

DIAGNOZA SŁUŻĄCA DELIMITACJI OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I OBSZARU REWITALIZACJI NA TERENIE MIASTA RADZYŃ PODLASKI

Niniejsza diagnoza została sporządzona zgodnie z przepisami ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji(Dz. U.2021 poz. 485), w szczególności z art. 4 ust 1, art. 8 ust 1, art. 9 oraz art. 10. Ustawy. Diagnoza stanowi załącznik do wniosku Burmistrza Miasta Radzyń Podlaski do Rady Miasta Radzyń Podlaski o wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Diagnoza – zgodnie z art. 11 ust 2. ustawy – potwierdza spełnienie przez obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji ustawowych przesłanek ich wyznaczenia.

SPIS TREŚCI

1.	WPROWADZENIE	3
2.	METODOLOGIA OPRACOWANIA DOKUMENTU	5
2.1	SŁOWNICZEK POJĘĆ	5
2.2	OBJAŚNIENIA METODYCZNE.....	6
2.3	STRUKTURA DOKUMENTU	7
2.4	ZAKRES TERYTORIALNY I MERYTORYCZNY	8
3.	DELIMITACJA OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I OBSZARU REWITALIZACJI	9
3.1	METODOLOGIA DELIMITACJI OBSZARU ZDEGRADOWANEGO	9
3.2	DIAGNOZA STANU ISTNIEJĄCEGO	12
3.2.1	POŁOŻENIE ADMINISTRACYJNE I GEOGRAFICZNE MIASTA	12
3.2.2	WYZNACZNIK JEDNOSTEK REFERENCYJNYCH.....	16
3.3	SFERA SPOŁECZNA	19
3.3.1	ZMIANA LICZBY MIESZKAŃCÓW I RUCHY NATURALNE	19
3.3.2	STRUKTURA WIEKU MIESZKAŃCÓW	21
3.3.2	UBÓSTWO I WYKLUCZENIE SPOŁECZNE	27
3.3.3	STAN ZDOROWIA, NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ ORAZ UZALEŻNIENIA.....	35
3.3.4	BEZROBOCIE.....	41
3.3.5	BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE.....	53
3.3.6	POZIOM EDUKACJI	57
3.3.7	KAPITAŁ SPOŁECZNY I AKTYWNOŚĆ OBYWATELSKA	63
3.3.8	SYNTETYCZNY WSKAŹNIK ZJAWISK SPOŁECZNYCH	69
3.4	ANALIZA NIEKORZYSTNYCH ZJAWISK W POZOSTAŁYCH SFERACH.....	75
3.4.1	SFERA GOSPODARCZA	75
3.4.2	SFERA ŚRODOWISKOWA	81
3.4.3	SFERA TECHNICZNA	85
3.4.4	SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA	94
3.5	ANALIZA JAKOŚCIOWA	97
3.6	WYZNACZENIE OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I OBSZARU REWITALIZACJI	113

1. WPROWADZENIE

Pierwszym z dokumentów odnoszących się do kwestii niezbędności rewitalizacji części obszarów Miasta Radzyń Podlaski był „Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Radzyń Podlaski na lata 2009-2015” uchwalony na podstawie Uchwały Nr XXXVII/211/09 Rady Miasta Radzyń Podlaski z dnia 8 października 2009 r. Aktualizacja przedmiotowego dokumentu nastąpiła na podstawie obowiązującego aktualnie „Miejskiego Programu Rewitalizacji Miasta Radzyna Podlaskiego na lata 2016-2023” przyjętego Uchwałą Nr XXXII/208/2017 Rady Miasta Radzyń Podlaski z dnia 19 maja 2017 r. Powyższa aktualizacja nie stanowi Gminnego Programu Rewitalizacji w rozumieniu ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U.2021 poz. 485), zawiera jednak informacje w zakresie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji oraz wykaz działań i przedsięwzięć kwalifikujących się do objęcia wsparciem rewitalizacji w ramach RPO WL na lata 2014-2020, zgodnie z „Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014- 2020 Ministra Rozwoju z dnia 2 sierpnia 2016 r.

W świetle art. 52 ww. ustawy o rewitalizacji włącznie do dnia 31 grudnia 2023 r. dopuszcza się realizację przedsięwzięć wynikających z programu zawierającego działania służące wyprowadzeniu obszaru zdegradowanego ze stanu kryzysowego, przyjmowanego uchwałą rady gminy, bez uchwalania gminnego programu rewitalizacji. Ustawa uznaje przygotowanie, koordynowanie i tworzenie warunków do prowadzenia rewitalizacji, a także jej prowadzenie w zakresie właściwości gminy za zadanie własne gminy. Należy jednak podkreślić, że jest ona zadaniem fakultatywnym, co oznacza, że nie każda gmina ma obowiązek jego wykonywania, lecz decyzja o jego podjęciu zależy od występowania na obszarze gminy specyficznych problemów zdefiniowanych w ustawie.

Mając na uwadze fakt zbliżającego się zakończenia obowiązywania ww. dokumentu oraz założenie, iż to właśnie Gminny Program Rewitalizacji (dalej GPR) będzie stanowił podstawę ubiegania się o środki w nowej perspektywie finansowej UE w ramach „Funduszy Europejskich dla Lubelskiego na lata 2021-2027”, Władze Miasta podjęły starania w celu opracowania diagnozy pozwalającej na wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

Niniejszy dokument stanowi szczegółową analizę czynników społeczno-gospodarczych, będącą podstawą do dalszych prac nad wyznaczeniem obszaru zdegradowanego oraz obszarów, które wymagają rewitalizacji na terenie Miasta Radzyń Podlaski.

Delimitacja stanowi niezbędny etap prac diagnostycznych na drodze do opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji, stanowiącego podstawę działań naprawczych w obszarach dotkniętych deficytami społecznymi.

2. METODOLOGIA OPRACOWANIA DOKUMENTU

2.1 SŁOWNICZEK POJĘĆ

REWITALIZACJA	Proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji.
INTERESARIUSZE	Interesariuszami rewitalizacji są w szczególności: 1) mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściciele, użytkownicy wieczystości nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze, w tym spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe, społeczne inicjatywy mieszkaniowe i towarzystwa budownictwa społecznego;2) mieszkańcy gminy inni niż wymienieni w pkt 1;3) podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą;4) podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne;5) jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne;6) organy władzy publicznej;7) podmioty, inne niż wymienione w pkt 6, realizujące na obszarze rewitalizacji uprawnienia Skarbu Państwa.
STAN KRYZYSOWY	Stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, wysokiej liczby mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2020 r. poz. 1062), niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, współwystępujących z negatywnymi zjawiskami, w co najmniej jednej z następujących sfer: 1) gospodarczej – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw lub2) środowiskowej – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska, lub3) przestrzenno-funkcjonalnej – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niedostosowania infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych, lub4) technicznej – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności, ochrony środowiska i zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

OBSZAR ZDEGRADOWANY

Obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy. Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic pod warunkiem stwierdzenia stanu kryzysowego na każdym z podobszarów.

OBSZAR REWITALIZACJI

Obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się prowadzić rewitalizację. Obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic.

Niezamieszkałe tereny poprzemysłowe, w tym poportowe i powydobywcze, tereny powojkowe albo pokolejowe, na których występują negatywne zjawiska, mogą wejść w skład obszaru rewitalizacji wyłącznie w przypadku, gdy działania możliwe do przeprowadzenia na tych terenach przyczynią się do przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym.

2.2 OBJAŚNIENIA METODYCZNE

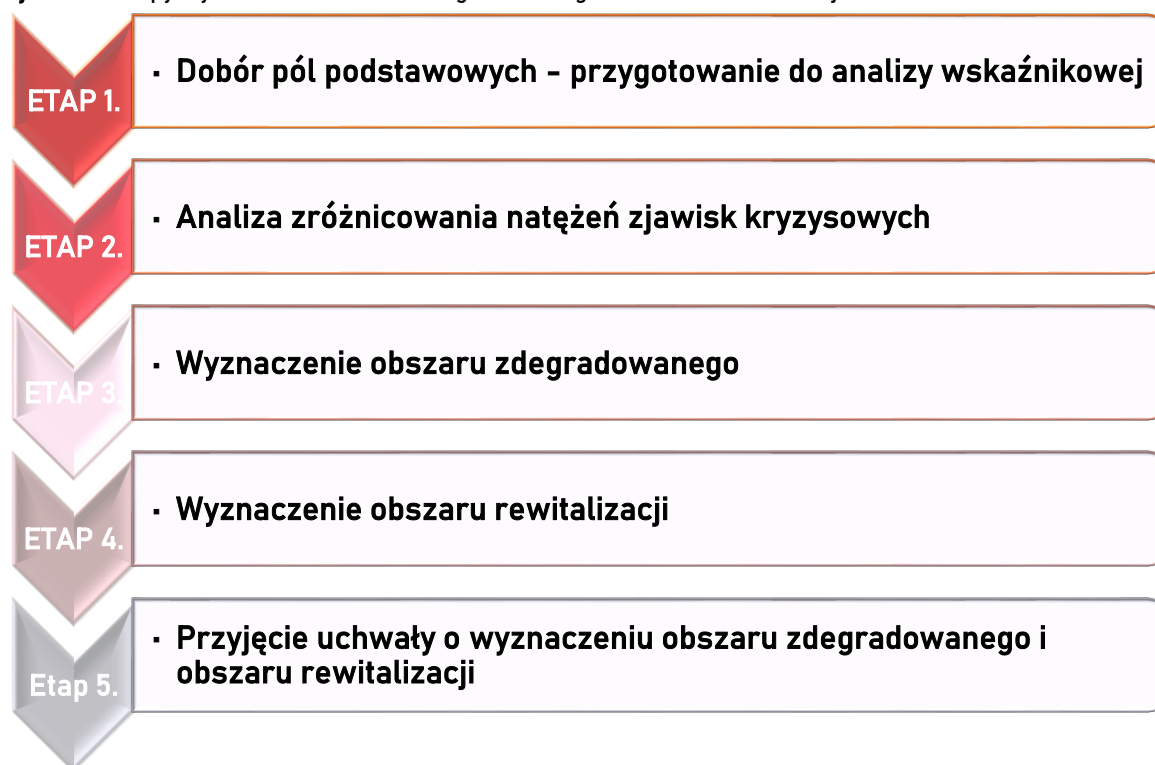
Zgodnie z art. 4 ust. 1 pkt 1 ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r., celem niniejszej diagnozy jest przeanalizowanie przestrzenne wskazanych w ustawie negatywnych zjawisk społecznych na terenie gminy oraz współwystępowania w obszarach ich koncentracji pozostałych negatywnych zjawisk określonych w ustawie, a w rezultacie zidentyfikowanie obszaru zdegradowanego i w jego ramach obszaru rewitalizacji.

Ustawa wprowadza obowiązkowy tryb uchwalania Gminnego Programu Rewitalizacji, na który składają się następujące etapy:

- Wyznaczenie obszarów zdegradowanego i rewitalizacji, co następuje uchwałą Rady Miasta Radzyń Podlaski na wniosek Burmistrza, do którego załącznikiem jest niniejsza diagnoza.
- Sporządzenie dla wyznaczonego obszaru rewitalizacji – Gminnego Programu Rewitalizacji. Etap ten zaczyna się uchwałą Rady Miasta o przystąpieniu do sporządzenia Programu Rewitalizacji, a kończy uchwałą o jego przyjęciu.
- Ewentualne przyjęcie uchwał będących aktami prawa miejscowego, które są następstwem przyjęcia programu: o wyznaczeniu Specjalnej Strefy Rewitalizacji, o zmianie Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego lub Miejsowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego, o zmianie uchwał definiujących politykę mieszkaniową gminy.

Przyjęta metodologia działań objęta pięć etapów pozwalających na wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

Rysunek 1 Etapy wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne

2.3 STRUKTURA DOKUMENTU

Zakres diagnozy służącej delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji został określony wprost w art. 9. ustawie o rewitalizacji¹. Przedmiotowy artykuł w sposób jednoznaczny wskazuje jakie elementy należy poddać weryfikacji w celu wyznaczenia obszaru rewitalizacja.

Zakres niniejszego opracowania obejmuje zagadnienia odnoszące się do pięciu obowiązkowych sfer:

- a) społecznej,
- b) gospodarczej,
- c) środowiskowej,
- d) technicznej,

¹ ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U.2021 poz. 485)

e) przestrzenno-funkcjonalnej.

W ramach ww. sfer wykonano szczegółową, wieloaspektową diagnozę obszaru Miasta Radzyń Podlaski pod kątem występowania zjawisk kryzysowych.

2.4 ZAKRES TERYTORIALNY I MERYTORYCZNY

Jedną z głównych zasad procesu rewitalizacji jest konieczność koncentracji terytorialnej podejmowanych działań. Ustawa o rewitalizacji² jednoznacznie wskazuje na terytorialny wymiar rewitalizacji, tj. konieczność realizacji projektów na ściśle wskazanym obszarze. Terytorialne ograniczenie zakresu rewitalizacji związane jest z koniecznością zapewnienia przemyślanego i kompleksowego procesu skupiającego zakres interwencji na obszarze najbardziej tego potrzebującym. Wpływ również na ograniczenie rozproszenia działań rewitalizacyjnych, których realizacji w efekcie nie przynosiłaby oczekiwanych rezultatów. Wobec tego, o wyborze obszaru rewitalizacji decydować ma zdiagnozowana koncentracja negatywnych zjawisk przy jednoczesnym istotnym znaczeniu tego obszaru dla rozwoju lokalnego.

Zakres terenowy opracowania obejmuje obszar Miasta Radzyń Podlaski o powierzchni 19,31 km². Analizę mającą na celu ustalenie zasięgu obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji przeprowadzono dla całego obszaru Miasta.

Niezwykle istotnym elementem procesu rewitalizacji jest włączenie lokalnej społeczności, organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów zarówno w sam etap diagnozowania obszaru miasta, jak również późniejszego przygotowania działań rewitalizacyjnych. Takie podejście wpływa na zapewnienie dogłębnej analizy oraz jej trafność, jak również zapewnienie akceptacji planowanych przedsięwzięć. Rewitalizacja stanowi odpowiedź na wieloaspektowy kryzys w konkretnej społeczności zajmującej zdefiniowany obszar.

² ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U.2021 poz. 485)

3. DELIMITACJA OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I OBSZARU REWITALIZACJI

3.1 METODOLOGIA DELIMITACJI OBSZARU ZDEGRADOWANEGO

Wyznaczenie obszaru zdegradowanego na terenie Miasta Radzyń Podlaski zostało przeprowadzone przy pomocy analizy wskaźnikowej wspartej analizą jakościową.

Kluczową metodą prowadzącą do wyznaczenia obszaru zdegradowanego była analiza wskaźnikowa (wielokryterialna), obejmująca obszar Miasta Radzyń Podlaski i prowadzona w podziale na wyznaczone jednostki referencyjne.

Analiza jakościowa obejmowała interpretację wyników otrzymanych w poszczególnych obszarach analizy wielokryterialnej i formułowania na tej bazie wniosków w analizowanych sferach społecznej, gospodarczej, środowiskowej i przestrzenno-funkcjonalnej, a także w formie wniosków z badania ankietowego przeprowadzonego wśród mieszkańców Miasta Radzyń Podlaski.

Zgodnie z ustawą o rewitalizacji kryzys w sferze społecznej związany jest z koncentracją negatywnych zjawisk społecznych, szczególnie zaś bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji i kapitału społecznego oraz niskiej aktywności w życiu publicznym i kulturalnym (art. 9 ust. 1). Analizę w sferze społecznej przeprowadzono w oparciu o budowanie wskaźnika syntetycznego. W tym celu przeanalizowano 20 wskaźników obrazujących w najpełniejszy sposób natężenie problemów w sferze społecznej z zakresu bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, edukacji lub kapitału społecznego, a także aktywności społecznej i obywatelskiej. Wykorzystanie większej liczby wskaźników pozwoliło na zdiagnozowanie w sposób bardziej precyzyjny.

Tabela 1 Lista wskaźników delimitacyjnych w sferze społecznej

Nr wskaźnika	Badane zjawisko	Nazwa wskaźnika
1.	Niekorzystne trendy demograficzne	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców w 2020 r.
2.		Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2020 r.
3.	Ubóstwo i wykluczenie społeczne	Liczba osób korzystających ze świadczeń MOPS z tytułu ubóstwa na 100 mieszkańców w 2020 r.
4.		Liczba osób korzystających ze świadczeń MOPS z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i

Nr wskaźnika	Badane zjawisko	Nazwa wskaźnika
		prowadzenia gospodarstwa domowego na 100 mieszkańców w 2020 r.
5.		Liczba osób korzystających z programu dożywiania MOPS na 100 mieszkańców w 2020 r.
6.	Zły stan zdrowia	Liczba osób korzystających ze świadczeń MOPS z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 100 mieszkańców w 2020 r.
7.	Niepełnosprawność	Liczba osób korzystających ze świadczeń MOPS z tytułu niepełnosprawności na 100 mieszkańców w 2020 r.
8.	Uzależnienia	Liczba osób zgłoszonych do MKRPA na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2020 r.
9.	Bezrobocie	Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w PUP na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2020 r.
10.		Liczba osób długotrwale bezrobotnych (powyżej 12 m-cy) zarejestrowanych w PUP na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2020 r.
11.		Liczba osób bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych zarejestrowanych w PUP na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2020 r.
12.		Liczba osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia zarejestrowanych w PUP na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2020 r.
13.		Liczba popełnionych przestępstw na 100 mieszkańców w 2020 r.
14.	Poziom bezpieczeństwa publicznego	Liczba przeprowadzonych interwencji domowych na 100 mieszkańców w 2020 r.
15.		Liczba zdarzeń drogowych na 100 mieszkańców w 2020 r.
16.	Poziom edukacji	Średnie wyniki z egzaminu ośmioklasisty w 2019 r.
17.		Średnie wyniki z egzaminu ośmioklasisty w 2020 r.
18.	Uczestnictwo w życiu publicznym i aktywność społeczna	Frekwencja w wyborach parlamentarnych w 2019 r.
19.		Frekwencja w wyborach prezydenckich w 2020 r.
20.		Liczba funkcjonujących NGO na 100 mieszkańców w 2020 r.

Źródło danych: Opracowanie własne

Dla porównania stopnia natężenia zjawisk kryzysowych w wyznaczonych jednostkach referencyjnych konieczne było opracowanie porównywalnego wskaźnika syntetycznego dla wszystkich jednostek. Wyznaczenia wskaźnika syntetycznego dokonano zgodnie z metodą Perkala.

Kolejnym krokiem w procedurze delimitacji była analiza negatywnych zjawisk w pozostałych sferach: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej (art. 9 ust. 1 pkt 1-4). Obszar zdegradowany klasyfikowany jest jako teren cechujący się występowaniem negatywnych zjawisk sfery społecznej oraz przynajmniej jednego z negatywnych zjawisk określających pozostałe sfery. Analizę wskaźnikową dla tych czterech sfer przeprowadzono dla wszystkich wyznaczonych obszarów referencyjnych. Analiza zjawisk kryzysowych w pozostałych 4 sferach

przeprowadzona była zarówno na metodach ilościowych, jak i jakościowych, mierzalnych oraz opisowych.

W celu przeprowadzenia analiz pozyskano szereg danych udostępnionych przez: Urząd Miasta w Radzynie Podlaskim, Miejski Ośrodek Pomocy w Radzynie Podlaskim, Powiatowy Urząd Pracy w Radzynie Podlaskim, Komendę Powiatową Policji w Radzynie Podlaskim, placówki oświatowe z terenu miasta, Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Radzynie Podlaskim, PGE Dystrybucja S.A w Lublinie, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska w Lublinie. Wykorzystano również dane statystyczne Banku Danych Lokalnych GUS.

Niezwykle istotnym elementem delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji były konsultacje społeczne z mieszkańcami Miasta Radzyń Podlaski. Konsultacje prowadzone były dwuetapowo. W pierwszej kolejności zaangażowano mieszkańców w przeprowadzoną w ramach procesu delimitacji analizę jakościową - poproszono ich o wypełnienie ankiety, w której wypowiedzieli się na temat zauważanych przez siebie problemów w sferach społecznej, gospodarczej, środowiskowej i przestrzenno-funkcjonalnej. W drugim etapie mieszkańców zaproszono do konsultacji społecznych niniejszego dokumentu. Ankietyzacja prowadzona była w dniach 23.02.2022 r. - 05.03.2022 r. Ze względu na panującą sytuację epidemiologiczną (panującą na terenie Polski od marca 2020 r. epidemia wirusa SARS CoV -2) badanie ankietowe zostało przeprowadzone w formie elektronicznej za pośrednictwem strony internetowej Miasta Radzyń Podlaski (<https://www.radzyn-podl.pl/>).

W ramach każdej z analizowanych sfer w formie tabelarycznej (PARTYCYPACJA SPOŁECZNA) zawarto dodatkowe informacje o zdiagnozowanych problemach. Przedmiotowe problemy zostały zasygnalizowane w ramach badania ankietowego albo bezpośrednio przez pracowników Urzędu Miasta lub innych jednostek/podmiotów biorących udział w opracowaniu niniejszej diagnozy.

Drugi etap obejmować będzie konsultacje społeczne uchwały o wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, do której obligatoryjny załącznik stanowi niniejszy dokument.

3.2 DIAGNOZA STANU ISTNIEJĄCEGO

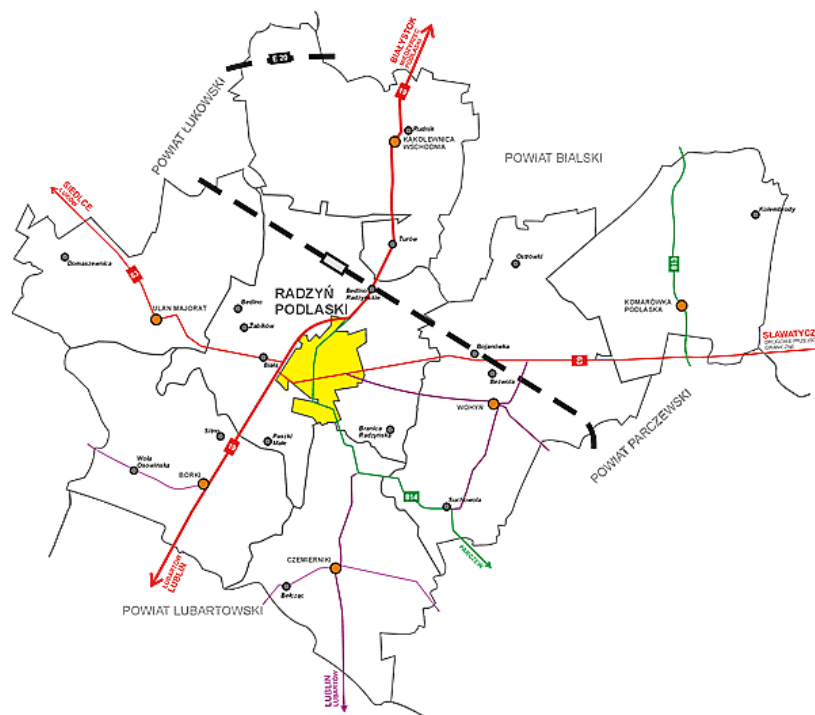
3.2.1 POŁOŻENIE ADMINISTRACYJNE I GEOGRAFICZNE MIASTA

Miasto Radzyń Podlaski położone jest w północnej części województwa lubelskiego, w powiecie radzyńskim. Miasto usytuowane jest na Nizinie Południowopodlaskiej, na skraju Równiny Łukowskiej blisko Pradoliny Wieprza. Obszar miejski jest stosunkowo płaską równiną, a deniwelacje w jego obrębie sięgają 16 m (od rzędnej 140.0 m w najniższym punkcie, do 156.0 m na obrzeżach Miasta). Warunki fizjograficzne w centralnej części Miasta i jego otoczeniu nie są zbyt korzystne i charakteryzują się małą nośnością gruntów oraz wysokim poziomem wód gruntowych – szczególnie w obszarze doliny rzeki Białki i jej dopływów (od 0,0 na terenach podmokłych do 2,0 – 3,0 m w innych miejscach).

Radzyń Podlaski oddalony jest o około 70 km od Lublina (siedziby władz wojewódzkich) oraz ok. 54 km od Białej Podlaskiej. Towarzyszą mu mniejsze ośrodki miejskie: Łuków (24 km), Międzyrzec Podlaski (29 km), Parczew (30 km). Na północ od miasta w odległości ok. 3 km od północnej jego granicy przebiega linia kolejowa Lublin – Łuków. Miasto znajduje się również w niedalekiej odległości (ok. 70 km) od przejścia granicznego w Stawatyczach.

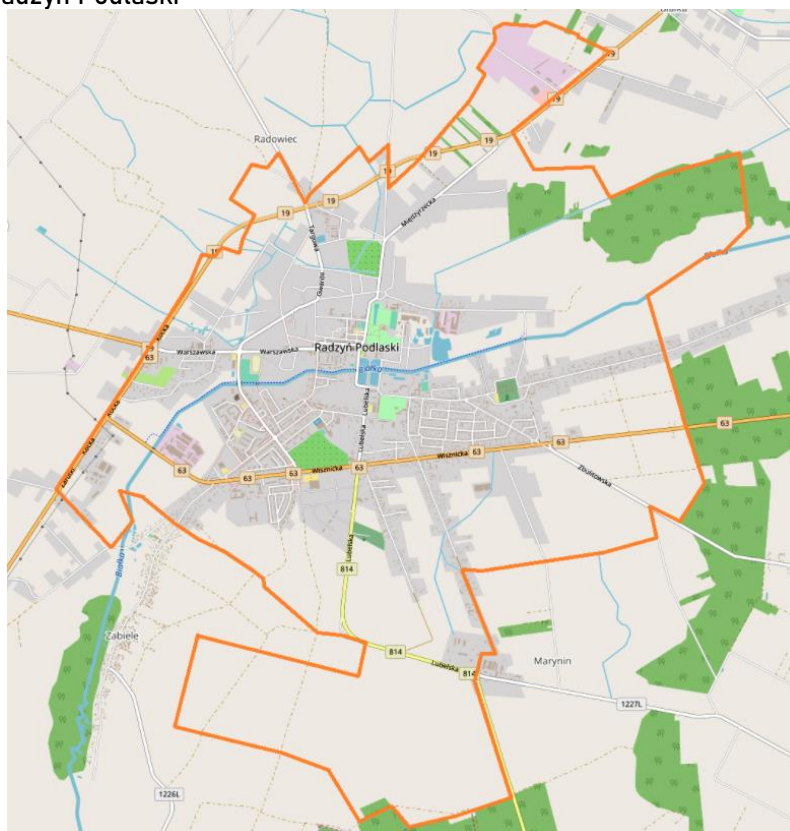
Radzyń Podlaski zajmuje powierzchnię 19,31 km², co stanowi 2% powierzchni powiatu. Miasto jest siedzibą władz powiatowych, a w jego strefie oddziaływania znajdują się gminy: Borki, Czemierniki, Kąkolewnica, Komarówka Podlaska, Ulan Majorat oraz Wołyń. Miasto graniczy bezpośrednio z gminą Radzyń Podlaski oraz na niewielkim odcinku południowym z Gminą Czemierniki.

Mapa 1 Usytuowanie Miasta Radzyń Podlaski na tle powiatu radzyńskiego

Źródło: <http://old.powiatradzynski.pl/index.php?strona=gminy&go=2>

Mapa 2 Miasto Radzyń Podlaski

Źródło: https://pl.m.wikipedia.org/wiki/Plik:Radzy%C5%84_Podlaski_location_map.png

Przez teren miasta przepływa niewielka rzeka Białka z dwoma dopływami, która dzieli miasto na dwie części: północną wraz ze Śródmieściem i południową.

Głównym ośrodkiem obsługi Radzyna Podlaskiego jest miasto wojewódzkie Lublin. Prawidłowe funkcjonowanie zewnętrznych i wewnętrznych powiązań komunikacyjnych Miasta zapewnia układ dróg ponadlokalnych, który stanowią odcinki dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych. Dalekie, zewnętrzne powiązania Radzyna Podlaskiego z zagranicą oraz najważniejsze arterie komunikacyjne przebiegające przez teren Miasta stanowią:

- droga krajowa nr 19 (granica państwa – Kuźnica Białostocka – Białystok – Siemiatycze – Międzyrzec Podlaski – Kock – Lublin – Kraśnik – Janów Lubelski – Sokołów Małopolski – Rzeszów), prowadząca w kierunku północnym do Białegostoku i dalej za granice kraju do Kowna (Litwa) i Rygi (Łotwa) oraz w kierunku południowym do Lublina i Rzeszowa, a następnie za granicę kraju do Koszyc (Słowacja);
- droga krajowa nr 63 (granica państwa – Węgorzewo – Giżycko – Łomża – Sokołów Podlaski – Siedlce – Łuków – Radzyń Podlaski – Sławatycze) prowadząca do przejścia granicznego z Białorusią w Sławatyczach,
- droga wojewódzka nr 814 (Radzyń Podlaski – Suchowola – Żminne),
- linia kolejowa Lublin – Łuków (ok. 3 km od północnej granicy Miasta).

Uzupełnieniem tego układu są drogi miejskie.

Radzyń Podlaski – ze względu na dogodne powiązania komunikacyjne, a także inne powiązania funkcjonalne w zakresie infrastruktury technicznej i struktury przestrzennej – zasoby terenów budowlanych, jak również atrakcyjne środowisko naturalne i sprzyjające warunki klimatyczno-krajobrazowe stanowią jeden z bardziej dogodnych obszarów potencjalnego, wielofunkcyjnego rozwoju struktur miejskich, głównie w zakresie budownictwa mieszkaniowego, usług i przemysłu.

Radzyń Podlaski jest znaczącym ośrodkiem przemysłowo-handlowo-usługowym województwa lubelskiego oraz miastem atrakcyjnym turystycznie. Jego ozdobę stanowi zespół pałacowo-parkowy rodziny Potockich z połowy XVIII wieku z bogatą dekoracją rzeźbiarską, oranżeria – perła architektury rokokowej oraz zabytkowy park z kilkusetletnimi modrzewiami. Układ urbanistyczny Radzyna Podlaskiego jest zdefiniowany w obrębie sieci ulicznej Śródmieścia i sprzężony z układem ww. zespołu pałacowo-parkowego i kościelnego – kościoła św. Trójcy.

Układy osadnicze Miasta Radzyń Podlaski oparte są na podstawowych szlakach komunikacyjnych wschód-zachód, północ-południe oraz systemach mieszanych. Osadnictwo Radzyna Podlaskiego wykazuje znaczne zróżnicowanie. Starsze budynki z lat 50-tych to niewielkie gabarytowo, dwupiętrowe, pokryte wysokimi dachami domy przy ulicy Warszawskiej. Następne realizacje z lat 60-tych i 70-tych to już typowe bloki mieszkaniowe (tzw. klatkowce), pięciokondygnacyjne, płasko nakryte (budynek przy ulicy Ostrowieckiej oraz niskie pawilony handlowe i bloki mieszkalne pomiędzy ulicą Warszawską i Ostrowiecką). Budownictwo spółdzielcze to osiedla: „Bulwary” położone pomiędzy ulicą Warszawską a rzeką Białką, „Zabielska” w znacznym oddaleniu od centrum na południowy zachód oraz „Młodych” na północny zachód od centrum. Budownictwo przemysłowe zlokalizowane jest głównie w północnej części Miasta: ulica Międzyrzecka i Budowlanych oraz przy ulicy Kleeberga na południowy zachód od centrum (Spółdzielcza Mleczarnia „SPOMLEK” i Spółdzielnia Zakład Pracy Chronionej „SIMENA”). Budownictwo indywidualne rozwijające się przez cały okres powojenny nasiliło się w latach 70-tych. Powstały osiedla budynków jednorodzinnych - „XXX-lecia” zlokalizowane pomiędzy ulicami Sitkowskiego i Wisznicką oraz najnowsze osiedle z lat 90-tych „Satuń” położone na południe od ulicy Wisznickiej w sąsiedztwie szpitala. Nowe realizacje są już ciekawsze architektonicznie. Mieszkalnictwo typu jednorodzinnego, związane jest z obsługą lokalnego rynku pracy. Nieliczna zabudowa zagrodowa wykazuje tendencje do przekształcania się w budownictwo jednorodzinne. Najbardziej skoncentrowane układy zabudowy na obszarze Miasta występują w obrębie Śródmieścia, a także w tradycyjnych, pozadolinnych układach struktury miejskiej - na pozostałym obszarze. W strukturze przestrzennej Śródmieścia przeważają układy o kierunku wschód-zachód, poza Śródmieściem - układy północ-południe. Zespoły i większe kompleksy lasów koncentrują się w północno-wschodniej części Miasta. Wschodnia i południowa część obszaru Miasta pozostaje rejonem upraw rolniczych.

3.2.2 WYZNACZNIE JEDNOSTEK REFERENCYJNYCH

Pierwszy etap prac obejmował wyznaczenie podstawowych jednostek referencyjnych, tj. przestrzennych jednostek, do których odnoszone były wszystkie zbierane dane. W obrębie wyznaczonych pól podstawowych przeprowadzono następnie szczegółową analizę wskaźnikową w zakresie poszczególnych sfer mającą na celu wskazanie obszarów wymagających podjęcia działań rewitalizacyjnych. Przeprowadzona diagnoza objęta swoim zasięgiem teren Miasta Radzyń Podlaski, przy uwzględnieniu podziału na wyznaczone jednostki referencyjne. Diagnoza została przeprowadzona w oparciu o obiektywne i weryfikowalne mierniki oraz metody badawcze, które odpowiednio dostosowano do lokalnych uwarunkowań. Analiza wskaźnikowa uzupełniona została o analizę jakościową.

Zgodnie z rekomendacjami³ analizie poddano dwa rodzaje pól podstawowych – jednostki modularne (sztuczne) oraz jednostki pseudonaturalne (istniejące oraz wyznaczone na potrzeby rewitalizacji). Ze względu na liczne problemy związane z pozyskaniem danych (m.in. niezgodność z działkami ewidencyjnymi, konieczność przyporządkowania danych z jednej ulicy do kilku pól, kwestie ochrony danych osobowych), które odzwierciedliłyby aktualny stan, zrezygnowano z analizy prowadzonej na poziomie jednostek modularnych. Wyznaczono 6 jednostek referencyjnych obejmujących wyznaczone obszary miasta.

Tabela 2 Wyznaczone obszary referencyjne na terenie Miasta Radzyń Podlaski

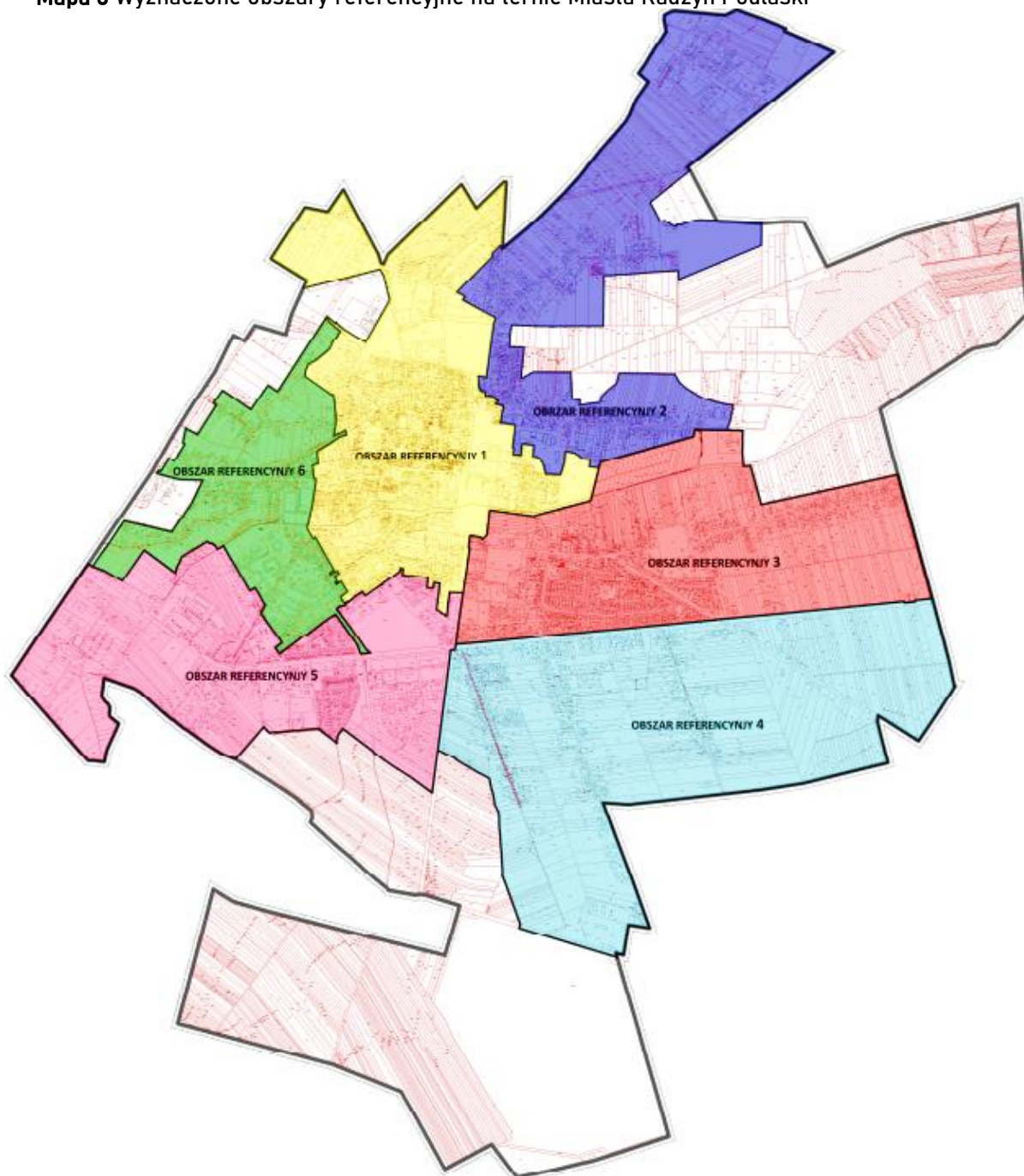
Nazwa obszaru	Zasięg obszaru	Powierzchnia [km ²]	Ludność
OBSZAR 1	11 Listopada, Armii Krajowej, Bohaterów, Brzostowiecka, os. Bulwary, Chomiczewskiego, Cicha, Grobla Kasztanowa, Grobla Paradna, Gwardii, Henryka Sienkiewicza, I Lendzinek, pl. Ignacego Potockiego, II Lendzinek, Jana Pawła II, Jarosława Dąbrowskiego, Karola Krysińskiego, Koszary, Lubelska do skrzyżowania z Zabielską, Nadrzeczna, Nowa, Ogrodowa, Ostrowiecka, Parkowa, Pocztowa, Pomiarowa, Romualda Traugutta, Rynek, Spokojna, Tadeusza Kościuszki, Targowa, Warszawska do skrzyżowania z ul. Ogrodową, Wincentego Witosa, pl. Wolności, Zabielska do skrzyżowania z ul. Wojska Polskiego, Zamkowa	2,1756	4105
OBSZAR 2	Międzyrzecka, Nadwitnie, Partyzantów, Powstańców Styczniowych, Budowlanych, Przemysłowa, Płudzińska	1,0681	886
OBSZAR 3	Adama Mickiewicza, Błogostawionych Męczenników Podlaskich, Bolesława Prusa, Elizy Orzeszkowej,	2,0508	2396

³ „Delimitacja krok po kroku. Metoda wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na potrzeby Gminnych Programów Rewitalizacji”

Nazwa obszaru	Zasięg obszaru	Powierzchnia [km ²]	Ludność
	Jacka Malczewskiego, Jana Brzechwy, Jana Kochanowskiego, Jana Matejki, Józefa Chetmońskiego, Juliusza Słowackiego, Karola Lipińskiego, Kasprowicza, Krzysztofa Kamila Baczyńskiego, Leśna, Lotnicza, Marii Konopnickiej, Mikołaja Reja, Osiedlowa, Podlaska, Powstania Styczniowego do skrzyżowania z ulicą Wisznicką, Sitkowskiego, Stanisława Wyspiańskiego, Stefana Lisowskiego, Stefana Żeromskiego, al. Tysiąclecia, Władysława Broniewskiego, Władysława Reymonta, Zbulitowska do skrzyżowania z ulicą Wisznicką		
OBSZAR 4	Akacyjowa, Dębowa, Klonowa, Polna, Wisznicka do ronda z ulicą Lubelską, Lubelska od skrzyżowania z Zabielską do granic Miasta, Powstania Styczniowego od skrzyżowania z ulicą Wisznicką do granic Miasta, Zielona, Zbulitowska od skrzyżowania z ulicą Wisznicką do granic Miasta	2,1203	1239
OBSZAR 5	Bronisława Deskura, Cypriana Kamila Norwida, Czesława Toczyńskiego, Fryderyka Chopina, gen. Franciszka Kleeberga, Henryka Wieniawskiego, Janusza Korczaka, Józefa Wybickiego, Karola Szymanowskiego, Kazimierza Prejznera, Kocka, ks. Stanisława Kamińskiego, Mieczysława Stągrowskiego, Paderewskiego, Stanisława Jarmuła, Stanisława Moniuszki, Stanisława Witkiewicza, Tadeusza Laskowskiego, Władysława Sikorskiego, Zabielska od skrzyżowania z św. Brata Alberta Chmielowskiego do końca, Zaródki i Zenona Przesmyckiego, Wisznicką od ronda do granic Miasta	3,1884	2192
OBSZAR 6	Czereśniowa, kard. Stefana Wyszyńskiego, rondo Kazimierza Odrzygóźdźia, Konstytucji 3 Maja, Króla Kazimierza Jagiellończyka, Łąkowa, Malinowa, Morelowa, Porzeczkowa, Poziomkowa, Spółdzielcza, św. Brata Alberta Chmielowskiego, Truskawkowa, Warszawska od skrzyżowania z ul. Ogrodową do granic miasta, Wiśniowa, Wojska Polskiego, Zabielska od skrzyżowania z ul. Wojska Polskiego do skrzyżowania z ul. św. Brata Alberta Chmielowskiego	2,0529	4347

Źródło: Opracowanie własne

Mapa 3 Wyznaczone obszary referencyjne na terenie Miasta Radzyń Podlaski

Źródło: Opracowanie własne

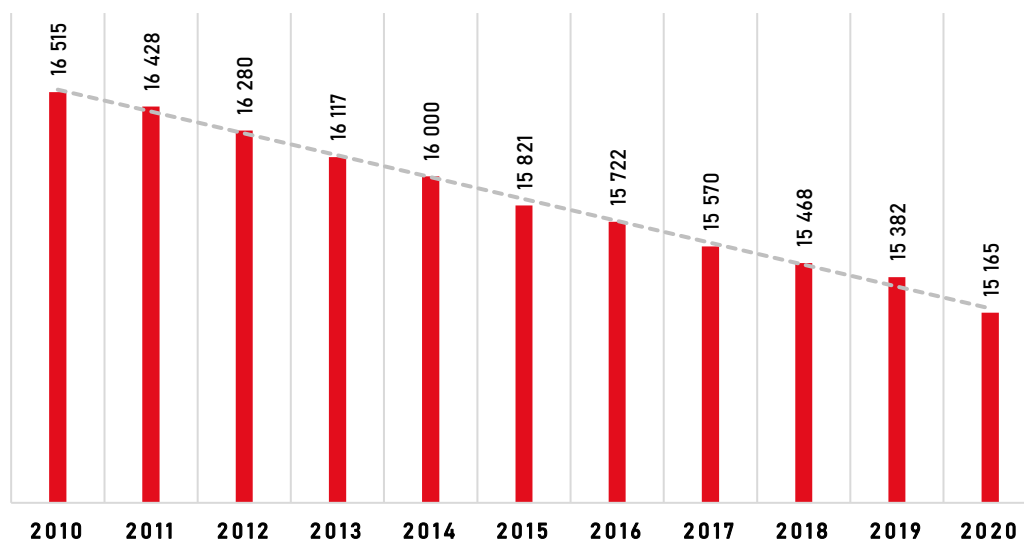
3.3 SFERA SPOŁECZNA

3.3.1 ZMIANA LICZBY MIESZKAŃCÓW I RUCHY NATURALNE

Na koniec 2020 r. obszar Miasta Radzyń Podlaski zamieszkiwany był przez 15 165 osób, w tym 52,06% stanowiły kobiety, a 47,94% stanowili mężczyźni. Gęstość zaludnienia na obszarze miasta wynosi ok. 785 osób/km².

Przeprowadzona diagnoza wykazała szereg niekorzystnych procesów demograficznych zachodzących na obszarze Miasta Radzyń Podlaski. Jednym z nich jest zjawisko systematycznego wyludniania się obszaru. Na przestrzeni ostatniej dekady z terenu miasta ubyło łącznie 1350 mieszkańców. Ogólna liczba mieszkańców w badanym okresie zmniejszyła się więc o 8,17%. Również w roku 2021 odnotowano kolejny spadek liczby mieszkańców (wg danych na 23.09.2021 r. liczba mieszkańców wyniosła już 14 990 osób).

Wykres 1 Liczba mieszkańców Miasta Radzyń Podlaski w latach 2010-2020

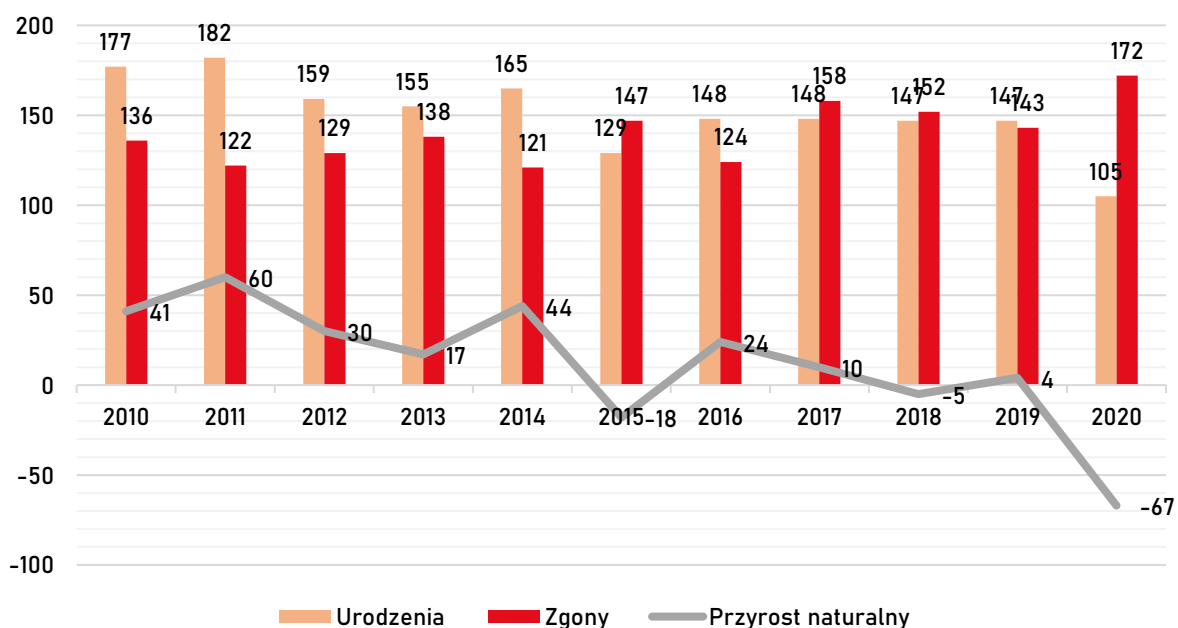

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UM Radzyń Podlaski

W angliczonym okresie wskaźnik feminizacji utrzymywał się na zbliżonym poziomie, tj. 107(K)/100 (M). W latach 2018-2019 wskaźnik ten wynosił: 108(K)/100(M).

Najważniejszym czynnikiem wpływającym na zmiany liczby ludności jest przyrost naturalny. Na przestrzeni lat jedynie w roku 2015, 2018 oraz 2020 odnotowano ujemny przyrost naturalny. Jednakże zaznaczyć należy, że przyrost naturalny na poziomie 24, 10 czy 4 świadczy o niekorzystnej sytuacji w zakresie analizowanego wskaźnika – nie zapewni on zastępowalności pokoleń.

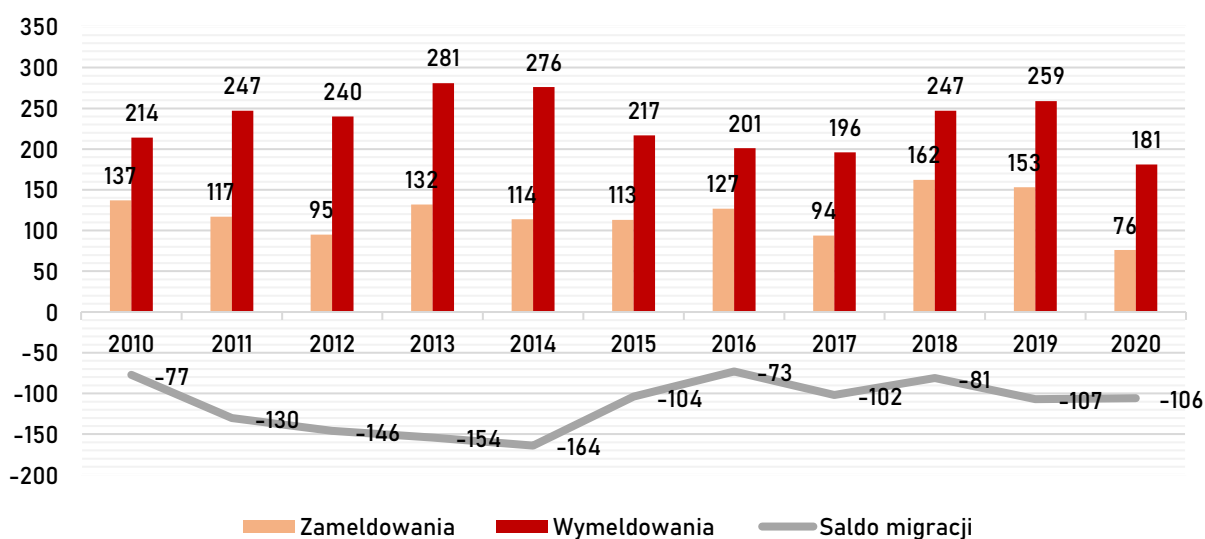
Wykres 2 Liczba urodzeń, zgonów oraz przyrost naturalny na terenie Miasta Radzyń Podlaski w latach 2010-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Kolejny element wpływający na ludność obszaru to saldo migracji. Procesy migracyjne odgrywają decydującą rolę nie tylko w zakresie ogólnej liczby mieszkańców, lecz również wpływają na przemiany struktury wiekowej ludności. W ciągu ostatnich 10 lat rokrocznie odnotowywano ujemny wskaźnik salda migracji. W całym okresie odniesienia kształtował się on poniżej 70.

Wykres 3 Liczba zameldowań, wymeldowań oraz saldo migracji na terenie Miasta Radzyń Podlaski w latach 2010-2020

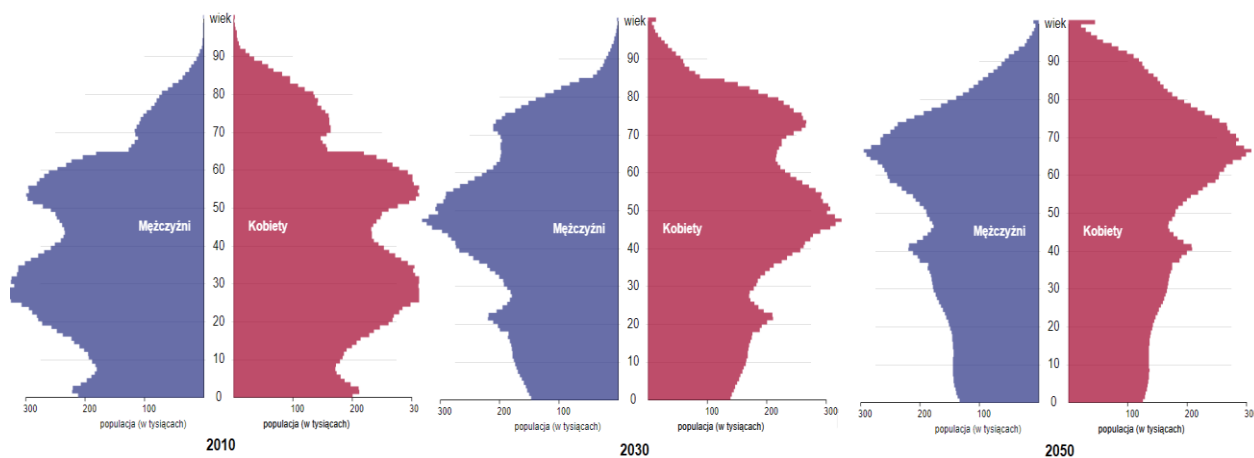
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Rozwój ludności Miasta Radzyń Podlaski jest i będzie w przyszłości kształtowany poprzez przebieg procesów demograficznych. Na wzrost rozwoju naturalnego ludności w dużej mierze mają wpływ czynniki zewnętrzne (niezależne od władz Miasta), takie jak np. proces falowania niżów i wyżów demograficznych, ogólna sytuacja gospodarczo-społeczna kraju, prawne uregulowania prorodzinne, czy wreszcie zmiany zachowań prokreacyjnych młodego pokolenia. Przebieg procesów migracyjnych zależy również od możliwości zatrudnienia, rozwoju lokalnego i warunków życia na danym obszarze. Na zmniejszenie odpływu migracyjnego ludności będzie miał przede wszystkim wzrost potencjału gospodarczego miasta, a także podniesienie poziomu zamieszkiwania i warunków życia (m.in. zwiększenie dostępności usług publicznych).

3.3.2 STRUKTURA WIEKU MIESZKAŃCÓW

Struktura wieku mieszkańców stanowi istotny element decydujący zarówno o możliwościach rozwojowych danej jednostki, jak również wpływający na kształtowanie systemu polityki społecznej. Zaprezentowane poniżej piramidy wieku Polski prognozują pogłębianie się występujących obecnie negatywnych zjawisk demograficznych. W kolejnych okresach zauważalne jest zwężenie podstaw piramidy, co wskazuje na zmniejszający się przyrost naturalny na terenie kraju. Systematycznie rozszerza się natomiast wierzch piramidy, co świadczy o zwiększaniu liczby osób w wieku poprodukcyjnym. W kolejnych okresach piramida ma charakter coraz bardziej regresywny.

Rysunek 2 Struktura ludności Polski na przestrzeni lat 2010–2050

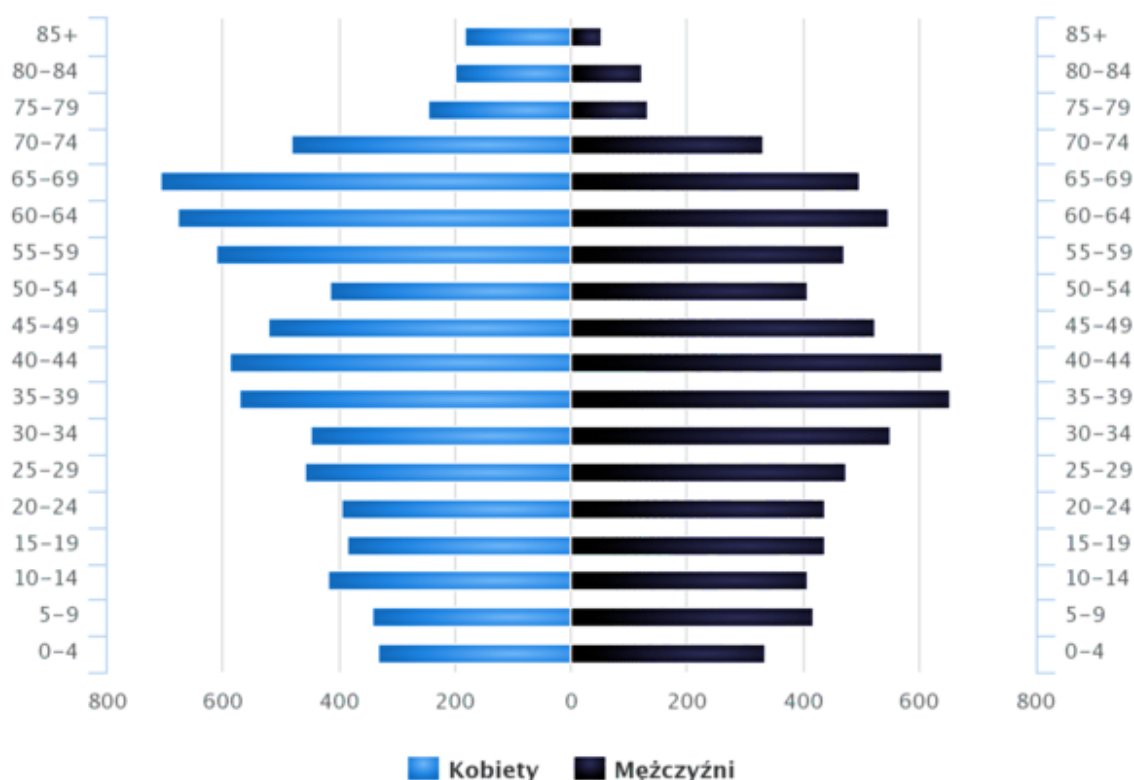

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Analiza danych dotyczących wieku mieszkańców Miasta Radzyń Podlaski wskazuje także na występowanie negatywnych zjawisk, charakterystycznych dla całej Polski. Zauważalny jest trend stopniowego starzenia się populacji ludności miasta. Wskazuje na to piramida wieku i płci (dane GUS 2020 r.), którą zamieszczono poniżej. W grupie wiekowej osób powyżej 55 roku życia zauważalny jest także trend, iż liczebność kobiet zaczyna przekraczać znacznie liczebność mężczyzn (w szczególności powyżej 70 roku życia). Jest to zjawisko charakterystyczne dla całego kraju – zgodnie ze statystykami mężczyźni żyją krócej niż kobiety.

Kształt poniższej piramidy wieku i płci mieszkańców wskazuje na regresywny typ społeczeństwa – przejściową fazę pomiędzy społeczeństwem młodym a starym.

Wykres 4 Piramida wieku i płci mieszkańców Miasta Radzyń Podlaski w 2020 r.

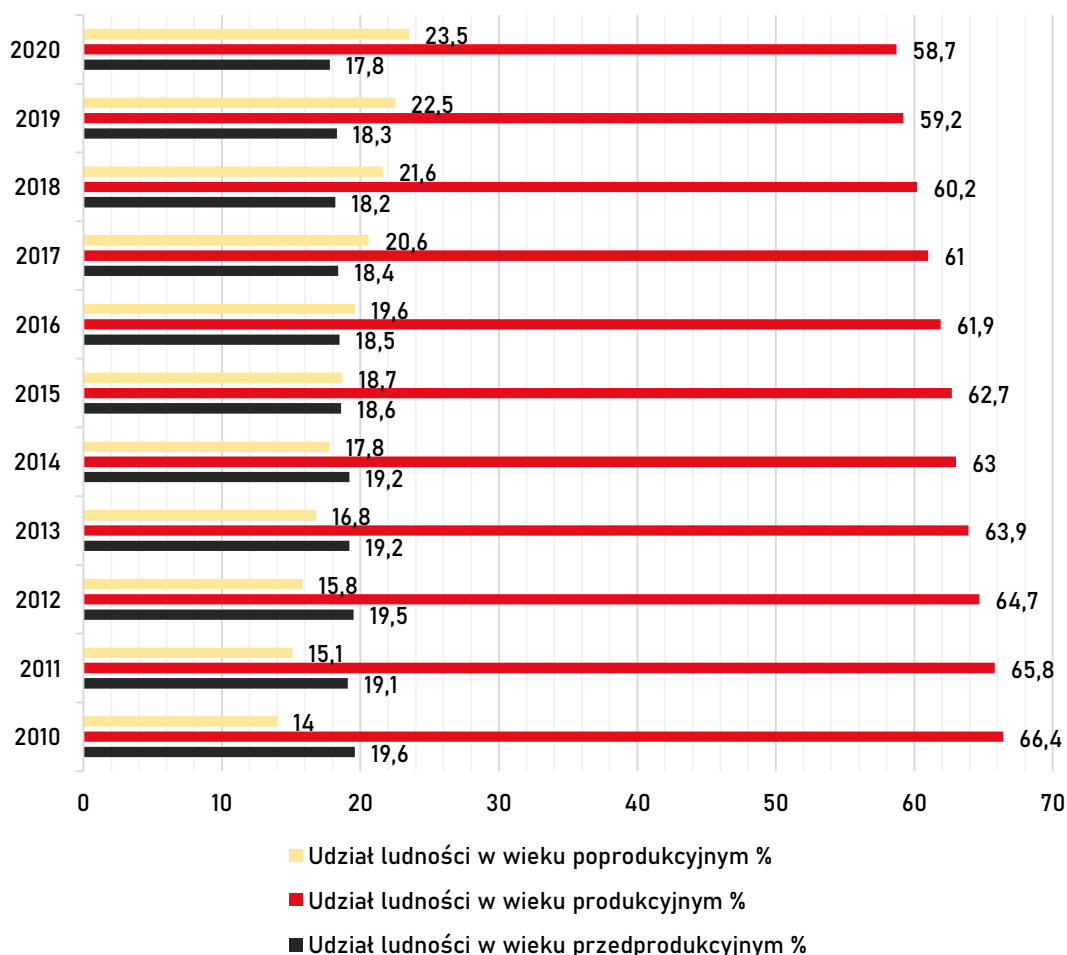

Źródło: GUS

Zjawisko starzenia się społeczności miasta jest jeszcze bardziej widoczne, gdy analizie poddamy dane dotyczące udziału ludności według ekonomicznych grup wieku. Na przestrzeni ostatniej dekady zauważalny jest niekorzystny trend spadku udziału osób w wieku poprodukcyjnym oraz produkcyjnym przy jednoczesnym wzroście udziału mieszkańców w wieku poprodukcyjnym. W latach 2010-2020 udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej populacji mieszkańców miasta wzrósł o niemal 10 punktów

procentowych z 14,00% do 23,5%. W zakresie udziału osób w wieku przedprodukcyjnym zanotowano spadek na poziomie niespełna 2 punktów procentowych (z 19,6% do 17,8%). Natomiast w zakresie udziału osób w wieku produkcyjnym zanotowano spadek na poziomie aż 7,7 punktów (66,4% do 58,7%).

Wykres 5 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku na terenie Miasta Radzyń Podlaski w latach 2010-2022

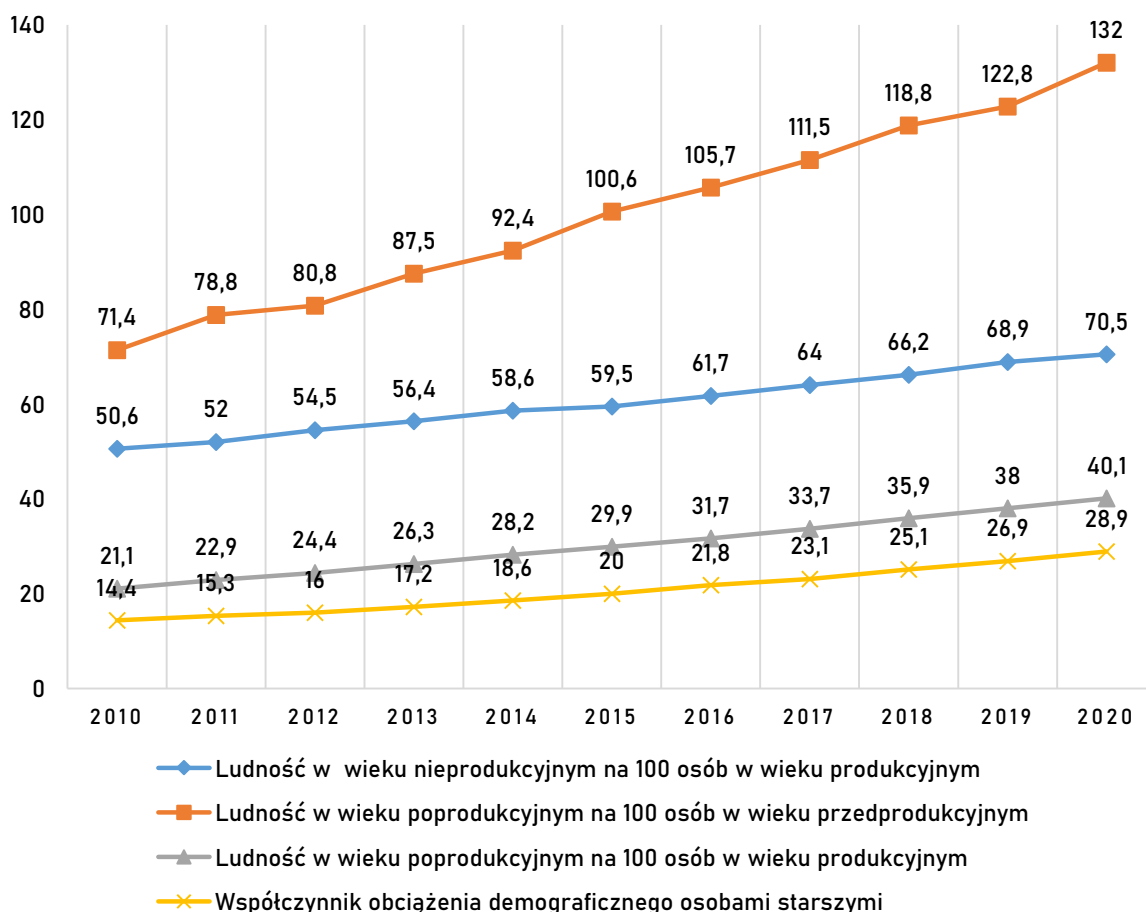

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Istotne zmiany w strukturze ludności miasta potwierdzają dane Wydziału Spraw Obywatelskich Urzędu Miasta Radzyń Podlaski. W 2014 r. liczba mieszkańców w przedziale wiekowym 0-18 wynosiła: 3 073 osób, co stanowiło 19,21%. Natomiast w 2020 r. liczba ta kształtowała się już na poziomie: 2 777, czyli 18,32%. W okresie 2014-2020 zanotowano również spadek liczby i udziału mieszkańców w wieku 19-60 i 65 (M) lat- z 10 320 osób (64,52%) do 9 053 (59,70%). Tendencje wzrostową zanotowano natomiast w zakresie mieszkańców w wieku 60+(K) i 65+(M). W 2014 r. liczba mieszkańców w analizowanej grupie wiekowej wynosiła: 2 603 osób (16,27%). Natomiast w 2020 r. liczba ta wynosiła: 3 335 (21,99%).

W latach 2010-2020 niekorzystnie kształtują się również wskaźniki obciążenia demograficznego. Niemal dwukrotnie wzrósł wskaźnik obrazujący ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym (z 21,1 do 40,1 osób). Natomiast współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi wzrósł z 14,4 w 2010 r. do 28,9 w 2020 r.

Wykres 6 Wskaźniki obciążenia demograficznego na terenie Miasta Radzyń Podlaski w latach 2010-2022

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

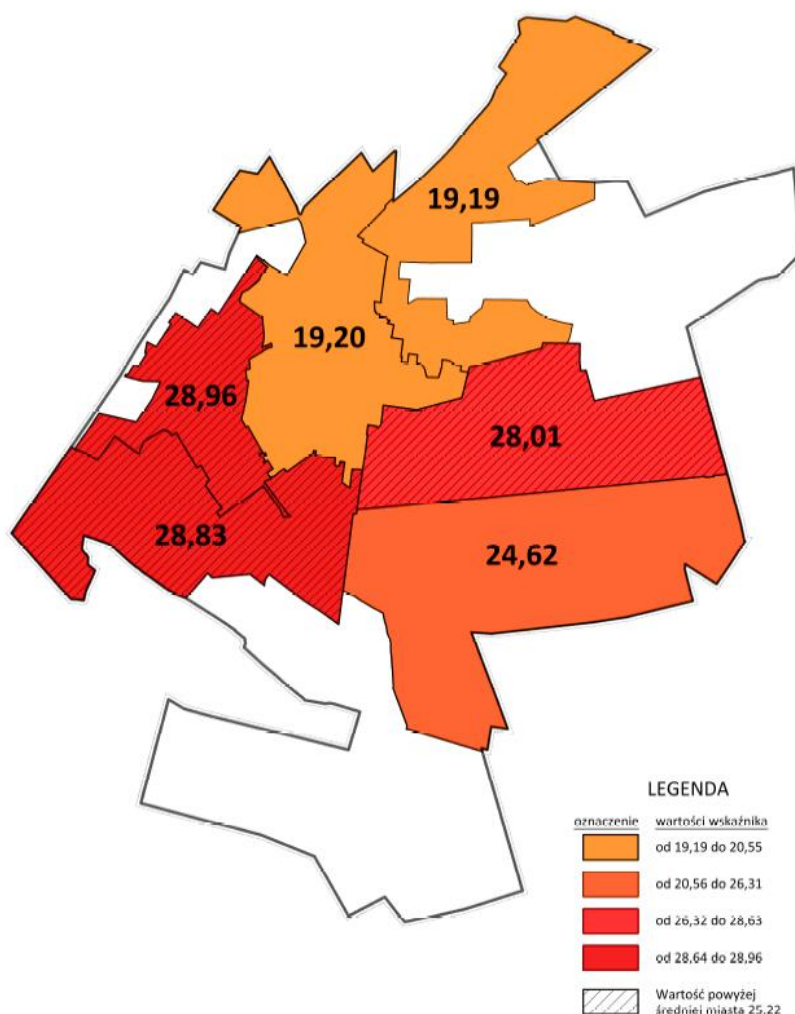
W Mieście Radzyń Podlaski funkcjonuje szereg organizacji zrzeszających seniorów i służących zachowaniu dobrej kondycji psychofizycznej tych osób, m.in. Krajowy Związek Emerytów i Rencistów Zarząd w Radzynie Podlaskim, Lubelski Uniwersytet III-ego Wieku Filia w Radzynie Podlaskim, Zespół Wokalny „Wrzos”, Klub Seniora „Kormoran”, Klub Seniora „Wrzos”, Zespół „RADZYNIACY”.

W celu zbudowania syntetycznego wskaźnika problemów społecznych analizie poddano w pierwszej kolejności dwa wskaźniki cząstkowe. Pierwszy ze wskaźników delimitacyjnych obrazuje współczynnik obciążenia osobami w wieku poprodukcyjnym przypadającymi na 100 mieszkańców Miasta Radzyń Podlaski. Przedmiotowy wskaźnik

obrazuje niekorzystny trend demograficzny zauważalny na obszarze miasta i świadczy o stopniowym starzeniu się społeczeństwa. Zjawisko to jest powszechne na terenie całego kraju i jak wskazują liczne opracowania i prognozy będzie przybierać na sile. Stopniowe starzenie się społeczeństwa generuje szereg innych problemów (m.in. zmniejszanie zasobu siły roboczej, osłabienie lokalnego kapitału ludzkiego czy pogarszanie struktury rynku pracy). Przedmiotowe zjawisko ma również skutki ekonomiczne dla systemu finansów publicznych w postaci wzrostu kosztów opieki zdrowotnej i opieki nad ludźmi starszymi.

Na podstawie danych udostępnionych przez UM w Radzynie Podlaskim oszacowano, iż średnia wartość wskaźnika kształtuje się na poziomie 25,22. Niekorzystną sytuację w zakresie analizowanego wskaźnika (przyjmuje on wartość powyżej średniej dla miasta) odnotowano w obszarach referencyjnych numer: 3, 5 oraz 6.

Mapa 4 Wskaźnik delimitacyjny nr 1 - Liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców w 2020 r.

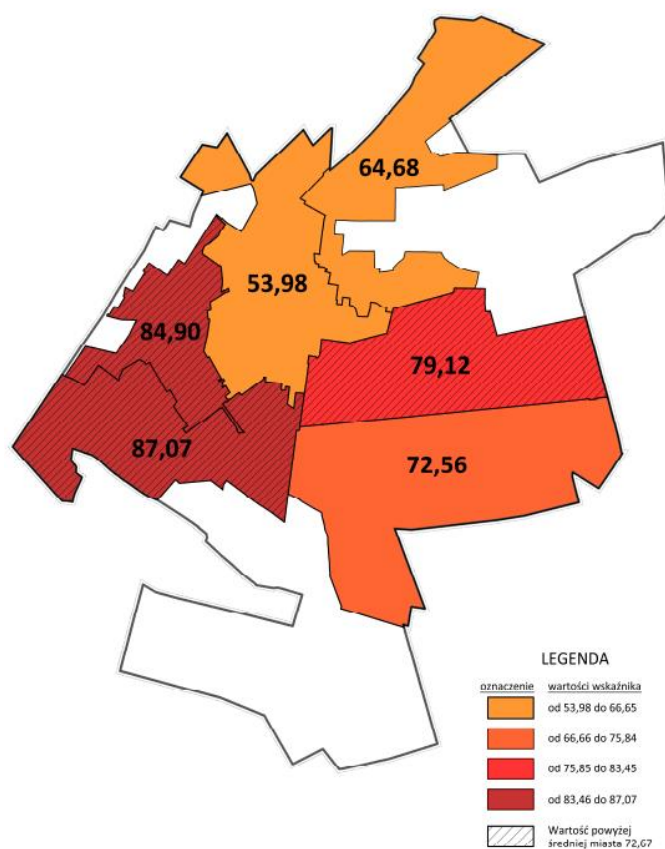

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UM w Radzynie Podlaskim

Drugi ze wskaźników obrazuje liczbę osób w wieku nieprodukcyjnym przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym. W zakresie przedmiotowego wskaźnika szczególnie niekorzystnie na terenie Miasta Radzyń Podlaski kształtuje się relacja grupy w wieku przedprodukcyjnym do grupy w wieku poprodukcyjnym. O pozytywnym aspekcie wskaźnika można mówić w przypadku, gdy w jego ramach, przeważającą część składową stanowią osoby w wieku przedprodukcyjnym. Niestety w zakresie analizowanego obszaru znaczną część składową stanowi grupa osób w wieku poprodukcyjnym (w skali miasta jest to niemal 60%). Istotnych informacji dostarcza również analiza rozkładu tego wskaźnika na wskaźniki cząstkowe, tj. na wiek przedprodukcyjny i poprodukcyjny. Na przestrzeni lat zauważalne jest niekorzystne „przesuwanie się” proporcji w kierunku grup w wieku poprodukcyjnym. Taki stan rzeczy świadczy o występowaniu innych współistniejących problemów, takich jak np. systematyczny spadek podaży siły roboczej na rynku pracy w przyszłości, czy zwiększenie popytu na usługi w zakresie opieki zdrowia.

Jak wskazuje poniższy wykres również w zakresie 2. wskaźnik szczególnie niekorzystną sytuację odnotowano w obszarach referencyjnych nr: 3, 5 oraz 6.

Mapa 5 Wskaźnik delimitacyjny nr 2 - Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UM w Radzynie Podlaskim

3.3.2 UBÓSTWO I WYKLUCZENIE SPOŁECZNE

Na terenie Miasta Radzyń Podlaski w sferze pomocy społecznej działają:

- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej ,
- schronisko dla bezdomnych (posiada 10 miejsc z możliwością zwiększenia ich w okresie zimowym),
- Dzienny Środowiskowy Dom Samopomocy,
- świetlice środowiskowe,
- Zespół interdyscyplinarny,
- Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- organizacje pozarządowe,
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie,
- Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza „Mój Dom”,
- Oddział Terapii Uzależnień z Poradnią Leczenia Uzależnień przy Samodzielnym Publicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej.

Na terenie miasta działalność prowadzą również organizacje pozarządowe: Stowarzyszenie Grupa AA "Orion", Stowarzyszenie Grupa AA „Rezonans”, Stowarzyszenie Grupa AA „Podaj dłoń”, Stowarzyszenie Klub Abstynenta „STOP”, Polski Związek Niewidomych Koło w Radzynie Podlaskim, Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów Zarząd w Radzynie Podlaskim, Polski Czerwony Krzyż Zarząd Rejonowy w Radzynie Podlaskim, Parafialny Zespół Caritas. Pomimo tego, istotnym problemem w mieście, jest mała liczba aktywne funkcjonujących organizacji pozarządowych działających w dziedzinie pomocy społecznej. Dlatego konieczne jest wspieranie (pomoc finansowa, lokale, itd.) tychże organizacji.⁴

Oprócz ww. podmiotów, na terenie miasta, działalność prowadzą również jednostki realizujące zadania pomocy społecznej, prowadzone przez samorząd powiatowy: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, placówka opiekuńczo-wychowawcza „Mój Dom”, Poradnia Leczenia Uzależnień przy Samodzielnym Publicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej.

W świetle ustawy, pomoc społeczna stanowi instytucję polityki społecznej państwa, która ma na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać, wykorzystując przy tym własne uprawnienia, zasoby

⁴ Zaczerpnięte z: „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Radzyń Podlaski na lata 2021-2025”; Uchwała nr XXVII/174/2021 Rady Miasta Radzyń Podlaski z dnia 25 maja 2021 r.

i możliwości. Pomoc społeczna ma za zadanie wspierać osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwić im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Zadaniem pomocy społecznej jest również zapobieganie trudnym sytuacjom życiowym przez podejmowanie działań zmierzających do usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. Pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom w szczególności z powodu: ubóstwa, sieroctwa, bezdomności, bezrobocia, niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby, przemocy w rodzinie, potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi, potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, bezradności w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych, trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, alkoholizmu lub narkomanii, zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej oraz klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Głównym organizatorem pomocy społecznej w Mieście Radzyń Podlaski jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. Z jego oferty korzysta 2,3% mieszkańców. Pomoc udzielana jest głównie w formie zasiłków pieniężnych, pomocy rzeczowej, poradnictwa specjalistycznego oraz finansowania posiłków dla dzieci. Ośrodek realizuje zarówno zadania własne, jak i zlecone. Na przestrzeni ostatnich 5-ciu lat liczba mieszkańców korzystających ze świadczeń pomocy MOPS kształtowała się w następujący sposób: 2015 r.-461 os., 2016 r.-440 os., 2017r. -413 os., 2018 r.-363 os., 2019 r.-358 os., 2020 r.-340 os. Zanotowano więc spadek liczby osób korzystających z pomocy. Przedmiotowy spadek nie wiąże się z poprawą warunków ekonomicznych i socjalnych, a raczej z ostrymi kryteriami ekonomicznymi, jakie musi spełniać osoba starająca się o przyznanie określonej pomocy. Niemal w całym okresie odniesienia głównym powodem przyznawania świadczeń było bezrobocie oraz długotrwała lub ciężka choroba. W poniższej tabeli zaprezentowano w sposób szczegółowy informacje na temat liczby mieszkańców korzystających z pomocy MOPS.

Tabela 3 Liczba mieszkańców Miasta Radzyń Podlaski korzystających ze świadczeń pomocy społecznej wg poszczególnych kryteriów w latach 2015-2020

Lp.	Kryteria przyznania pomocy społecznej	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1.	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej - ogółem	461	440	413	363	358	340
2.	Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej	442	420	397	349	349	322
3.	Liczba osób korzystających z powodu ubóstwa	118	116	101	67	68	59
4.	Liczba osób korzystających z powodu bezrobocia	293	283	251	212	169	156
5.	Liczba osób korzystających z powodu bezdomności	21	22	23	15	17	12
6.	Liczba osób korzystających z powodu potrzeba ochrony macierzyństwa	43	35	28	22	27	23

Lp.	Kryteria przyznania pomocy społecznej	2015	2016	2017	2018	2019	2020
7.	Liczba osób korzystających z powodu ochrona niepełnosprawności	148	149	144	134	143	138
8.	Liczba osób korzystających z powodu alkoholizmu	49	58	56	43	46	38
9.	Liczba osób korzystających z powodu narkomania	0	1	1	0	2	2
10.	Liczba osób korzystających z powodu bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	72	62	55	61	64	57
11.	Liczba osób korzystających z powodu sieroctwa	1	1	1	1	0	1
12.	Liczba osób korzystających z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby	160	163	177	170	183	166
13.	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z innych powodów, w tym:	46	44	50	37	39	25
14.	Wielozietność	35	33	31	25	23	25
15.	przemoc w rodzinie	2	2	4	3	1	0
16.	trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	6	6	7	3	7	10
17.	sytuacja kryzysowa		1	3	4	5	8
18.	zdarzenia losowe	3	2	5	2	3	5

Źródło: Dane MOPS w Radzynie Podlaskim

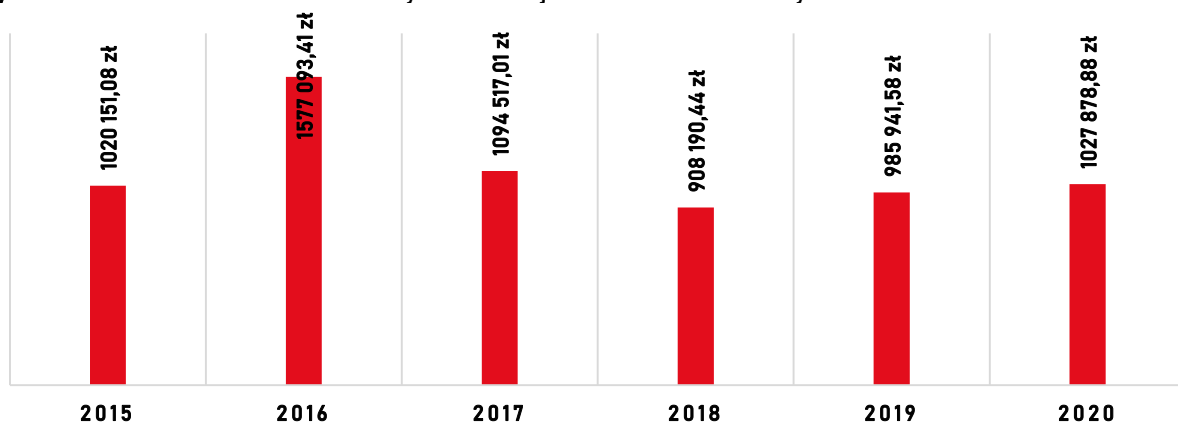
W latach 2015-2020 wzrosła liczba osób objętych pomocą w ramach DPS, jak również kwota środków przeznaczonych na odpłatność w DPS.

Tabela 4 Liczba osób oraz środków [zł] przeznaczonych na odpłatność w DPS w Mieście Radzynie Podlaski w latach 2015-2020

Lp.	Wyszczególnianie	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1.	Liczba osób objętych pomocą w DPS	8	16	24	23	23	25
2.	Kwota środków przeznaczonych na odpłatność za DPS	271 407,11	394 641,70	441 223,09	480 071,43	496 672,49	570 361,14

Źródło: Dane MOPS w Radzynie Podlaskim

Wykres 7 Kwota świadczeń udzielonych beneficjentom MOPS w Radzynie Podl. w latach 2015-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MOPS w Radzynie Podlaskim

Metodą, którą zastosowano, aby określić natężenie problemu ubóstwa i wykluczenia społecznego była analiza zapotrzebowania mieszkańców Miasta Radzyń Podlaski oraz poszczególnych jednostek referencyjnych na różne formy pomocy społecznej. W tym celu zbadano udział osób zamieszkujących na terenie poszczególnych jednostek referencyjnych, które z powodu indywidualnej sytuacji życiowej są uprawnione do korzystania z różnych form pomocy społecznej. Taka analiza zjawiska pozwoliła na dokonanie obserwacji, zarówno w wymiarze terytorialnym, jak i jakościowym, które ze zjawisk stanowi największy problem w skali miasta.

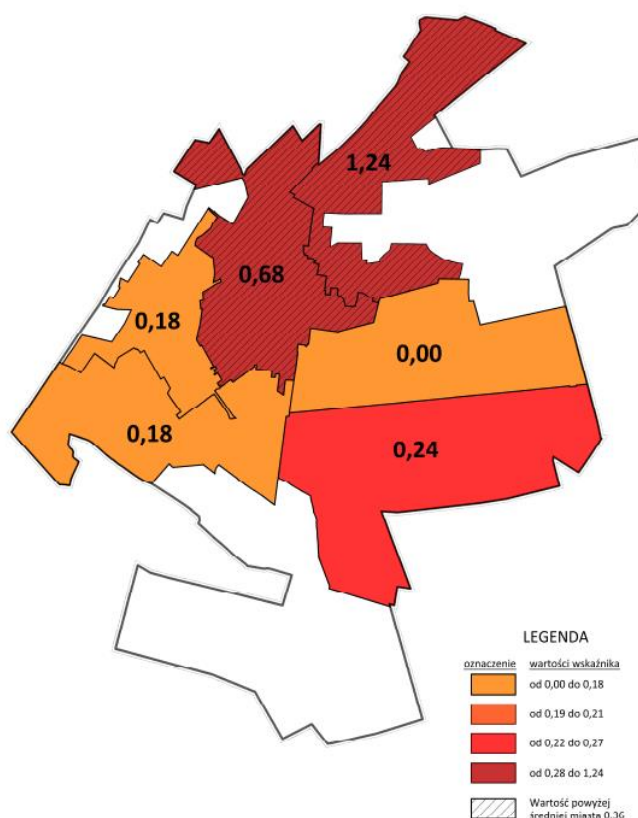
Analizując przyczyny przyznawania pomocy społecznej na terenie Miasta Radzyń Podlaski możemy zaobserwować, że na przestrzeni lat 2013-2015 głównym powodem trudnej sytuacji mieszkańców gminy korzystających ze świadczeń było ubóstwo, bezrobocie, długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. W badanym okresie czasu odnotowano 50% procentowy spadek liczby osób korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa, jednakże, w dużej mierze może być to następstwem emigracji zarobkowej w poszukiwaniu pracy lub pracy lepiej płatnej. W mniejszym stopniu spadek ten jest wynikiem polepszenia sytuacji życiowej beneficjentów MOPS. Liczba świadczeń przyznanych z powodu bezrobocia, pomimo tendencji spadkowej jakie możemy zaobserwować w latach 2015-2020, utrzymuje się na bardzo wysokim poziomie, w porównaniu do pozostałych przyczyn otrzymania pomocy (w 2020 r. u 45,88% osób otrzymujących wsparcie otrzymywało wsparcie z tytułu bezrobocia). Niepokojący jest również wzrost liczby osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby, co jest niewątpliwie skutkiem procesu starzenia się społeczeństwa (w latach 2015-2019 notowano ciągły wzrost osób korzystających z pomocy społecznej z tego tytułu).

W roku 2020 z pomocy MOPS skorzystało 323 rodziny spełniające przesłanki ustawowe zaliczające do rodzin ubogich, w których żyje 728 osób. W 2020 r. liczba osób, którym wypłacono zasiłki okresowe wyniosła: 81 osób. Natomiast kwota wypłaconych zasiłków okresowych w okresie styczeń-grudzień 2020 r. wyniosła: 156 939,77 zł. Zasiłki stały otrzymywało 41 osób; łączna kwota wypłaconych zasiłków wyniosła 232 979,92 zł. Zasiłki celowe przyznano 185 osobom, na łączną kwotę 40 536,53 zł. W 2020 r. pracownicy socjalni przeprowadzili 1014 wywiadów środowiskowych i wydali 1431 decyzji przyznających świadczenia.

Do przeprowadzenia precyzyjnej identyfikacji i analizy terenów, w obrębie których występuje największa koncentracja osób korzystających ze środków pomocy społecznej,

konieczne jest zastosowanie kryterium potencjału ludnościowego. W związku z powyższym, analizie poddano, w poszczególnych jednostkach referencyjnych, wskaźnik udziału osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa na 100 mieszkańców w 2020 roku. Po uwzględnieniu potencjału ludnościowego poszczególnych jednostek referencyjnych, w 2020 roku najgorzej sytuacja prezentowała się w obszarach 1. oraz 2. Osiągnięte wartości wskaźników przewyższają znacznie średnią wartość wskaźnika dla miasta.

Mapa 6 Wskaźnik delimitacyjny nr 3 - Liczba osób korzystających ze świadczeń MOPS z tytułu ubóstwa na 100 mieszkańców w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MOPS w Radzynie Podlaskim

Przyczyny tak dużej liczby ubogich rodzin w Mieście Radzyń Podlaski są analogiczne jak w przypadku innych miejscowości. Przede wszystkim problemem są niskie kwalifikacje osób bezrobotnych, małe umiejętności w zakresie poszukiwania pracy, a także brak chęci podjęcia pracy czemu sprzyja stosunkowo duża liczba i wysokość świadczeń socjalnych. Bezrobotni wykazują małe zainteresowanie podjęciem pracy, która nie spełnia ich

wszystkich oczekiwań. Charakterystyczna jest niechęć do uczestnictwa w szkoleniach czy przemieszczaniu się w celu podjęcia zatrudnienia.⁵

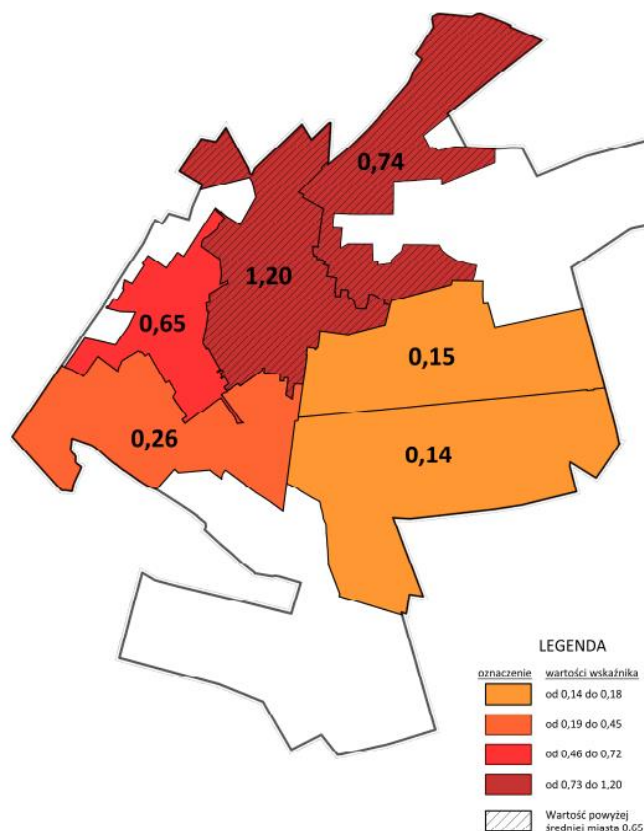
Analizując powody korzystania mieszkańców ze świadczeń pomocy społecznej należy mieć na uwadze, że wśród osób objętych pomocą nie występuje tylko jeden rodzaj dysfunkcji. Najczęściej jest ich kilka i są ze sobą skorelowane, np. istnieje wyraźna zależność pomiędzy bezrobociem a zagrożeniem popadnięcia w ubóstwo. Ubóstwo i wykluczenie społeczne bardzo często współwystępują z innymi problemami społecznymi, takimi jak: niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, problemy opiekuńczo-wychowawcze w rodzinach, brak wspierania wysiłków edukacyjnych dzieci przez rodziców, wypadanie dzieci i młodzieży z systemu kształcenia oraz uzależnienia. W związku z powyższym, przeważająca większość beneficjentów pomocy społecznej występuje o kilka rodzajów świadczeń, podając różne przyczyny uprawniające do przyznania konkretnego świadczenia.

Zagrożenie lub występujący stan ubóstwa odciska piętno na całych rodzinach i prowadzi do wielu ich dysfunkcji. Rodzina dysfunkcyjna jest zamknięta, zakłamana (chroni „tajemnicę rodzinną”), panuje w niej zaburzona komunikacja i zamieszanie co do ról. Jest nastawiona raczej na sztywne utrzymanie systemu rodzinnego, niż na rozwój swoich członków. Wśród najczęściej występujących dysfunkcji należy wymienić: alkoholizm, inne uzależnienia lub choroby psychiczne w rodzinie, przemoc fizyczną lub psychiczną, maltretowanie, psychiczne opuszczenie dzieci (nieobecność emocjonalna rodziców), chłód emocjonalny, czynne odrzucanie i dewaluowanie dziecka, nadużycia emocjonalne. Jednocześnie często rodziny (ze względu na utarte schematy czy mentalność) ukrywają swoje problemy ze względu na strach przed stygmatyzacją. Takie zjawiska występujące w okresie w jakim kształtuje się młoda osoba często rzutują na jej predyspozycjach rozwojowych oraz osobowości w sposób negatywny. Dla dobra rodziny, która jest naturalnym środowiskiem rozwoju i dobra wszystkich jej członków, a w szczególności dzieci, które potrzebują szczególnej ochrony i pomocy ze strony dorosłych, konieczne jest wspieranie rodzin, w tych przypadkach, kiedy własne zasoby i możliwości nie wystarczają, aby pokonać sytuacje trudne lub kryzysowe. Podstawowym założeniem prowadzonych przez MOPS działań na rzecz rodzin wymagających pomocy jest przeświadczenie, o tym że zamiast zastępować rodzinę w jej funkcji opiekuńczo – wychowawczej, należy ją wspierać i wspomagać tak, aby przywrócić prawidłowe funkcjonowanie.

⁵ Zaczerpnięte z: „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Radzyń Podlaski na lata 2021-2025”; Uchwała nr XXVII/174/2021 Rady Miasta Radzyń Podlaski z dnia 25 maja 2021 r.

Szczególnie istotną kwestią jest zdolność mieszkańców do prawidłowego funkcjonowania w społeczności, w tym radzenie sobie z bieżącymi sprawami. W tym celu wyselekcjonowania obszarów o szczególnym natężeniu niekorzystnych zjawisk występujących w rodzinach dokonano analizy wskaźnika prezentującego liczbę osób korzystających ze świadczeń MOPS z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na 100 mieszkańców w 2020 r. Podobnie, jak w przypadku powyższego wskaźnika, najgorszą sytuację zdiagnozowano w obrębie 1. i 2. obszaru referencyjnego. W zakresie obszaru 1. wskaźnik osiąga wartość 1,20 przy średniej dla miasta na poziomie 0,65. Dla obszaru 2. wartość wskaźnika wynosi ok. 0,74. Nieznacznie poniżej średniej (0,64) uplasował się również 6. obszar referencyjny.

Wykres 8 Wskaźnik delimitacyjny nr 4 - Liczba osób korzystających ze świadczeń MOPS z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na 100 mieszkańców w 2020 r.

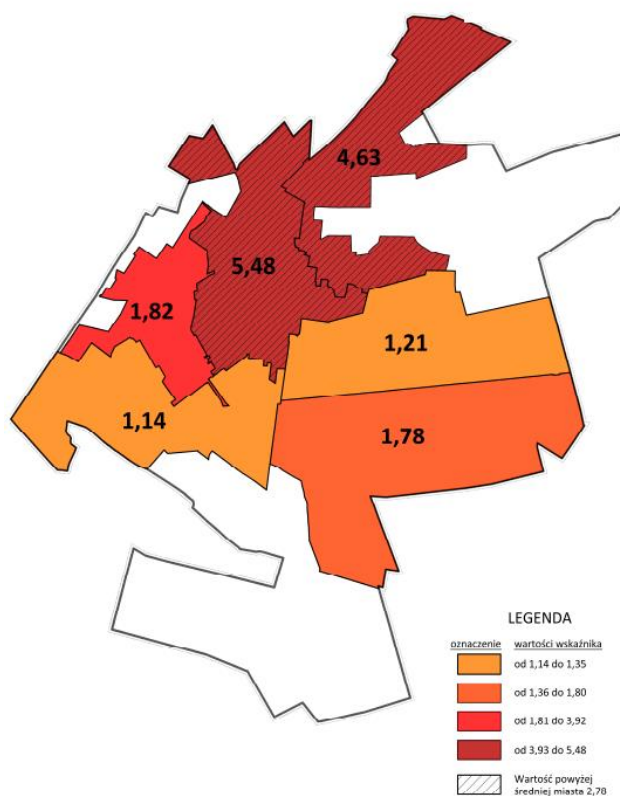
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MOPS w Radzynie Podlaskim

Problemy ubóstwa, niskich dochodów odciskają piętno na bieżących sprawach prowadzenia gospodarstwa domowego, w tym zapewnienia odpowiedniego wyżywienia dla członków rodzin. Na potrzeby niniejszego opracowania, analiza kwestii związanych z szeroko pojmowanym problemem ubóstwa i wykluczenia społecznego na terenie Miasta Radzyń Podlaski została uzupełniona o wskaźnik związany z pomocą finansową skierowaną

do osób o niskich dochodach. Wskaźnik, który został poddany analizie to liczba osób korzystających z programów dożywiania w MOPS na 100 mieszkańców w 2020 r. Wskaźnik swoim zakresem objął zarówno osoby dorosłe, jak i dzieci oraz młodzież. Pomoc udzielana w zakresie dożywiania realizowana jest zarówno w formie posiłku, świadczenia pieniężnego na zakup posiłku lub żywności albo świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych. Głównym celem realizowanych form pomocy jest ograniczenie zjawiska niedożywienia dzieci i młodzieży z rodzin o niskich dochodach lub znajdujących się w trudnej sytuacji, ze szczególnym uwzględnieniem uczniów z terenów objętych wysokim poziomem bezrobocia i ze środowisk wiejskich oraz osób dorosłych, w szczególności osób samotnych, w podeszłym wieku, chorych lub osób niepełnosprawnych.

W efekcie analizy ww. wskaźnika zauważyć można, iż najbardziej niekorzystna sytuacja w tym zakresie występuje w 1. oraz 2. obszarze referencyjnym. W wymienionych obszarach wskaźnik przyjmował wartość wyższą od średnie dla całego miasta.

Mapa 7 Wskaźnik delimitacyjny nr 5 - Liczba osób korzystających z programów dożywiania w MOPS na 100 mieszkańców w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MOPS w Radzynie Podlaskim

W zakresie trzech wyżej wymienionych wskaźników największy problem stwierdzono w obszarach referencyjnych 1. oraz 2.

3.3.3 STAN ZDROWIA, NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ ORAZ UZALEŻNIENIA

Wśród negatywnych zjawisk w sferze społecznej, które sygnalizowane były zarówno przez Władze Miasta, jak i społeczność, znajdują się problemy zdrowotne mieszkańców.

Na terenie miasta Radzyń Podlaski zlokalizowane są następujące placówki służby zdrowia:

- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „TERAPIA” sp. z o.o.,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „KURACJA” sp. z o.o.,
- Niepubliczne Zakłady Opieki Zdrowotnej - Praktyki Lekarza Rodzinnego,
- Indywidualna praktyka pielęgniarska,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Praktyka Pielęgniarek Środowiskowych,
- Powiatowa Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna,
- Wojewódzka Stacja Pogotowia Ratunkowego i Transportu Sanitarnego.

W strukturach organizacyjnych Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej prowadzi działalność przychodnia rejonowa oraz szpital powiatowy, w skład którego wchodzi:

- Szpitalny Oddział Ratunkowy,
- Oddział Chirurgiczny,
- Oddział Urazowo-Ortopedyczny,
- Oddział Reumatologiczny,
- Oddział Dziecięcy,
- Oddział Rehabilitacji z Pododdziałem Rehabilitacji Neurologicznej,
- Oddział Chorób Wewnętrznych i Kardiologii z Pododdziałem Pulmonologicznym,
- Oddział Neurologii z Pododdziałem Udarowym,
- Oddział Ginekologiczno-Położniczy z Traktem Porodowym,
- Oddział Anestezjologii i Intensywnej Terapii,
- Oddział Psychiatryczny,
- Oddział Uzależnień Terapii.

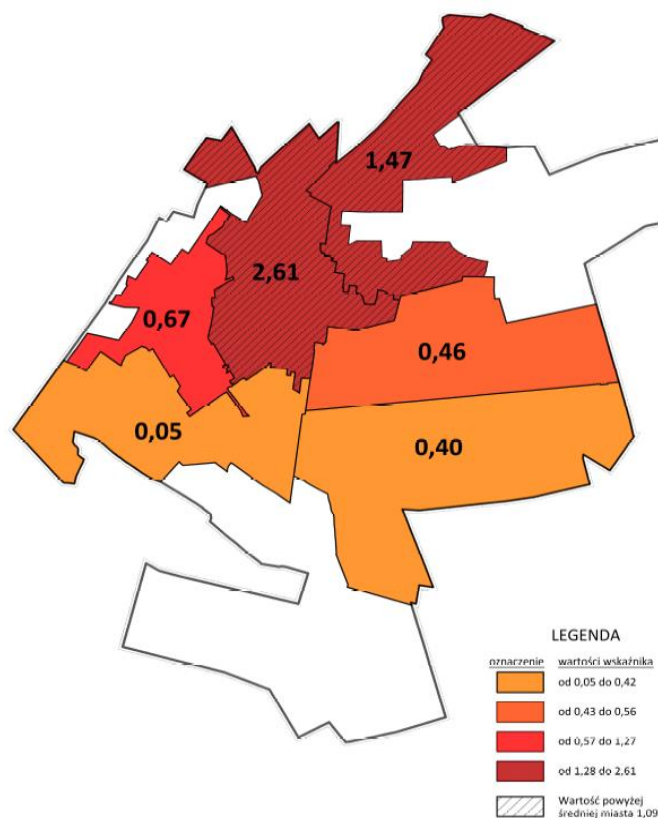
W ramach pilotażu środowiskowego modelu psychiatrycznej opieki zdrowotnej w SPZOZ w Radzynie Podlaskim funkcjonuje Centrum Zdrowia Psychicznego. W ramach

Centrum Zdrowia Psychicznego działają: Oddział Psychiatryczny (całodobowy), Dzienny Oddział Psychiatryczny, Zespół Lecznictwa Środowiskowego oraz Poradnia Zdrowia Psychicznego. Do zadań Centrum należy: a) kompleksowa opieka psychiatryczna dla dorosłej populacji powiatu radzyńskiego (całodobowa opieka szpitalna w Oddziale Psychiatrycznym oraz psychiatryczna opieka ambulatoryjna w ramach Poradni Zdrowia Psychicznego i Zespołu Lecznictwa Środowiskowego), b) kompleksowe leczenie psychiatryczne w ramach CZP dla pacjentów spoza powiatu radzyńskiego w ramach kontynuacji dotychczasowej opieki psychiatrycznej, detoksykacja szpitalna alkoholowych zespołów abstynencyjnych dla pacjentów niezależnie od ich miejsca zameldowania.

Kwestia zebrania danych dotyczących stanu zdrowia mieszkańców, ze względu na ochronę danych osobowych oraz rozproszenie informacji w różnych placówkach zdrowotnych (publicznych i prywatnych) jest bardzo trudna. Wobec tego, analizę w zakresie stanu zdrowia mieszkańców przeprowadzono na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Radzynie Podlaskim. Długotrwała lub ciężka choroba stanowi, obok bezrobocia i niepełnosprawności, główny powód przyznawania pomocy przez MOPS. W analizowanym okresie liczba ta kształtowała się w następujący sposób: 2015 r.-155, 2016 r.-160, 2017 r.-172, 2018 r.-161, 2019 r.-179, 2020 r.-166. Mając na względzie fakt stopniowego zmniejszania się liczby mieszkańców miasta udział osób borykających się z problemami zdrowotnymi w ogólnej populacji miasta wzrasta.

W ramach przedmiotowego opracowania analizie poddano wskaźnik liczby osób korzystających ze świadczeń MOPS z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 100 mieszkańców w 2020 r. Wartość wskaźnika dla obszaru całego miasta kształtuje się na poziomie 1,10. Wartość dwukrotnie większą odnotowano w 1. obszarze referencyjnym. Wielkość przewyższającą średnią dla całego obszaru odnotowano również w zakresie 2. obszaru referencyjnego.

Mapa 8 Wskaźnik delimitacyjny nr 6 - Liczba osób korzystających ze świadczeń MOPS z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 100 mieszkańców w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MOPS w Radzynie Podlaskim

Problemy zdrowotne mieszkańców związane są również z kwestią niepełnosprawności, która stanowi istotny czynnik negatywnie wpływający na stopień aktywności, położenie społeczno-ekonomiczne oraz wynikającą z tego sytuację życiową osób, których dotyczy. Jednocześnie stanowi „zjawisko”, które nabiera coraz większego znaczenia dla funkcjonowania współczesnych społeczeństw. Zgodnie z badaniami, udział osób niepełnosprawnych w ogólnej populacji ludności poszczególnych krajów, w zależności od zastosowanej definicji terminu „niepełnosprawność”, sięga od kilkunastu procent do jednej piątej ogółu ludności.⁶ W skali globalnej widać wyraźną tendencję wzrostu liczby osób niepełnosprawnych. Wpływ na to mają przede wszystkim zmiany cywilizacyjne, tj. postęp wiedzy i technologii medycznych, systematyczne wydłużanie się ludzkiego życia wskutek wdrożenia mechanizmów zarządzania zdrowiem publicznym i ogólnego wzrostu dobrobytu, a także zmiany kulturowe, odnoszące się do kwestii zdrowia, sprawności fizycznej i intelektualnej oraz wzorów pełnienia ról społecznych. Nie trendy demograficzne czy zjawiska statystyczne, związane z systematycznie zwiększającą się liczbą osób niepełnosprawnych, stanowią najistotniejszy aspekt znaczenia tego procesu dla

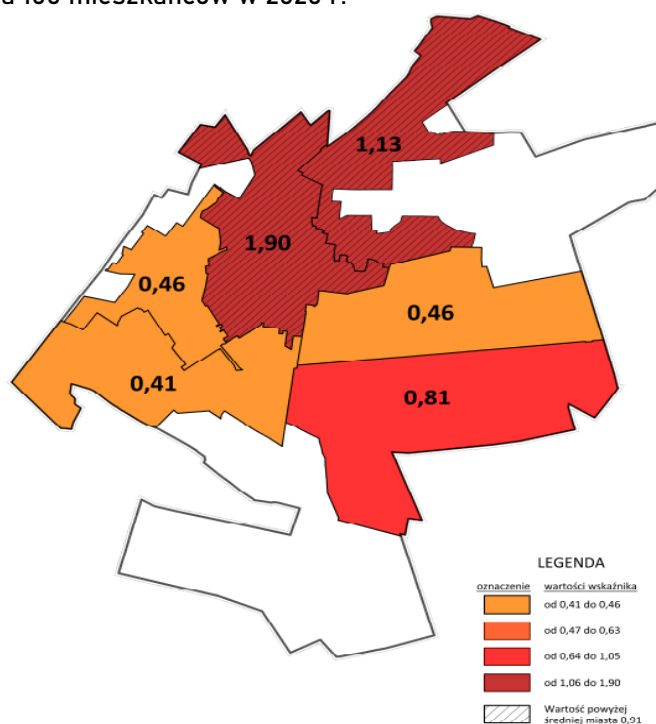
⁶ Polscy niepełnosprawni – od kompleksowej diagnozy do nowego modelu polityki społecznej”, pod red. Barbary Gąciarz i Seweryna Runickiego; Wydawnictwa AGH; Kraków 2014

współczesnych społeczeństwach. Równie ważny jest jej społeczny czy kulturowy wymiar. W konsekwencji niepełnosprawni, którzy nie dostosują się w wystarczający sposób do funkcjonowania w otoczeniu ogółu społeczeństwa, nie mogą uczestniczyć w zwykłych aktywnościach społecznych i w związku z tym znajdują się poza głównym nurtem aktywności społeczeństwa, wobec czego kompensowane jest to im poprzez wyłącznie świadczenia finansowe i zinstytucjonalizowane formy opieki na rzecz nowego modelu społecznego niepełnosprawności. W kontekście tym niepełnosprawność jest rodzajem dyskryminacji, której przezwyciężenie wymaga przede wszystkim działania społecznego, wysiłku zbiorowego, dokonania zmiany społecznej.

Zgodnie z danymi MOPS w Radzynie Podlaskim liczba mieszkańców korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności w latach 2015–2020 pozostawała na zbliżonym poziomie: 2015 r.- 138 osób, 2016 r. -142 osób, 2017 r. -137 osób, 2018 r, - 132, 2019 r. – 139, 2020 r. -138.

Natężenie terytorialne problemu niepełnosprawności zostało zweryfikowane za pomocą wskaźnika określającego liczbę osób pobierających świadczenia MOPS z tytułu niepełnosprawności przypadającą na 100 mieszkańców w 2020 r. Podobnie jak w zakresie pozostałych wskaźników największe natężenie problemu stwierdzono w 1. oraz 2. Obszarze referencyjnym.

Mapa 9 Wskaźnik delimitacyjny nr 7 - Liczba osób korzystających ze świadczeń MOPS z tytułu niepełnosprawności na 100 mieszkańców w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MOPS w Radzynie Podlaskim

Kolejny z palących problemów to kwestia uzależnień mieszkańców. Analiza powodów korzystania ze świadczeń pomocy społecznej oraz informacje pozyskane z MOPS wskazują, iż główny problem stanowi alkoholizm. Liczba osób pobierających świadczenia z tego tytułu jest znacznie większa (2015 r.- 49 osób, 2016 r. -58 osób, 2017 r. - 56 osób, 2018 r. - 43 osób, 2019 r. -46 osób, 2020 r. -38 osób), niż z tytułu narkomanii (2015 r.- 0 osób, 2016 r. -1 osób, 2017 r. -1 osób, 2018 r. - 0 osób, 2019 r. -2 osoby, 2020 r. -2 osoby) . Problem spożywania alkoholu wśród dorosłych mieszkańców jest spory. Ze względu na tradycje i obyczaje odmowa wypicia skutkuje ostracyzmem. Oprócz tego, ważnym czynnikiem spowszednienia picia, decydującym o sięganiu po alkohol jest nuda. Brakuje również świadomości w zakresie skutków nadmiernego spożywania alkoholu. W efekcie dla sporej części spożywanie alkoholu jest zupełnie normalnym elementem ich codziennego życia. Problem choroby alkoholowej jest bagatelizowany. Dorośli nie widząc problemu w częstym jego spożywaniu, przekazują negatywne wzorce kolejnym pokoleniom. Szczególnie niepokoi fakt, że z roku na rok wzrasta liczba młodzieży sięgającej często po alkohol przed uzyskaniem pełnoletniości. Dodatkowo „inicjacja alkoholowa” wśród młodych osób zaczyna się coraz wcześniej. Sięganie po alkohol jest silnie związane z procesem dojrzewania, kiedy nastolatki przechodzą intensywne przemiany fizyczne, psychiczne i społeczne. To okres w życiu młodego człowieka sprzyjający eksperymentowaniu, testowaniu i poszukiwaniu nowych doświadczeń. Młodzież ujawnia wtedy różne zachowania problemowe, tj. picie alkoholu, palenie papierosów, wczesne podejmowanie współżycia, wchodzenie w konflikty z prawem, niekiedy stosowanie narkotyków oraz wiele innych. Mimo, że u młodych ludzi bardzo rzadko można zdiagnozować chorobę alkoholową, to samo spożywanie alkoholu stwarza ryzyko uzależnienia od alkoholu w przyszłości. Poza tym wśród młodzieży zauważalny jest problem tzw. picia obyczajowego („dla towarzystwa”).

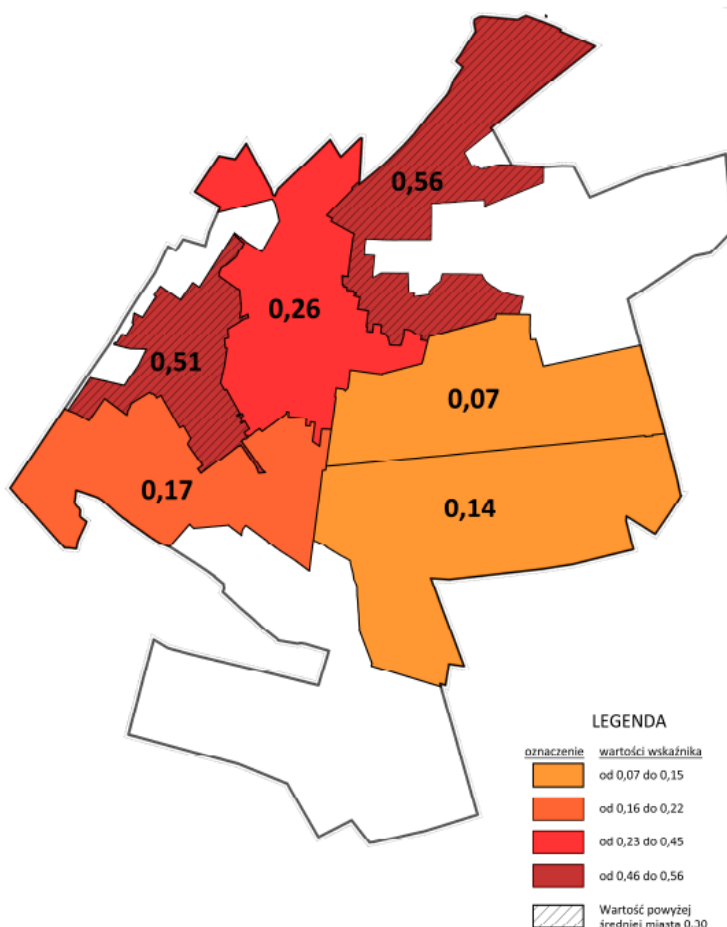
Ze zjawiskiem uzależnienia często bezpośrednio związany jest problem przemocy w rodzinie⁷. Mając na względzie jego złożoność i wieloaspektowość bardzo trudno jest oszacować faktyczną skalę osób, których to zjawisko dotyka. Jest to związane z faktem, że bardzo często przemoc domowa jest ukrywana i spora część osób, które jej doświadczają, nie decyduje się na ujawnienie i zwrócenie się o pomoc do instytucji działających w ramach lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy. Zdecydowanie najpoważniejszą trudnością w diagnozowaniu wielkości zjawiska przemocy w rodzinie jest uzyskanie wiarygodnych

⁷Przemoc w rodzinie polega na umyślnym działaniu i zaniechaniu naruszającym prawa lub dobra osobiste członków rodziny i osób wspólnie zamieszkujących. W szczególności chodzi tu o narażenie tych osób na utratę życia, zdrowia, naruszenie ich godności, nietykalności cielesnej, a także wolności (w tym seksualnej). Przemoc charakteryzuje wyrządzanie szkody na zdrowiu fizycznym i psychicznym drugiej osoby, spowodowanie jej cierpienia i krzywdy moralnej.

i rzeczywistych danych, charakteryzujących rozmiar przemocy, bowiem z wielu przyczyn przemoc w rodzinie jest problemem ukrytym. Zgodnie z danymi MOPS liczba osób, które posiadają założoną Niebieską Kartę w latach 2015-2020 kształtowała się na następującym poziomie: 2015 r. – 47 osób, 2016 r. -26 osób, 2017 r. – 33 osób, 2018 r. -31 osoby, 2019 r. -40 osób, 2020 r. – 20 osoby.

Zjawisko uzależnienia mieszkańców przeanalizowano za pomocą wskaźnika liczby osób zgłoszonych do Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2020 r. Średnia wartość dla obszaru całego miasta wynosi 0,3. Zarówno w zakresie obszaru referencyjnego nr 1 oraz nr 6 wartość wskaźnika przekracza znacznie średnią dla miasta. Zbliżoną wartość do średniej przyjmuje również wskaźnik w obszarze referencyjnym nr 2.

Mapa 10 Wskaźnik delimitacyjny nr 8 - Liczba osób zgłoszonych do Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UM w Radzynie Podlaskim

3.3.4 BEZROBOCIE

Istotnym elementem analizy przeprowadzonej dla potrzeb niniejszego opracowania było zbadanie sytuacji na rynku pracy. Poziom bezrobocie jest jednym z najważniejszych wskaźników, który pozwala ocenić sytuację społeczną w danej jednostce. Bezrobocie stanowi bowiem jedno z głównych zjawisk kryzysowych zachodzących w sferze społecznej, które dodatkowo jest silnie skorelowane z innymi negatywnymi procesami zachodzącymi na obszarze danej jednostki (np. długotrwałe bezrobocie zwiększa ryzyko ubóstwa, wykluczenia społecznego).

Zjawisko bezrobocia, w szczególności długotrwałego (przekraczające 12 miesięcy), jest bardzo niekorzystne społecznie, gdyż wpływa negatywnie zarówno na warunki bytowe jednostki lub rodziny (długotrwały brak stałego wynagrodzenia, uzależnienie od wsparcia z systemu pomocy społecznej), jak również kondycję psychofizyczną (zaburzenia zdrowia psychicznego, dolegliwości psychosomatyczne) oraz społeczną (pogłębiająca się izolacja społeczna, spadek aktywności osoby pozostającej bez pracy). Czynniki te bardzo często skutkują wzrostem ubóstwa, pogłębiają stan wykluczenia zawodowego i społecznego (np. zanik posiadanych kwalifikacji zawodowych i trudności w przystosowaniu się do zmieniających się zasad funkcjonowania rynku pracy), a także mogą prowadzić do pojawienia się patologicznych zjawisk takich jak: nadużywanie alkoholu, przestępczość. Negatywne skutki bezrobocia odciskają również piętno na funkcjonowaniu rodziny osoby pozostającej bez pracy. W szczególności dotyczy to dzieci osoby bezrobotnej, które odczuwając własną sytuację materialną jako gorszą, w porównaniu do swoich rówieśników, stopniowo mogą izolować się, co jest dotkliwym ograniczeniem naturalnych potrzeb związanych z rozwojem intelektualnym i społecznym.

W poniższej tabeli zaprezentowano informacje w zakresie liczby osób pochodzących z terenu Miasta Radzyń Podlaski zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Radzynie Podlaski na przestrzeni lat 2015–2020.

Tabela 5 Informacje w zakresie bezrobotnych z terenu Miasta Radzyń Podlaski wg. poszczególnych grup w latach 2015–2020

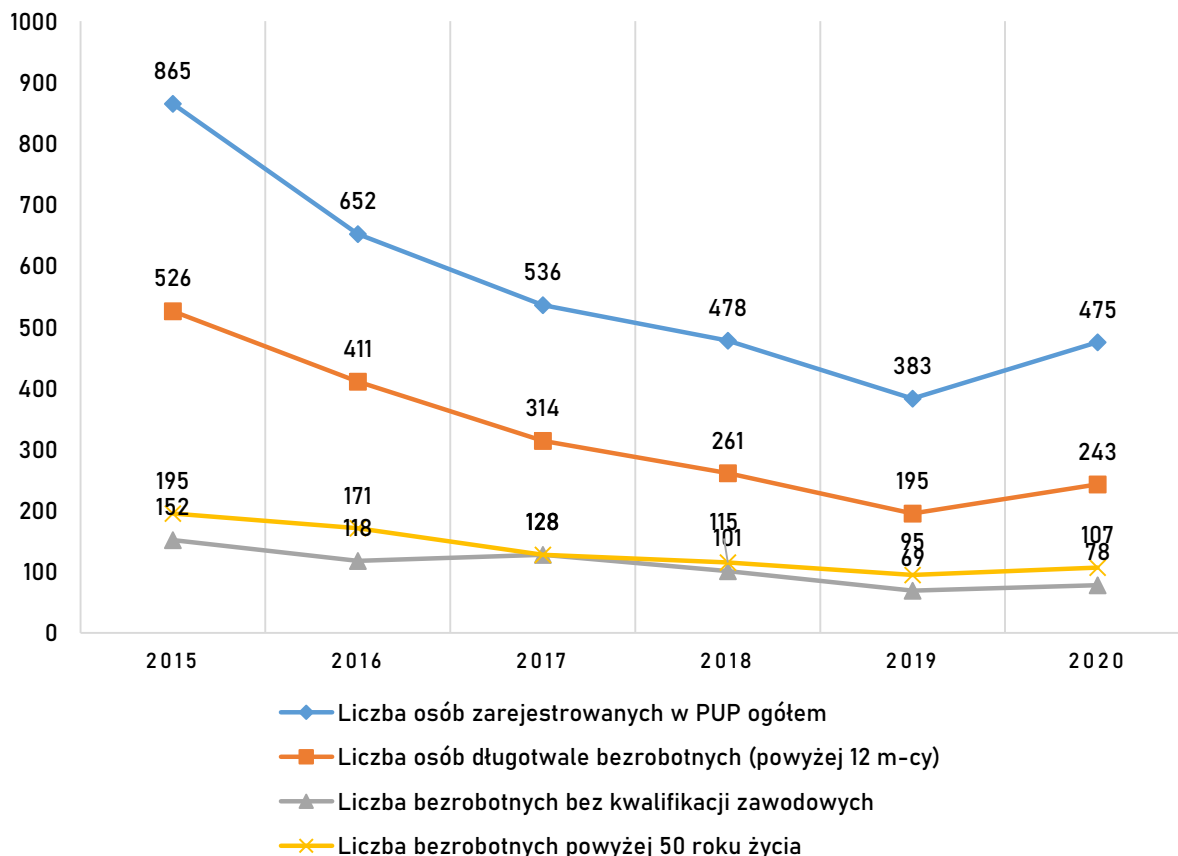
Lp.	Wyszczególnienie	Rok					
		2015	2016	2017	2018	2019	2020
1.	Liczba osób bezrobotnych	865	652	536	478	383	475
1a	w tym kobiet	371	291	263	239	196	224
2.	Liczba osób bezrobotnych uprawnionych do pobierania zasiłku	104	66	65	54	47	56

Lp.	Wyszczególnienie	Rok					
		2015	2016	2017	2018	2019	2020
3.	Liczba osób długotrwale bezrobotnych (powyżej 12 m-cy)	526	411	314	261	195	243
4.	Liczba osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia	195	171	128	115	95	107
5.	Bezrobotni z wykształceniem wyższym	142	99	77	71	64	85
6.	Bezrobotni z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym	183	142	115	112	104	123
7.	Bezrobotni z wykształceniem średnim ogólnokształcącym	113	90	85	79	59	67
8.	Bezrobotni z wykształceniem zasadniczym zawodowym	198	142	123	107	70	88
9.	Bezrobotni z wykształceniem gimnazjalnym i niższym	229	179	136	109	92	112
10.	Bezrobotni wg wieku: 18-24	111	73	48	49	46	50
11.	Bezrobotni wg wieku: 25-34	290	208	182	152	104	136
12.	Bezrobotni wg wieku: 35-44	204	148	133	131	105	127
13.	Bezrobotni wg wieku: 45-54	131	111	89	74	75	97
14.	Bezrobotni wg wieku: 55-59	76	65	54	44	38	39
15.	Bezrobotni wg wieku: 60-64	53	47	30	28	21	26
16.	Bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy: do 1 miesiąca	90	74	48	49	43	34
17.	Bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy: 1-3 miesiące	139	97	115	69	83	83
18.	Bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy: 3-6 miesięcy	125	96	84	86	53	73
19.	Bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy: 6-12 miesięcy	120	91	82	78	69	95
20.	Bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy: 12-24 miesiące	137	100	68	72	55	91
21.	Bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy: Powyżej 24 miesięcy	254	194	139	124	86	99
22.	Liczba osób bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych	152	118	128	101	69	78

Źródło: Dane PUP w Radzynie Podlaskim

Z zaprezentowanych danych wynika, iż liczba osób bezrobotnych na przestrzeni ostatnich lat (2015-2020) zmalała z 865 osób do 475 osób. Sytuacja ta nie świadczy niestety o znacznej poprawie sytuacji na lokalnym rynku pracy. Biorąc pod uwagę wysokość wypłacanych świadczeń część z osób rezygnuje z rejestracji w PUP.

Wykres 9 Liczba bezrobotnych na terenie Miasta Radzyń Podlaski wg. poszczególnych grup w latach 2015-2020

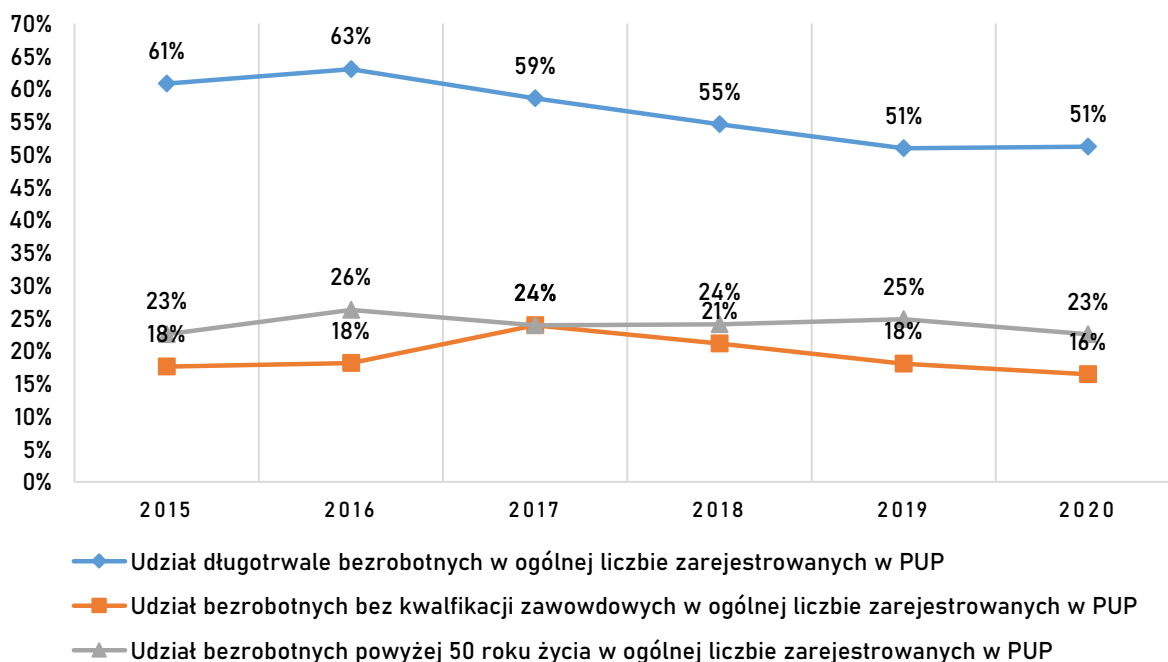
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Radzynie Podlaskim

Tendencje spadkową zanotowano również w zakresie wskaźnika obrazującego udział osób zarejestrowanych w PUP w liczbie ludności w wieku produkcyjnym. W latach 2015-2020 wartość wskaźnika kształtowała się na następującym poziomie: 2015 r.-ok. 10,5% 2016 r. – ok.7,8%, 2017 r.-6,4%, 2018 r.-5,6%, 2019 r.-4,2%, 2020 r.-5,4%.

Szczególnie niepokoi fakt, iż w całym okresie odniesienia notowany jest bardzo duży udział długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie osób zarejestrowanych bezrobotnych - kształtuje się on na poziomie ok. 63%-51%. Natomiast udział bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych wynosi ok. 24% -16%. Świadczy to, iż zdecydowana większość mieszkańców miasta, pozostających bez pracy, posiada kwalifikacje zawodowe. Jednakże należy mieć na uwadze, że nie zawsze charakter i rodzaj posiadanych kwalifikacji jest zgodny z potrzebami rynku pracy. W związku z tym, należy pamiętać, że działaniami mającymi na celu podniesienie wartości osoby bezrobotnej na rynku pracy należy objąć nie tylko bezrobotnych nieposiadających żadnych kwalifikacji zawodowych, ale również bezrobotnych, których kwalifikacje nie odpowiadają wymaganiom potencjalnych pracodawców i aktualnej sytuacji

na lokalnym rynku pracy. Stała sytuacja dotyczy natomiast bezrobotnych powyżej 50 roku życia. Ich udział w latach 2015-2020 kształtował się na poziomie: 23%-26%.

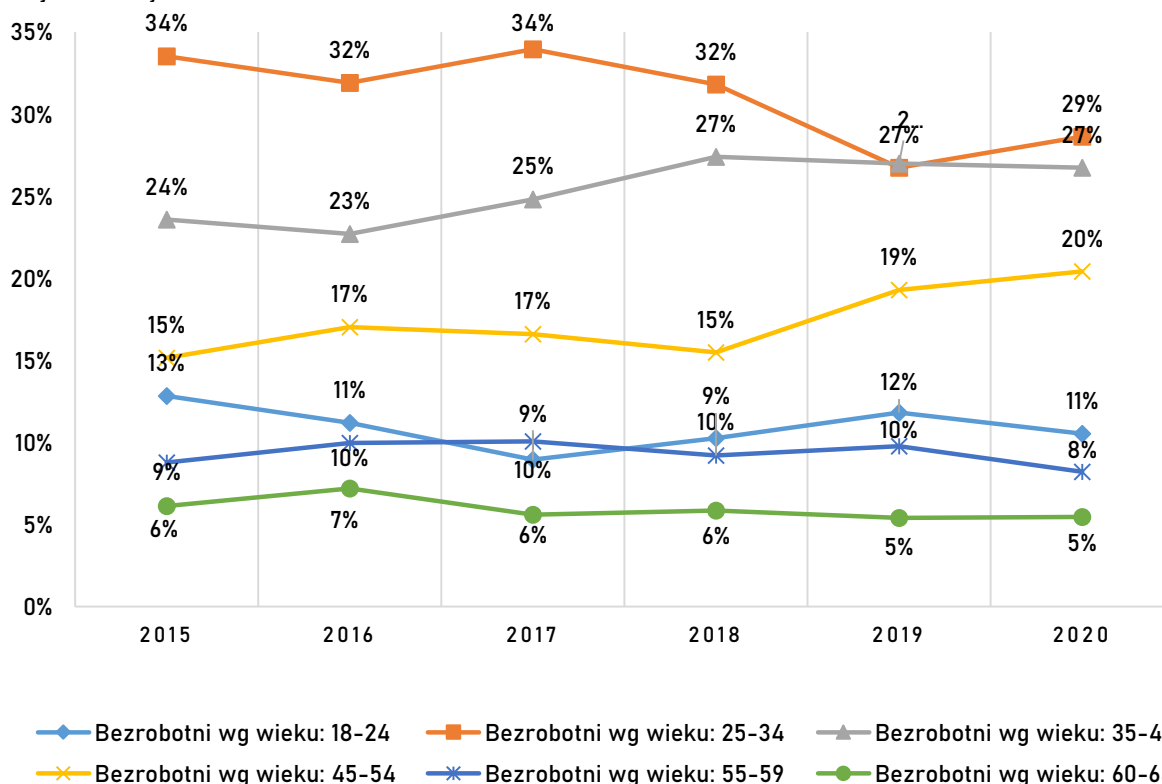
Wykres 10 Udział bezrobotnych wg. poszczególnych grup w ogólnej liczbie bezrobotnych zarejestrowanych w PUP latach 2015-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Radzynie Podlaskim

Wśród osób zarejestrowanych w PUP najliczniejszą grupę stanowią osoby w wieku 25-34 lata (z udziałem na poziomie 34%-29%). Drugą co do wielkości grupę stanowią osoby w wieku 35-34 lat (z udziałem 23-27%). Zarówno w grupie obejmującej osoby w wieku 35-44 lata oraz 45-54 lata w okresie lat 2015-2020 zanotowano wzrost udziału w ogólnej liczbie bezrobotnych w stosunku do pozostałych grup.

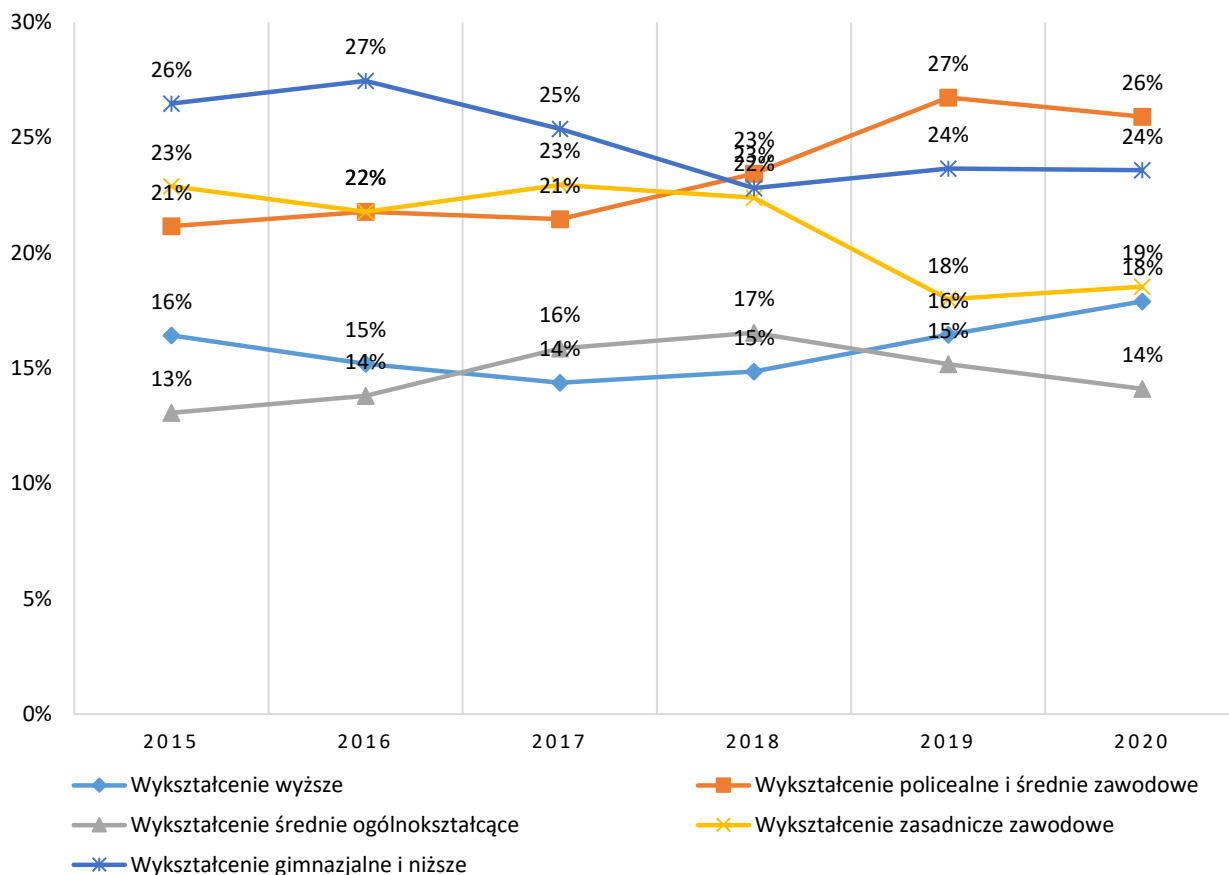
Wykres 11 Udział bezrobotnych wg. poszczególnych grup w wiekowych w ogólnej liczbie bezrobotnych zarejestrowanych w PUP latach 2015-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Radzynie Podlaski

Analizując dane dotyczące bezrobotnych ważnym aspektem jest ich wykształcenie. Z danych dostarczonych przez PUP wyraźnie widać, że największy udział bezrobotnych stanowią osoby z najniższym wykształceniem, tj. wykształceniem gimnazjalnym i niższym. Co czwarty bezrobotny z terenu miasta to osoba z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym. Na przestrzeni analizowanego okresu udział ten nieznacznie spadł (z 27% w 2016 r. do 24% w 2020 r.). Kolejną grupę stanowią bezrobotni z policealnym i średnim zawodowym. Na przestrzeni lat 2015-2020 udział tej grupy wzrósł z 21% do 26%. Na zbliżonym poziomie zanotowano również udział bezrobotnych z wykształceniem zasadniczym (w roku 2015 było to 23%, natomiast w roku 2020 zanotowano spadek do 19%). Około 30% wszystkich bezrobotnych stanowią natomiast osoby z wykształceniem wyższym oraz średnim.

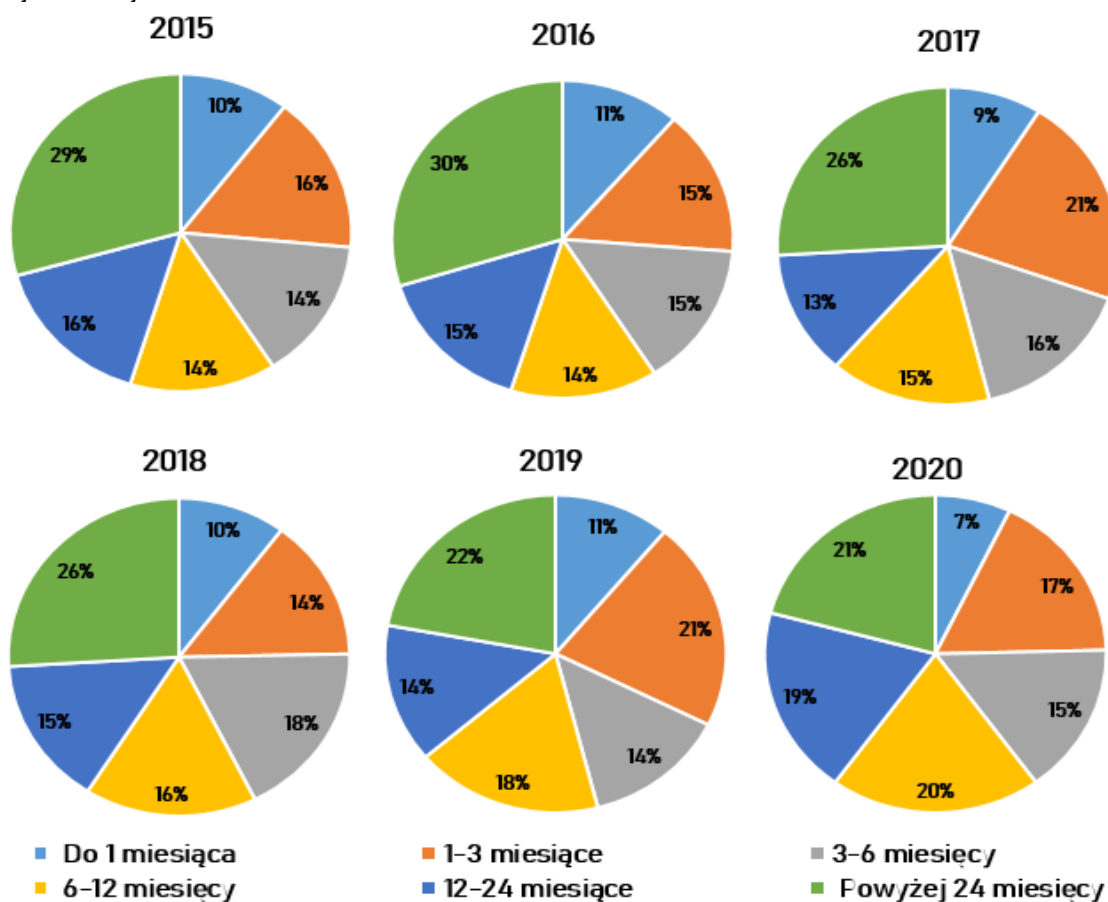
Wykres 12 Udział bezrobotnych wg. wykształcenia w ogólnej liczbie bezrobotnych zarejestrowanych w PUP latach 2015-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Radzynie Podlaskim

Wśród osób bezrobotnych zarejestrowanych w PUP w Radzynie Podlaskim przeważają osoby pozostające bez pracy powyżej 24 miesięcy. Na przestrzeni lat 2015-2020 w tej grupie zanotowano pozytywny trend spadku – z 29% do 21% (średnio w skali analizowanych lat grupa ta stanowiła ok. 26% wszystkich bezrobotnych). Drugą co do wielkości grupę stanowią osoby pozostające bez pracy od 1-3 miesięcy (średnio 18%). Bezrobotni pozostający bez zatrudnienia przez okres 6-12 miesięcy stanowili 16%. W latach 2018-2020 widać systematyczny wzrost udziału tej grupy. Kolejne dwie grupy z takim samym średnim udziałem stanowią: pozostający bez pracy w okresie 3-6 miesięcy oraz 12-24 miesięcy. Najmniej liczną grupę stanowią bezrobotni pozostający bez zatrudnienia do 1 miesiąca.

Wykres 13 Udział bezrobotnych wg. czasu pozostawania bez pracy w ogólnej liczbie bezrobotnych zarejestrowanych w PUP latach 2015-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Radzynie Podlaskim

Tabela 6 Charakterystyka bezrobotnych w Mieście Radzyń Podlaski w 2020 r.

Lp.	Kategorie bezrobotnych - stan na koniec 2020 r.	Ogółem	W tym Kobiety
1.	Osoby w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki	21	10
2.	Cudzoziemcy	2	2
3.	Bez kwalifikacji zawodowych	78	42
4.	Bez doświadczenia zawodowego	90	46
5.	Kobiety, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka	-	49
6.	Osoby będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy	379	179
7.	Do 30 roku życia	114	54
8.	W tym: do 25 roku życia	50	25
9.	Długotrwale bezrobotne	243	120
10.	Powyżej 50 roku życia	107	39
11.	Korzystające ze świadczeń pomocy społecznej	3	2
12.	Posiadające co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia	60	51
13.	Posiadające co najmniej jedno dziecko niepełnosprawne do 18 roku życia	0	0
14.	Niepełnosprawni	34	16

Źródło: Dane PUP w Radzynie Podlaskim

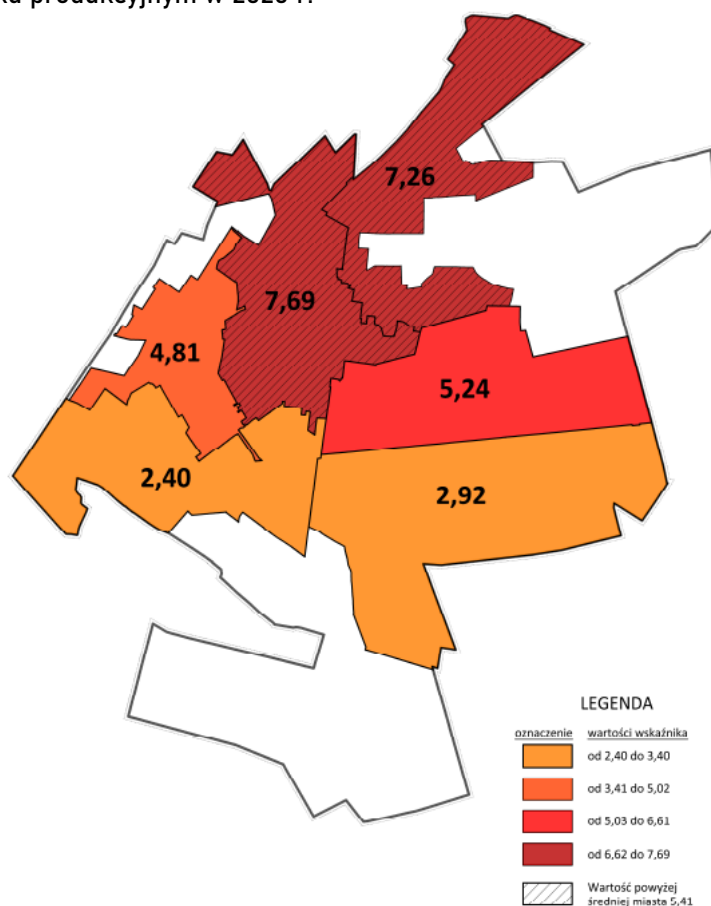
Analiza zjawiska bezrobocia za sprawą wyłącznie jednego wskaźnika obrazującego udział zarejestrowanych bezrobotnych wśród mieszkańców w wieku produkcyjnym byłaby niewystarczająca. Ze względu na fakt, że zjawisko bezrobocia jest dość zróżnicowane wewnątrz, przydatność ww. wskaźnika bywa niejednokrotnie ograniczona. Nie pozwala on bowiem na odpowiednio precyzyjną identyfikację obszarów szczególnie dotkniętych pewnymi specyficznymi typami bezrobocia i wskazanie, gdzie bezrobocie ma charakter incydentalny (tj. krótkookresowy) czy ciągły. Dopiero korelacja różnych wskaźników (dotyczących m.in. okresu bezrobocia, wieku osób bezrobotnych czy ich kwalifikacji zawodowych) pozwala na zdiagnozowanie problemów w sposób bardziej precyzyjny.

W związku z tym, że zjawisko bezrobocia jest niezwykle istotne, przy dokonywaniu oceny występowania stanu kryzysowego na terenie Miasta Radzyń Podlaski analizę przeprowadzono w ramach wyznaczonych jednostek referencyjnych w oparciu o:

- wskaźnik odnoszący się do liczby osób bezrobotnych z terenu miasta, zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Radzynie Podlaskim w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2020 roku,
- wskaźnik odnoszący się do liczby osób długotrwale bezrobotnych (powyżej 12m-cy) z terenu miasta, zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Radzynie Podlaskim w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2020 roku,
- wskaźnik odnoszący się do liczby osób bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych z terenu miasta, zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Radzynie Podlaskim w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2020 roku,
- wskaźnik odnoszący się do liczby osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia z terenu miasta, zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Radzynie Podlaskim w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2020 roku.

W zakresie pierwszego z analizowanych wskaźników średnia wartość dla miasta wynosi 5,41. Zarówno dla 1., jak i 2. obszaru referencyjnego wartość wskaźnika przekracza ww. średnią. Świadczy to o niekorzystnej sytuacji w zakresie zjawiska bezrobocia. Problem ten zauważalny jest również w zakresie obszaru 3., gdzie wartość wskaźnika zbliża się do średniej wartości dla miasta.

Mapa 11 Wskaźnik delimitacyjny nr 9 - Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w PUP na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2020 r.

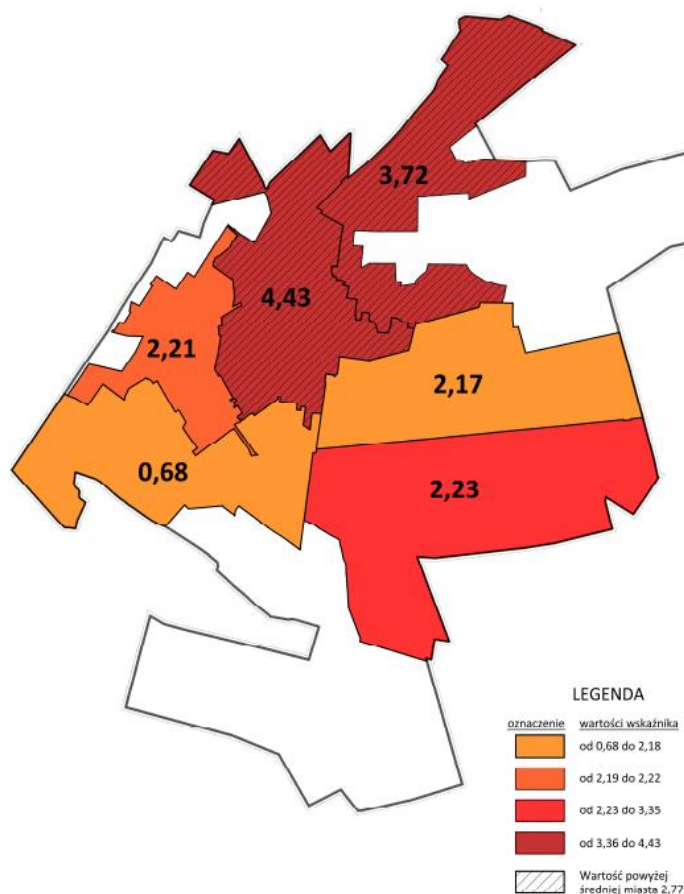

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Radzynie Podlaskim

Kolejny ze wskaźników dotyczy kwestii długotrwałego (powyżej 12 m-cy) bezrobocia. Podobnie jak, w zakresie poprzednich wskaźników, wartość powyżej średniej dla miasta (2,77) przyjmuje wskaźnik w zakresie 1. i 2. obszaru referencyjnego. Dowodzi to, iż bezrobocie w dwóch ww. jednostkach ma charakter stały, a nie przejściowy. Pozostawanie bez pracy to szczególnie trudny czas, nie tylko z uwagi na aspekt finansowy, ale także psychologiczny i społeczny. Im dłuższy jest ten okres, tym cięższy jest powrót i adaptacja do wymagań rynku pracy. Przedłużenie okresu pozostawania bez stałych środków finansowych ogranicza w sposób znaczny możliwości włączenia się w życie społeczne. Brak dochodów, inna organizacja czasu wolnego, czy też większa dyspozycyjność wpływa na zwiększenie polaryzacji dwóch grup - bezrobotnych oraz pracujących. Osoby pozostające bez zatrudnienia nie mogą aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym. Odczuwają też niechęć i silną presję ze strony osób, które podejmują aktywnie pracę zawodową. Poza tym w ich otoczeniu zaczynają dominować inni bezrobotni, co dodatkowo zmniejsza szansę na znalezienia pracy i powoduje izolację społeczną. Po pewnym okresie nieudanych prób znalezienia zatrudnienia następuje adaptacja do zaistniałej sytuacji. Uznaje się, że po upływie 12 m-cach bezskutecznych

poszukiwań pracy następuje już tylko pogłębienie i stabilizacja negatywnych konsekwencji. Współistnieje postępujący proces dezaktywacji, obniżenia aktywności życiowej, pogarszających się problemów psychicznych (depresja, rezygnacja, apatia) i fizycznych. Konsekwencje przedłużającego się bezrobocia prowadzą do kolejnych problemów i niepowodzeń w poszukiwaniu pracy, następuje osłabienie motywacji, zmniejszenie intensywności poszukiwań, a zarazem zwiększa się poczucie bezcelowości. W konsekwencji niepowodzenia osłabiają poczucie sprawstwa, co przyczynia się do zjawiska wyuczonej bezradności, które osłabia szukanie, lub gotowość podjęcia zatrudnienia, aż w końcu prowadzi do akceptacji stanu bezrobocia.

Mapa 12 Wskaźnik delimitacyjny nr 10 - Liczba osób długotrwale bezrobotnych (powyżej 12 m-cy) zarejestrowanych w PUP na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2020 r.

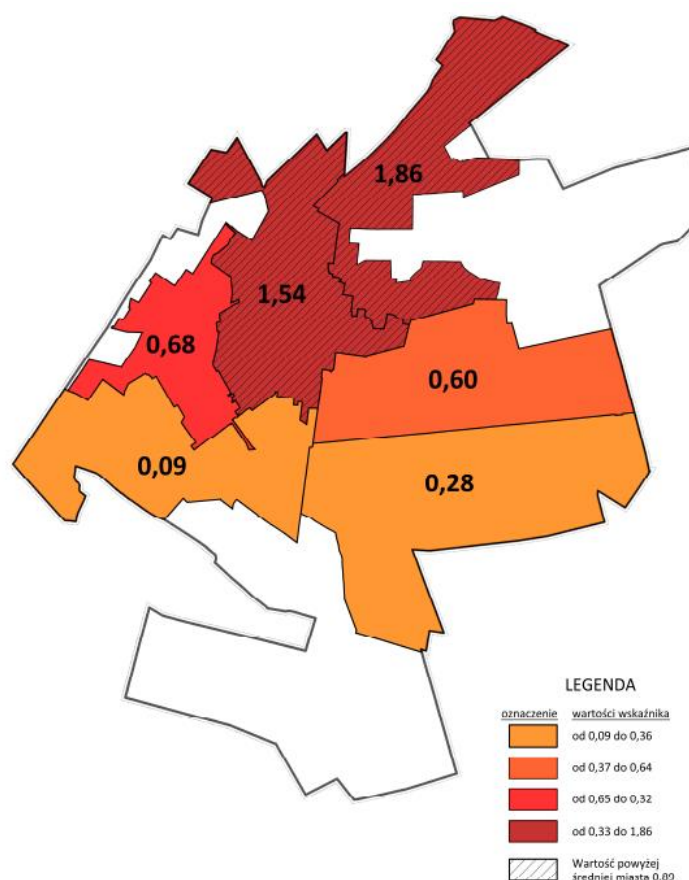
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Radzynie Podlaskim

Kolejnym z zagadnień jest silna korelacja pomiędzy bezrobociem a brakiem odpowiednich kwalifikacji i wykształcenia. Na ogół im wyższe wykształcenie, tym więcej uniwersalnych umiejętności, większy wybór ról zawodowych, możliwości przystosowania się do nowych warunków. Poza tym obserwowana jest duża gotowość do podjęcia zatrudnienia

i szerszy repertuar metod poszukiwań. Dobre wykształcenie to również większy wachlarz ofert pracy, proporcjonalnie lepsze możliwości finansowe, krótszy czas poszukiwań i mniejsze koszty starania się o zatrudnienie.

Wobec powyższego, kolejny ze wskaźników dotyczył kwestii osób bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych. Tak jak w przypadku dwóch pozostałych wskaźników, również i w tym zakresie, obszary o największym natężeniu negatywnego zjawiska, to obszar 1. oraz 2.

Mapa 13 Wskaźnik delimitacyjny nr 11 - Liczba osób bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych zarejestrowanych w PUP na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2020 r.

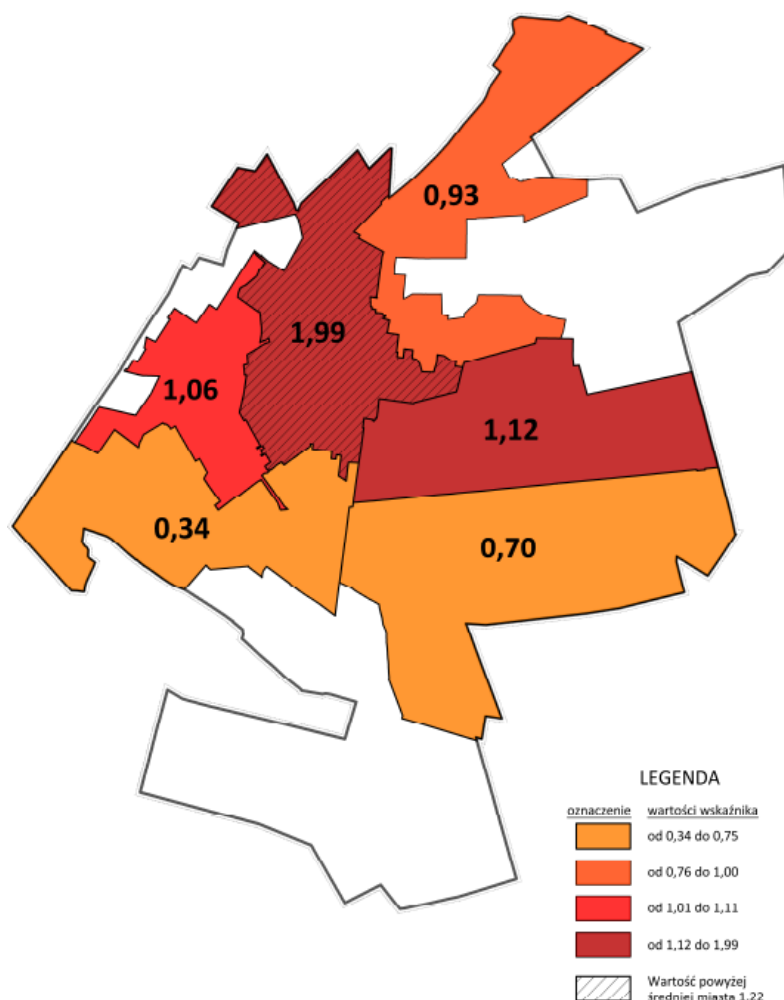
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Radzynie Podlaskim

Problem bezrobocia jest odczuwalny dla każdej z grup wiekowych w inny sposób. Dla osób w wieku produkcyjnym młodym (do 44 r.ż) brak dochodów z pracy w długim okresie i stabilnej sytuacji finansowej uniemożliwia im osiągnięcie planów i celów rozwojowych, związanych z założeniem rodziny, czy też rozwiązaniem problemów towarzyszących dojrzałości. Ze względu na brak doświadczenia zawodowego, często mają też większe trudności ze znalezieniem zatrudnienia, szczególnie takiego, które ma zarówno wartości ekonomiczne, psychologiczne jak i społeczne. Natomiast w średnim wieku utrata pracy jest równoznaczna z niemożnością realizacji zawodowej produktywności, jak również stwarza

zagrożenie dla utrzymania rodziny. Oznacza utratę dotychczasowej pozycji społecznej, prestiżu, uniemożliwia inwestowanie w wychowanie i kształcenie dzieci. Dodatkowym obciążeniem są wszelkiego rodzaju zobowiązania finansowe (kredyt mieszkaniowy czy konsumpcyjny).

Jak wskazuje poniższa mapa największy udział bezrobotnych powyżej 50 r. ż. zamieszkuje obszar referencyjny nr 1 oraz 3.

Mapa 14 Wskaźnik delimitacyjny nr 12 - Liczba osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia zarejestrowanych w PUP na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Radzynie Podlaskim

Analiza ww. wskaźników prowadzi do wniosku, iż z największym natężeniem problemu bezrobocia mamy do czynienia w zakresie obszaru referencyjnego 1. i 2. Szczególnie niepokoi fakt, iż zjawisko to ma w większości charakter długotrwały, co wpływa w sposób znaczny na wykluczenie społeczne nie tylko samej osoby doświadczającej bezrobocia, lecz całych rodzin. Wśród głównych przyczyn leżących u podstaw tego negatywnego zjawiska znajduje się nie tylko sytuacja na lokalnym rynku pracy, ale przede wszystkim brak

odpowiedniego wykształcenia i kwalifikacji mieszkańców, co dodatkowo obniża szanse na znalezienie zatrudnienia.

3.3.5 BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

Bezpieczeństwo publiczne jest istotnym elementem wpływającym na jakość życia mieszkańców i rozwój lokalnej społeczności. Na obniżenie poziomu bezpieczeństwa publicznego wpływają w największej mierze zdarzenia, które związane są z łamaniem prawa lub powszechnie przyjętych norm. Przestępczość jest zjawiskiem, które może wywierać bardzo negatywny wpływ na funkcjonowanie lokalnej społeczności. Mimo, że problem ten stanowi margines życia społecznego, jednak częstotliwość i intensywność zdarzeń o tym charakterze może wpływać na postawy i zachowania mieszkańców gminy. Warto również mieć na uwadze, że dla wielu osób świadomość życia w bezpiecznej okolicy stanowi istotną wartość, często decydującą o wyborze miejsca do osiedlenia się.

Za zapewnienie bezpieczeństwa publicznego na terenie Miasta Radzyń Podlaski odpowiada Komenda Powiatowa Policji w Radzynie Podlaskim.

W związku z tym, że problemy związane z poziomem bezpieczeństwa stanowią jeden z podstawowych obszarów kryzysowych sfery społecznej, wymagających zgodnie z ustawą o rewitalizacji, szczegółowej analizy. W ramach niniejszego opracowania zweryfikowano zjawiska wpływające na obniżenie bezpieczeństwa publicznego na terenie Miasta Radzyń Podlaski. Dokonując charakterystyki przedmiotowej sfery wzięto pod uwagę dane udostępnione przez Komendę Powiatową Policji w Radzynie Podlaskim. W celu przeprowadzenia analizy zbadano następujące wskaźniki:

- Liczba popełnionych przestępstw na 100 mieszkańców w 2020 r.
- Liczba przeprowadzonych interwencji domowych na 100 mieszkańców w 2020 r.
- Liczba zdarzeń drogowych na 100 mieszkańców w 2020 r.

W świetle danych KPP w Radzynie Podlaskim w latach 2015–2020 na terenie miasta zanotowano znaczny wzrost przestępstw ogółem (o 18,63%). Taki stan rzeczy podyktowany jest głównie znacznym wzrostem przestępstw przeciwko mieniu (aż o 76,60%). Liczba przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu na przestrzeni analizowanego okresu ulegała znacznym wahaniom (np. w 2016 r. było to 43, natomiast w 2018 r. – 138). Liczba innych przestępstw obejmujących m.in. handel narkotykami i substancjami psychotropowymi lub posiadanie narkotyków i substancji zakazanych, na terenie Miasta Radzyń Podlaski, jest

stosunkowo niska. Stanowią one małą część wszystkich przestępstw popełnianych w mieście (przedział pomiędzy 2,6% do 5,2%).

W analizowanym okresie zarówno liczba wykroczeń, jak i przeprowadzonych interwencji domowych ulegała sporym wahaniom. Największą liczbę wykroczeń odnotowano w roku 2016 – 295, najmniejszą natomiast w 2018 – 193. W zakresie interwencji domowych w całym okresie odniesienia odnotowano ponad 200 interwencji w skali roku. Najmniejsza liczba interwencji przeprowadzona przez służby porządku publicznego została przeprowadzona w 2015 r. i wyniosła 216. Największą liczbę interwencji odnotowano natomiast w 2017 r. – 308.

W poniższej tabeli zaprezentowano w sposób szczegółowy zestawie zdarzeń wpływających na obniżenie poziomu bezpieczeństwa publicznego.

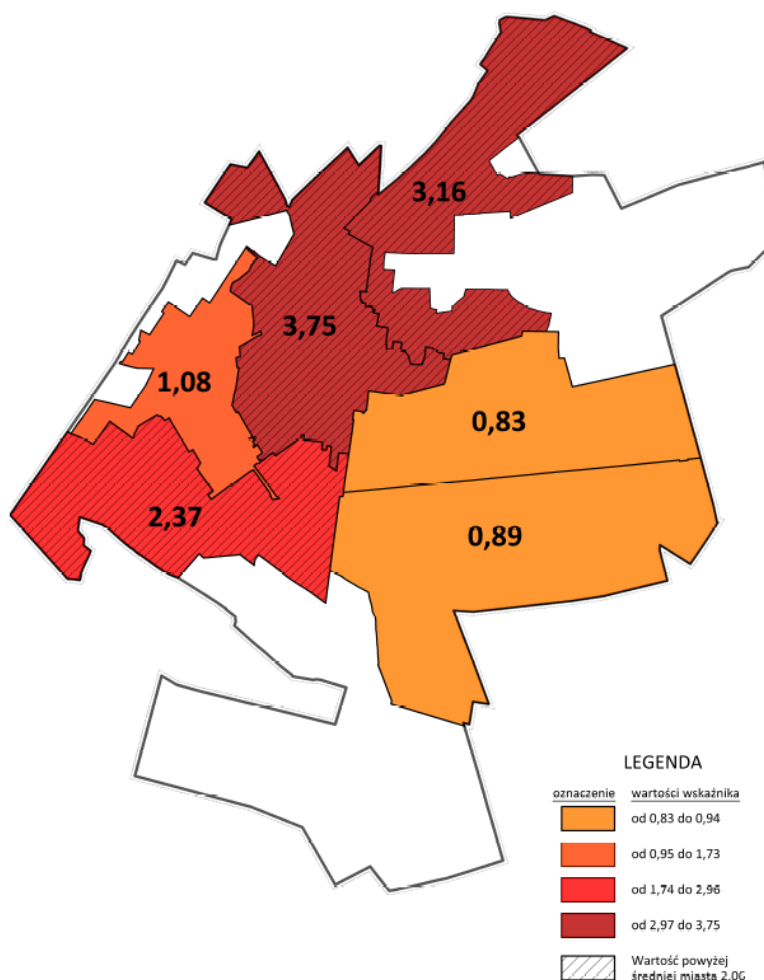
Tabela 7 Zestawienie zdarzeń przeciwko bezpieczeństwu publicznemu na terenie Miasta Radzyń Podlaski w latach 2015–2020

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba przestępstw, w tym:	263	239	258	312	321	312
przeciwko życiu i zdrowiu	112	43	85	138	76	55
przeciwko mieniu	141	186	159	158	229	249
inne (handel narkotykami i substancjami psychotropowymi lub posiadanie narkotyków i substancji zakazanych)	10	10	14	16	16	8
Liczba wykroczeń	267	295	228	193	236	262
Liczba przeprowadzonych interwencji domowych	216	223	308	253	298	226
Liczba osób, którym założono Niebieską Kartę	88	41	58	71	58	23

Źródło: Dane Komendy Powiatowej Policji w Radzynie Podlaskim

Na terenie Miasta Radzyń Podlaski w 2020 r. średnia liczba popełnionych przestępstw na 100 mieszkańców wyniosła: 2,06. Obszarami o szczególnie wysokiej intensywności badanego zjawiska są: 1. obszar referencyjny oraz 2. obszar referencyjny. Dla jednostek tych, wartość wskaźnika kształtuje się na poziomie dużo wyższym niż średnia: 3,75 i 3,16. Jednostką referencyjną o równie niekorzystnej sytuacji jest obszar nr 5.

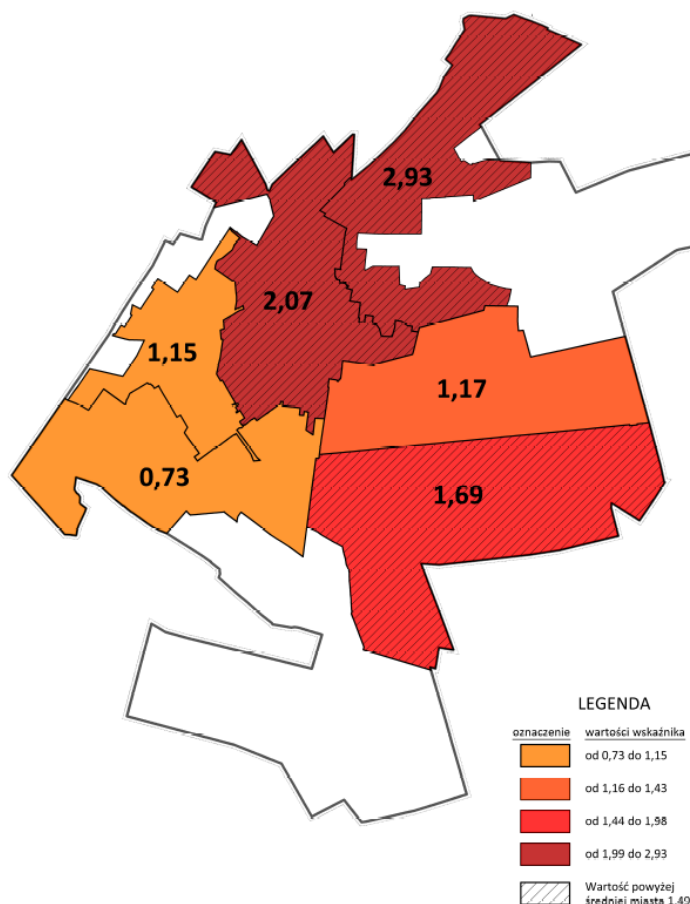
Mapa 15 Wskaźnik delimitacyjny nr 13 –Liczba popełnionych przestępstw na 100 mieszkańców w 2020r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych placówek KPP w Radzynie Podlaskim

W celu przeprowadzenia analizy negatywnych zjawisk wpływających na poziom bezpieczeństwa publicznego oraz mogących świadczyć o występowaniu poważnych problemów społecznych (takich jak m.in. brak zgody w rodzinie czy przemoc domowa) weryfikacji poddano dodatkowo wskaźnik liczby przeprowadzonych interwencji domowych na 100 mieszkańców. Średnia wartość tego wskaźnika w 2020 r. dla całego miasta wyniosła: 1,49. Niemal dwukrotnie większą wartość dla tego wskaźnika odnotowano w zakresie obszaru referencyjnego nr 2. Niekorzystną sytuację odnotowano również w zakresie obszaru referencyjnego nr 1. z wartością wskaźnika wyższą od średniej dla miasta o 0,58 oraz obszar referencyjnego 4. Z wartością o 0,2 wyższą od średniej.

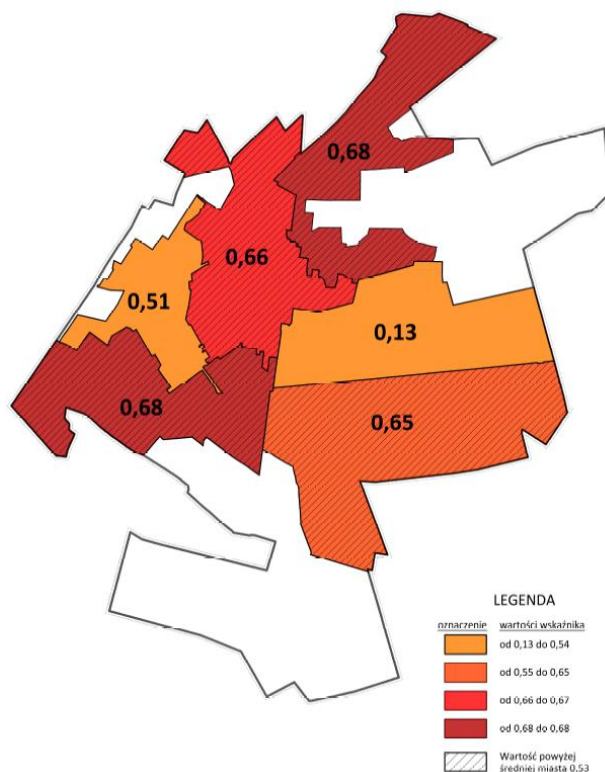
Mapa 16 Wskaźnik delimitacyjny nr 14 –Liczba przeprowadzonych interwencji domowych na 100 mieszkańców w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych placówek KPP w Radzynie Podlaskim

Ostatni z elementów dotyczących kwestii bezpieczeństwa publicznego dotyczy liczby zdarzeń drogowych, które miały miejsce na 100 mieszkańców. Zdarzenie drogowe to pojęcie nadrzędne wobec wszystkich innych. Zdarzeniem drogowym określamy wszystkie wydarzenia na drodze – niezależnie od tego, czy są jakieś ofiary lub poważne straty materialne. Średnia wartość wskaźnika dla miasta w 2020 r. kształtowała się na poziomie: 0,53. Aż w 4 spośród 6 jednostek referencyjnych wartość wskaźnika przekroczyła średnia dla miasta. Świadczy to o w miarę ustabilizowanej sytuacji na terenie całego miasta.

Mapa 17 Wskaźnik delimitacyjny nr 15 –Liczba zdarzeń drogowych na 100 mieszkańców w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych placówek KPP w Radzynie Podlaskim

3.3.6 POZIOM EDUKACJI

Na sieć placówek opiekuńczo-wychowawczych na terenie Miasta Radzyń Podlaski składają się podmioty świadczące opiekę nad najmłodszymi dziećmi – żłobki (dzieci w wieku 1-3 lata) oraz przedszkola (dzieci w wieku 4-6 lat) oraz prowadzące działalność edukacyjno-wychowawczą na poziomie szkół podstawowych i szkolnictwa ponadpodstawowego.

W zakresie opieki nad najmłodszymi członkami lokalnie społeczności na terenie Miasta Radzyń Podlaski działalność prowadzą 4 placówki publiczne (w tym organem prowadzącym dla jednego z nich - SOSW im. Zofii Sękowkiej- jest Powiat Radzyński) oraz 4 niepubliczne placówki. W 2020 r. do przedszkoli w Radzynie Podlaskim uczęszczało łącznie: 678 dzieci, w tym: 650 dzieci to dzieci zamieszkujące na terenie miasta.

Przedszkola i punkty przedszkolne prowadzące działalność na terenie miasta to:

- Niepubliczne Przedszkole Kacperek, ul. Międzyrzecka 98,
- Niepubliczne Artystyczne Przedszkole Integracyjne "Bajkowa Kraina", ul. Warszawska 28,
- Przedszkole Niepubliczne "Uniwersytet Maluszka", ul. Płudzińska 7,

- Prywatny Punkt Przedszkolny PIKABU, ul. Chmielowskiego 4,
- Przedszkole Miejskie nr 1, ul. Armii Krajowej 12,
- Przedszkole Miejskie nr 2, ul. Chmielowskiego 8,
- Przedszkole Miejskie nr 3, ul. Reja 2,
- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Zofii Sękowskiej, ul. Sitkowskiego 1b.

W ramach Niepublicznego Przedszkola Kacperek funkcjonuje również grupa dzieci żłobkowych.

Tabela 8 Liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli w roku 2020

Nazwa przedszkola/ punktu przedszkolnego	Ogólna liczba dzieci	w tym dzieci z miasta	Dzieci z orzeczeniami	w tym dzieci z miasta	Liczba oddziałów
Niepubliczne Przedszkole Kacperek	147	87	13	9	6
Niepubliczne Artystyczne Przedszkole Integracyjne "Bajkowa Kraina"	53	39	14	9	3
Przedszkole Niepubliczne "Uniwersytet Maluszka"	48	26	0	0	2
Prywatny Punkt Przedszkolny PIKABU	14	12	0	0	1
Przedszkole Miejskie nr 1	129	128	0	0	5
Przedszkole Miejskie nr 2	117	114	0	0	5
Przedszkole Miejskie nr 3	164	144	1	1	7
Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Zofii Sękowskiej – Przedszkole	4	4	2	2	3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UM w Radzynie Podlaskim

W związku z przeprowadzoną reformą szkolnictwa do końca roku szkolnego 2018/2019 na terenie Miasta Radzyń Podlaski funkcjonowały 3 szkoły gimnazjalne (Gimnazjum Nr 1, Gimnazjum nr 2 oraz Gimnazjum Specjalne). W chwili obecnej, edukacja na poziomie podstawowym, prowadzona jest przez następujące placówki oświatowe:

- Szkoła Podstawowa nr 1 im. Bohaterów Powstania Styczniowego, ul. Jana Pawła II 25,
- Szkoła Podstawowa nr 2, ul. Sitkowskiego 3,
- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Zofii Sękowskiej, ul. Sitkowskiego 1B – Szkoła Podstawowa.

Oprócz tego działalność swoją prowadzi Państwowa Szkoła Muzyczna I st. im. Karola Lipińskiego w Radzynie Podlaskim. Jest ona placówką publiczną prowadzoną przez

Ministerstwo Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu. Szkoła mieści się przy ulicy Jana Pawła II 2 (w budynku Pałac Potockich).

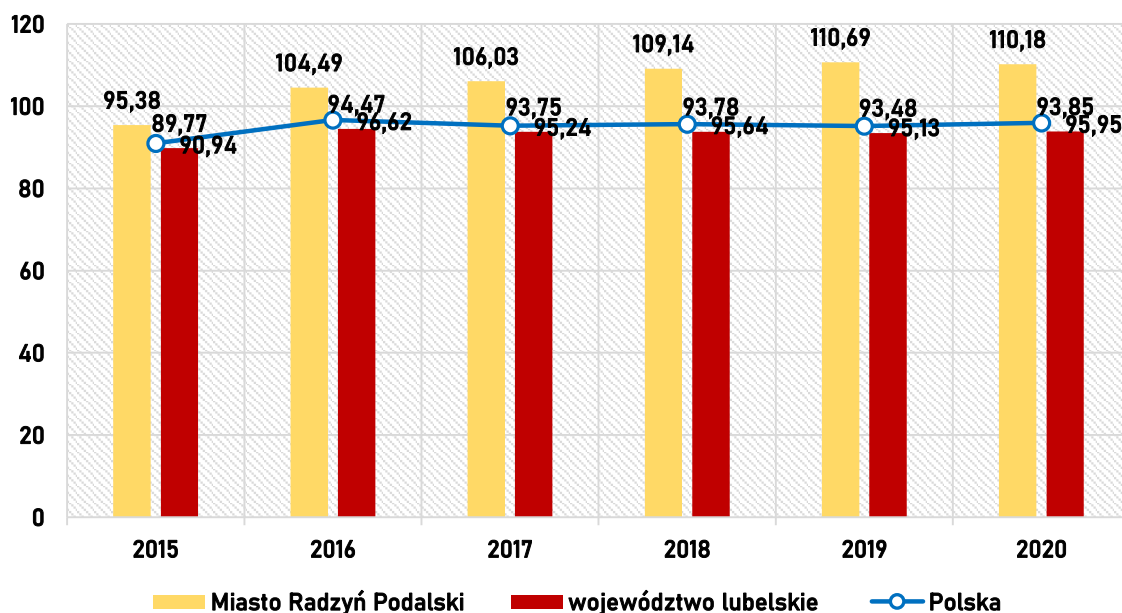
Tabela 9 Liczba uczniów szkół podstawowych w latach 2016-2020

Rok	2016	2017	2018	2019	2020
Szkoła Podstawowa nr 2 w Radzynie Podlaskim	646	764	901	897	916
Szkoła Podstawowa nr 1 im. Bohaterów Powstania Styczniowego w Radzynie Podlaskim	365	422	489	481	438
Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Zofii Sękowskiej	12	15	21	20	18

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UM w Radzynie Podlaskim

Zgodnie z danymi GUS wskaźnik skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych w mieście wrasta z roku na rok. Jedynie w 2015 r. jego wartość kształtował się na poziomie niższym niż 100%. Od 2016 r. wartość wskaźnika kształtuje się na poziomie wyższym niż 100%. Świadczy to o fakcie uczęszczania do szkół podstawowych na terenie miasta również uczniów pochodzących z poza jego obszaru, zamieszkujących teren gminy wiejskiej Radzyń Podlaski. W całym okresie odniesienia, wskaźnik skolaryzacji brutto kształtuje się na poziomie wyższym niż wartość wskaźnika zarówno dla województwa lubelskiego, jak i całego kraju.

Wykres 14 Wskaźnik solaryzacji brutto w latach 2015-2020 dla szkół podstawowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Edukację na poziomie ponadpodstawowym prowadzona jest przez:

- I Liceum Ogólnokształcące, ul. Partyzantów 8,

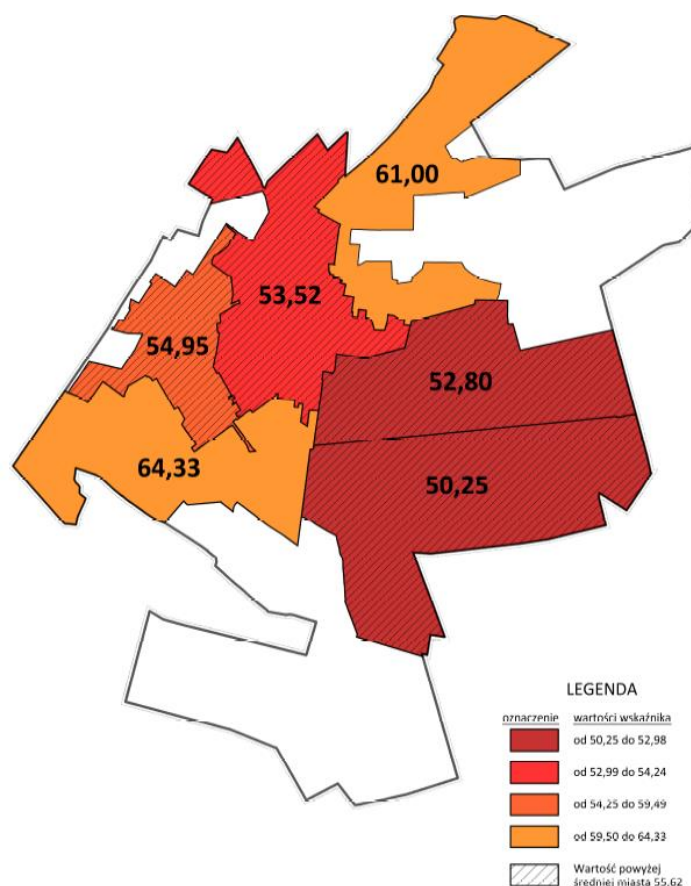
- Zespół Szkół Ponadpodstawowych im. Jana Pawła II w Radzynie Podlaskim, ul. Generała Sikorskiego 15, w skład którego wchodzi: II Liceum Ogólnokształcące, Technikum Mechaniczne, Technikum Uzupełniające dla dorosłych, Liceum Profilowane, Zasadnicza Szkoła Zawodowa oraz Liceum Ogólnokształcące dla dorosłych,

Na terenie miasta funkcjonuje również Ośrodek Szkolenia i Wychowania Ochotniczych Hufców Pracy (ul. Lubelska 25). OHP jako państwowa jednostka budżetowa nadzorowana przez Ministra Rodziny i Polityki Społecznej, realizuje zadania w zakresie: wspomaganie systemu oświaty poprzez aktywizację społeczną, zawodową i ekonomiczną młodzieży, podejmowania działań zmierzających do podwyższania kwalifikacji zawodowych lub przekwalifikowania, wspierania inicjatyw służących przeciwdziałaniu bezrobociu i wychowaniu w procesie pracy, w tym organizowanie zatrudnienia oraz organizowanie międzynarodowej wymiany młodzieży.

Wśród najważniejszych zjawisk sfery społecznej, które zgodnie z zapisami ustawy należy poddać analizie, jest poziom edukacji. Niezwykle trudno jest obiektywnie zmierzyć poziom edukacji i negatywne zjawiska związane z tym zjawiskiem odnosząc się do poszczególnych części miasta. W związku z ograniczonym zakresem dostępnych danych oraz biorąc pod uwagę cel przeprowadzanego badania (bieżący poziom edukacji), do analizy użyto wskaźników obrazujących wyniki z egzaminów ośmioklasistów w roku 2019 oraz w roku 2020. Wybrano dane dotyczące szkół podstawowych z uwagi na fakt, iż w zakresie edukacji na tymże poziomie, obowiązuje w pierwszej kolejności rejonizacja związana z miejscem zamieszkiwania dziecka. Znikomy udział stanowią dzieci uczęszczające do szkoły na terenie miasta i jednocześnie niebędące jego mieszkańcami. Zarówno w zakresie edukacji na poziomie przedszkolnym, jak również ponadpodstawowym, tego rodzaju rejonizacja nie występuje. W związku z tym, przydatność wskaźników budowanych na bazie danych dotyczących dwóch ww. poziomów kształcenia, jest bardzo niska. Dodatkowo, analiza oparta jedynie na badaniu wskaźnika obrazującego wyniki egzaminów z jednego roku, byłaby niewystarczająca.

W zakresie analizowanego wskaźnika to wartość poniżej średniej stanowi o występowaniu zjawiska kryzysowego (odmiennie niż w przypadku dotychczas analizowanych wskaźników). W 2019 r. średni wynik z egzaminów ośmioklasistów dla całego miasta wyniósł 55,56. Wartość poniżej średniej odnotowano w zakresie czterech obszarów referencyjnych: 1, 3, 4 oraz 6.

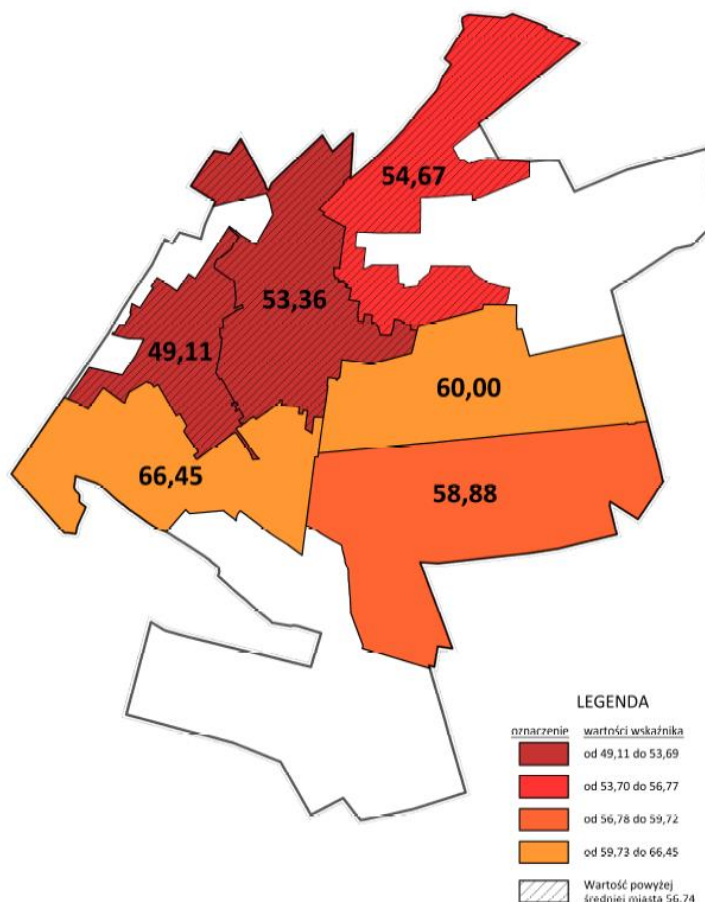
Mapa 18 Wskaźnik delimitacyjny nr 16 – Średni wynik z egzaminów ośmioklasistów w 2019 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych placówek oświatowych z terenu Miasta Radzyń Podlaski

Podobnie sytuacja wygląda w zakresie wskaźnika obrazującego wyniki z egzaminów ośmioklasistów w 2020 r. Średnia wartość wskaźnika wynosi: 56,74. W zakresie jednostek referencyjnych o najgorszej sytuacji znalazły się również obszary 1. oraz 6. Dodatkowo, wartość poniżej średniej dla miasta, odnotowano w obszarze 2.

Mapa 19 Wskaźnik delimitacyjny nr 17 – Średni wynik z egzaminów ośmioklasistów w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych placówek oświatowych z terenu Miasta Radzyń Podlaski

Celem analizy wyżej wymienionych wskaźników nie jest badanie jakości nauczania w danej placówce, ale poparcie tezy, iż dzieci zamieszkujące określony obwód szkoły mogą posiadać gorsze warunki do nauki (np. materialne, rodzinne, mieszkaniowe), które skutkują osiągnięciem gorszych wyników w nauczaniu, w tym właśnie gorszych wyników na egzaminach kończących dany etap edukacji. Słabsze wyniki egzaminu na zakończenie szkoły podstawowej mogą wskazywać na to, że istnieją pewne pozaszkolne czynniki, wpływające na efektywność kształcenia (np. czynniki środowiskowe – sytuacja finansowa rodziny, prawidłowość funkcjonowania rodziny, dysfunkcje w rodzinie, warunki do nauki w domu, współpraca rodziców ze szkołą). Potwierdzeniem roli miejsca zamieszkania w procesie edukacyjnym jest korelacja pomiędzy niskimi wynikami egzaminów dzieci zamieszkujących dany obszar a wskaźnikami dotyczącymi np. ubóstwa, bezrobocia. Zarówno w zakresie obszaru referencyjnego 1. jak i 6. wartości wskaźników dotyczących poziomu edukacji kształtują się na poziomie poniżej średniej dla miasta.

3.3.7 KAPITAŁ SPOŁECZNY I AKTYWNOŚĆ OBYWATELSKA

Czynnikiem, który wywiera znaczący wpływ na zmiany zachodzące w otoczeniu jest aktywności społeczności lokalnej. W dużej mierze to od niej zależy zakres i tempo wprowadzanych zmian. Analizy przedmiotowej sfery dokonano badając poziom kapitału społecznego (mierzony poprzez intensywność angażowania się mieszkańców w sprawy publiczne) oraz aktywność mieszkańców w zakresie organizowania się w grupy działające w społeczności lokalnej. Na potrzeby niniejszego opracowania przyjęto, że kapitał społeczny to sieć społecznych relacji zaufania, lojalności i solidarności. Wyszczególnić można dwie postaci kapitału społecznego: kapitał spajający (definiowany jako relacje wewnątrz danej społeczności) oraz kapitał pomostowy (rozumiany jako relacje społeczności ze światem zewnętrznym). Dla obszarów zdegradowanych charakterystyczny jest niski poziom kapitału pomostowego. Jednakże, należy mieć na uwadze, że te właśnie obszary równolegle cechują się wysokim poziomem kapitału spajającego.

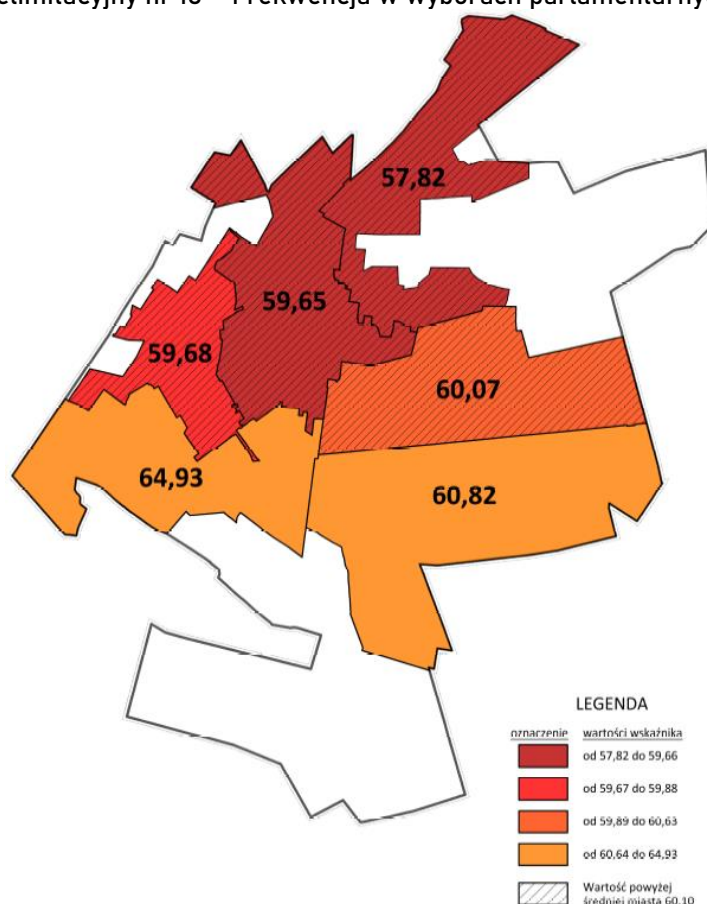
Najbardziej adekwatnym miernikiem kapitału pomostowego jest analiza frekwencji w wyborach. Frekwencja wyborcza świadczy o intensywności zaangażowania obywatelskiego, mierzy stopień świadomości demokratycznej obywateli, ich uczestnictwo w rządzeniu oraz ocenę wpływu obywateli na procesy decyzyjne w państwie, regionie czy w środowisku lokalnym. Analiza frekwencji wyborczej przez pryzmat poszczególnych komisji wyborczych pozwala zaobserwować w jakich obszarach może występować problem niskiego kapitału społecznego (pomostowego). W związku z powyższym, na potrzeby niniejszej analizy, zestawiono frekwencję w wyborach do Sejmu i Senatu w 2019 r. (wzięto pod uwagę frekwencję z wyborów do Sejmu i Senatu) oraz frekwencję w wyborach Prezydenckich w 2020 r (przeanalizowano frekwencje z dwóch tur wyborów prezydenckich) .

W przypadku wyborów parlamentarnych (do Sejmu i Senatu), które miały miejsce w 2019 roku, średnia frekwencja w granicach Miasta Radzyń Podlaski wyniosła 60,10% uprawnionych do głosowania (bez obwodu, którego siedziba zlokalizowana była w Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Radzyń Podlaski, ul. Wisznicka 111). Porównując ten wynik do średniej dla województwa lubelskiego, możemy zaobserwować, że frekwencja na terenie miasta była wyższa od frekwencji na poziomie województwa (frekwencja 58,00%). W porównaniu z frekwencją w powiecie radzyńskim (56,55%), Miasto Radzyń Podlaski również osiągnęło wyższy poziom frekwencji.

Analogicznie, jak w przypadku wskaźników obrazujących jakość edukacji, również w zakresie frekwencji, o sytuacji niekorzystnej możemy mówić w sytuacji, gdy wartość analizowanych wskaźników przyjmuje wartość poniżej średniej dla miasta.

Średnia frekwencja wyborcza w wyborach parlamentarnych w 2019 r. wyniosła: 60,10%. W granicach Miasta Radzyń Podlaski wyodrębniono w szczególności trzy obszary, w obrębie których frekwencja w wyborach, była niższa od średniej dla miasta, tj. obszary referencyjne nr 1 (59,65%), 2 (57,82%) oraz 6 (59,68%). W obszarze referencyjnym nr 3 frekwencja kształtowała się na poziomie niemal równym (60,07%) średniej dla całego miasta.

Mapa 20 Wskaźnik delimitacyjny nr 18 – Frekwencja w wyborach parlamentarnych w 2019 r.

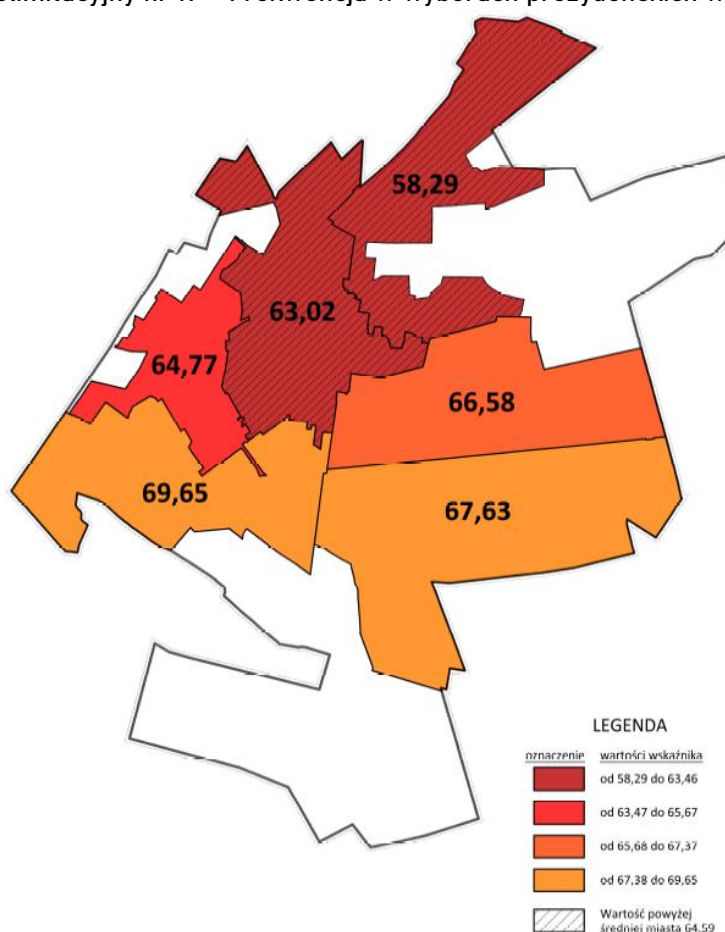
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej

W przypadku wyborów prezydenckich w 2020 r. średnia frekwencja w granicach Miasta Radzyń Podlaski wyniosła 64,59% uprawnionych do głosowania (bez obwodu, którego siedziba zlokalizowana była w Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Radzyń Podlaski, ul. Wisznicka 111). Frekwencja w zakresie drugiej tury wyborów była nieznacznie wyższa niż w drugiej turze (I: 63,09%, II: 63,42%). Był to wynik odmienny niż dane dotyczące powiatu, województwa czy kraju, gdzie druga tura wyborów prezydenckich cieszyła się

mniejszym udziałem mieszkańców (powiat radzyński: I tura- 64,59%, II 61,04%, województwo lubelskie: I tura- 66,06%, II - 62,32%; Polska: I tura: 68,18%, II: 64,51%).

Podobnie, jak w przypadku przeprowadzonych rok wcześniej wyborów parlamentarnych, również w wyborach prezydenckich, w 1. i 2. obszarze referencyjnym zanotowano frekwencję na poziomie niższym (obszar referencyjny 1 - 63,02, obszar referencyjny 2 - 58,29) niż średnia dla całego miasta. Niezbyt korzystnie kształtuje się również frekwencja w 6. obszarze referencyjnym, gdzie była ona nieznacznie wyższa niż średnia (załewie o 0,18).

Mapa 21 Wskaźnik delimitacyjny nr 19 – Frekwencja w wyborach prezydenckich w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej

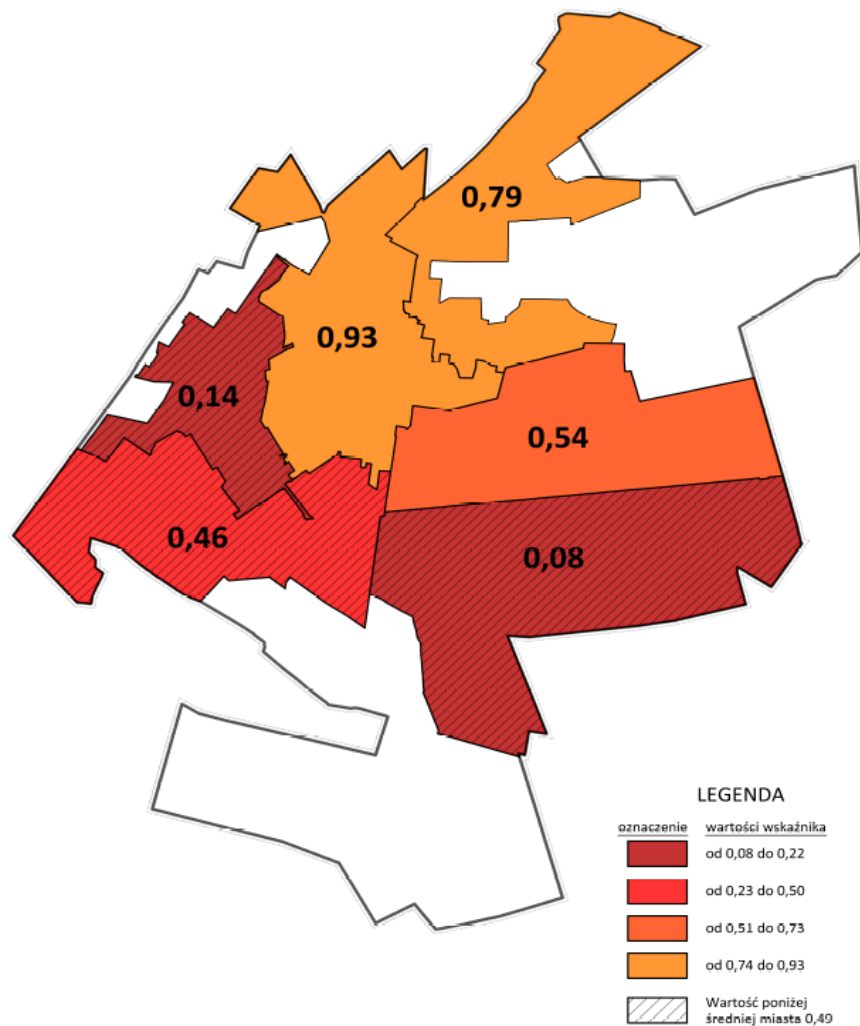
Zadania samorządu miejskiego w zakresie prowadzenia działalności kulturalnej realizuje Radzyński Ośrodek Kultury. W ramach ośrodka funkcjonują: kino „Oranżeria”, liczne zespoły wokalne i instrumentalne, teatr dziecięcy, teatr „Warsztaty Ekspresji Twórczej”, sekcja plastyczna, galeria „Oranżeria”, Radzyńska Izba Regionalna, magazyn „Grot”, klub seniora, uniwersytet III-go wieku. Dodatkowo Ośrodek prowadzi działalność rekreacyjną

organizując szereg różnego rodzaju wydarzeń adresowanych do wszystkich grup społecznych z terenu miasta. Na terenie Miasta działalność prowadzi również Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji. Podstawowym celem działalności MOSIR jest zaspakajanie zbiorowych potrzeb mieszkańców w zakresie kultury fizycznej, sportu, turystyki i rekreacji oraz zapewnienie korzystania z ogólnie dostępnych urządzeń sportowych i terenów rekreacyjnych. Przeprowadzenie analizy w zakresie uczestnictwa mieszkańców w działalności prowadzonej przez ww. instytucje nie było możliwe ze względu na niemożność pozyskania odpowiednich danych.

Wobec powyższego, kolejnym wskaźnikiem informującym o jakości kapitału społecznego okazała się być liczba działających na terenie miasta organizacji pozarządowych⁸. Na terenie Miasta Radzyń Podlaski w 2020 roku działalność swoją prowadziło łącznie 75 organizacji pozarządowych. Analizując przedmiotową sferę, warto mieć na uwadze, że trudno jest ocenić zasięg oddziaływania tych organizacji, jak również efektywność ich działań w skali miasta oraz lokalnej społeczności. W związku z powyższym, wskazanie obszarów, w obrębie których występują deficyty w zakresie aktywności organizacji pozarządowych jest bardzo trudne. Dane odnoszące się do liczby organizacji można jednak przeanalizować przez pryzmat aktywności mieszkańców w zakresie zrzeszania się i prowadzenia różnego rodzaju organizacji społecznych. W tym celu zbadano liczbę organizacji pozarządowych funkcjonujących na terenie miasta przypadającą na 100 mieszkańców. W 2020 roku przedmiotowy wskaźnik dla miasta wyniósł 0,49. Wartość wskaźnika powyżej średniej odnotowano w zakresie trzech obszarów referencyjnych -1., 2. oraz 3. Taki stan rzeczy podyktowany jest prawdopodobnie konkretnym umiejscowieniem obszarów referencyjnych w granicach Miasta Radzyń Podlaski. Zaznaczyć należy, iż obszary te umiejscowione są w centralnej części miasta, gdzie znajdują się duże zasoby lokalowe przeznaczone dla potrzeb realizacji różnego rodzaju usług. W zakresie pozostałych trzech obszarów wartość wskaźnika kształtuje się na poziomie niższym niż średnia.

⁸ Organizacja pozarządowa (ang. NGO non-governmental-organization) to organizacja obywatelska, założona przez obywateli lub ich organizacje, działająca z własnej inicjatywy w interesie określonego interesu publicznego. Definicja ustawowa organizacji pozarządowej zawarta jest w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2003 roku, Nr 96, poz. 873), zgodnie z którym: organizacjami pozarządowymi są, nie będące jednostkami sektora finansów publicznych, w rozumieniu przepisów o finansach publicznych, i nie działające w celu osiągnięcia zysku, osoby prawne lub jednostki nieposiadające osobowości prawnej utworzone na podstawie przepisów ustaw, w tym fundacje i stowarzyszenia

Wykres 15 Wskaźnik delimitacyjny nr 20 – Liczba funkcjonujących NGO na 100 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UM w Radzynie Podlaskim

PARTYCYPACJA SPOŁECZNA:

Wśród problemów sfery społecznej znajdują się również:

- duża liczba rodzin ubogich lub znajdujących się w niekorzystnej sytuacji materialnej,
- duży odsetek mieszkańców podejmujących zatrudnienie w tzw. „szarej strefie”, bez rejestracji w PUP, co dodatkowo pogłębia zjawisko ukrytego bezrobocia,
- trudna sytuacja seniorów – około 10% rodzin korzystających z pomocy MPOS stanowią rodziny emerytów; bardzo często zdarza się, że emeryci pobierają świadczenia niewiele wyższe od progu kryterium dochodowego, znajdując się w bardzo trudnej sytuacji finansowej jest pozbawionych świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej,
- w związku z panującą od marca 2020 r. pandemią wirusa SARS-CoV 2 oraz wprowadzonymi w związku z nią obostrzeniami (m.in. długotrwała nauka zadana, odcięcie dzieci i młodzieży od grup rówieśniczych, znaczne ograniczenie dotychczasowych form spędzania czasu wolnego), zauważalna jest zmiana przyczyn zgłaszania dzieci i młodzieży do Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Radzynie Podlaskim- coraz rzadziej przyczyną skierowania do poradni są trudności w nauce (ogólne i specyficzne), wzrosła natomiast liczba zgłoszeń z uwagi na problemy emocjonalne, zaburzenia lekowo-depresyjne, podejrzenia uzależnienia od komputera czy telefonu;
- z informacji uzyskanych z Ośrodka Kuratorskiego wynika, iż około połowa spraw rodzinnych objętych nadzorem kuratorskim wiąże się z uzależnieniem od narkotyków; w mieście brak jest placówki, która zajmuje się takimi problemami, brakuje również instytucji zajmujące się terapią uzależnień dzieci,
- w trakcie prób włączenia interesariuszy w proces opracowania niniejszej diagnozy ujawnił się problem marazmu i bierności w podejmowaniu aktywności społecznych; mieszkańcy nie czują się wspólnotą, w związku z tym zatracili wrażliwość na dobro wspólne, widziane w perspektywie wieloletniej, dlatego nie angażują się w sprawy publiczne w sposób dostateczny; brak im również przeświadczenia, że mają realną możliwość współdecydowania o losach wspólnoty samorządowej i kształtowania otaczającej ich rzeczywistości,
- spory odsetek mieszkańców borykających się z różnego rodzaju schorzeniami czy niepełnosprawnościami, przy jednoczesnej konieczności sprawowania nad nimi stałej opieki przez członków rodziny, co rodzi konieczność podjęcia działań w celu zorganizowania opieki wytchnieniowej,
- spora część mieszkańców borykających się z różnego rodzaju zaburzeniami psychicznym (m.in. depresje, nerwice, stany lękowe); w okresie panującej pandemii wirusa SARS-CoV 2, w efekcie wprowadzanych restrykcji i obostrzeń, konieczności izolowania się i zachowywania dystansu społecznego, zjawisko to przybrało znacznie na sile; szczególnie zauważalne jest wykluczenie społeczne seniorów (większość z nich musiała zmierzyć się z osamotnieniem, rozłąką z rodziną, koniecznością samodzielnego załatwiania wszystkich spraw codziennych); całość tych problemów rodzi konieczność podjęcia konkretnych działań w dziedzinie zachowania zdrowia psychicznego mieszkańców.

3.3.8 SYNTETYCZNY WSKAŹNIK ZJAWISK SPOŁECZNYCH

W ramach prowadzonej analizy wyznaczono wartość wskaźnika syntetycznego, będącego sumą wszystkich wskaźników cząstkowych wykorzystanych do określenia negatywnych zjawisk społecznych. Dla każdego z wyznaczonych obszarów referencyjnych przeanalizowano 20 wybranych wskaźników.

Kolejnymi zjawiskami poddanym analizie są: poziom ubóstwa, bezrobocie, problemy w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, stan zdrowia mieszkańców, niepełnosprawność oraz uzależnienia. W tym celu dokonano analizy struktury świadczeń przyznawanych beneficjentom MOPS w Radzynie Podlaskim, osób zarejestrowanych w PUP w Radzynie Podlaskim oraz zgłoszonych w GKRPA. Ubóstwo i wykluczenie społeczne bardzo często współwystępują z innymi problemami społecznymi, takimi jak: bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, problemy opiekuńczo-wychowawcze w rodzinach, brak wspierania wysiłków edukacyjnych dzieci przez rodziców, wypadanie dzieci i młodzieży z systemu kształcenia, uzależnienia. Dodatkowo, przeanalizowano kwestie dotyczące poziomu edukacji, poziomu bezpieczeństwa publicznego oraz jakości kapitału społecznego. W poniższej tabeli zaprezentowano otrzymane wartości badanych wskaźników dla poszczególnych jednostek referencyjnych.

Tabela 10 Wartości wskaźników delimitacyjnych

Numer wskaźnika	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
OBSZAR 1	19,20	53,98	0,68	1,20	2,61	1,90	5,48	7,69	4,43	1,54	1,99	0,26	53,52	53,36	59,65	63,02	3,75	2,07	0,66	0,93
OBSZAR 2	19,19	64,68	1,24	0,74	1,47	1,13	4,63	7,06	3,72	1,86	0,93	0,56	61,00	54,67	57,82	58,29	3,16	2,93	0,68	0,79
OBSZAR 3	28,01	79,12	0,00	0,15	0,46	0,46	1,21	5,24	2,17	0,60	1,12	0,07	52,80	60,00	60,07	66,58	0,83	1,17	0,13	0,54
OBSZAR 4	24,62	72,56	0,24	0,14	0,40	0,81	1,78	2,92	2,23	0,28	0,70	0,14	50,25	58,88	60,82	67,63	0,89	1,69	0,65	0,08
OBSZAR 5	28,83	87,07	0,18	0,26	0,05	0,41	1,14	2,40	0,68	0,09	0,34	0,17	64,33	66,45	64,93	69,65	2,37	0,73	0,68	0,46
OBSZAR 6	28,96	84,90	0,18	0,64	0,67	0,46	1,82	4,81	2,21	0,68	1,06	0,51	54,95	49,11	59,68	64,77	1,08	1,15	0,51	0,14
Średnia dla Miasta	25,22	72,67	0,36	0,65	1,09	0,91	2,78	5,41	2,77	0,89	1,22	0,30	55,62	56,74	60,10	64,59	2,06	1,49	0,53	0,49

Źródło: Opracowanie własne

Dla porównania stopnia natężenia zjawisk kryzysowych w wyznaczonych jednostkach referencyjnych konieczne było opracowanie porównywalnego wskaźnika syntetycznego dla wszystkich jednostek. Wyznaczenia wskaźnika syntetycznego dokonano zgodnie z metodą Perkala. Z uwagi na różne jednostki miary poszczególnych wskaźników oraz szerokie spektrum obszarów problemowych przeprowadzono standaryzację zmiennych, w celu sprowadzenia ich do porównywalnej skali, tzw. skali niemianowanej, czyli niezwiązanej z jednostką miary. Standaryzacja wskaźników polega na odjęciu od nominalnej wartości wskaźnika dla danego obszaru średniej arytmetycznej wartości dla wszystkich obszarów i podzieleniu przez odchylenie standardowe. Jest to zabieg konieczny z punktu widzenia poprawności obliczeń. W wyniku tej procedury wszystkie wystandaryzowane wskaźniki mają rozkład charakteryzujący się jednakową średnią i odchyleniem standardowym, co umożliwia ich logiczną interpretację. Wystandaryzowane wskaźniki oznaczają odchylenie od normy, którą reprezentuje wartość średnia dla miasta i mogą przyjmować wartości dodatnie lub ujemne. Przejście odchylenia od średniej do wartości dodatniej wskazuje, które obszary odznaczają się wskaźnikiem kryzysowym wyższym od średniej dla miasta. Z kolei wartości ujemne odchylenia ukazują obszary o najlepszej sytuacji, w których negatywne zjawiska w porównaniu ze średnią dla miasta odznaczają się mniejszym natężeniem.

$$t_{ij} = \frac{x_{ij} - \bar{x}_j}{s_j}$$

gdzie:
 t_{ij} – wartość znormalizowanego wskaźnika j dla jednostki urbanistycznej i
 x_{ij} – wartość wskaźnika j dla jednostki urbanistycznej i
 \bar{x}_j – średnia arytmetyczna wskaźnika j ,
 s_j – odchylenie standardowe wskaźnika j

Kolejnym krokiem standaryzacji zmiennych było oznaczenie dla każdego ze wskaźników odpowiednio destymulanta i stymulanta. Jako destymulanty, na potrzeby wskazania obszarów zdegradowanych, przyjęte zostały zmienne, których wyższa wartość występowała w obszarach kwalifikujących się jako obszary zdegradowane (np. udział osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w ogólnej liczbie

mieszkańców). Natomiast stymulantami są wskaźniki, których wysokie wartości świadczą o występowaniu zjawiska pozytywnego. W przypadku, gdy dany wskaźnik jest destymulantem, otrzymane w procesie normalizacji wartości pozostawiamy bez zmian. Jeśli wśród wskaźników znajdzie się stymulanta, uzyskane wartości należy przekształcić z odpowiednim wzorem.

$$z_{ij} = x_{ij} \cdot (-1)$$

gdzie:
 z_{ij} – wartość wskaźnika (stymulanty) po przekształceniu
 x_{ij} – wartość wskaźnika j dla jednostki urbanistycznej i

Ostatnim etapem jest wyznaczenie jednej wartości wskaźnika syntetycznego, którym będzie suma wszystkich wskaźników cząstkowych wykorzystanych do określenia negatywnych zjawisk społecznych. Wartość wskaźnika syntetycznego będzie świadczyć, czy dane pole podstawowe znajduje się w stanie kryzysowym. Wysokie wartości wskaźnika świadczą o dużym kryzysie, natomiast niskie ukazują pozytywny obraz zjawisk społecznych.

$$P_i = \frac{1}{n} \sum_{j=1}^n t_{ij}$$

gdzie:
 P_i – syntetyczny wskaźnik negatywnych zjawisk
 n – liczba wskaźników (cech)
 t_{ij} – wartość wskaźnika j dla jednostki urbanistycznej i

Zgodnie z rekomendacjami w ramach budowania wskaźnika syntetycznego zrezygnowano z nadawania różnych wag poszczególnym zjawiskom społecznym. Prezentowana w niniejszym opracowaniu metodologia wyznaczania obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji zakłada, że każde badane zjawisko społeczne ma taką samą wagę w obliczaniu wskaźnika syntetycznego. W poniższej tabeli zaprezentowano wyniki wskaźników delimitacyjnych otrzymane w procesie normalizacji.

Tabela 11 Wartość wskaźników delimitacyjnych po normalizacji

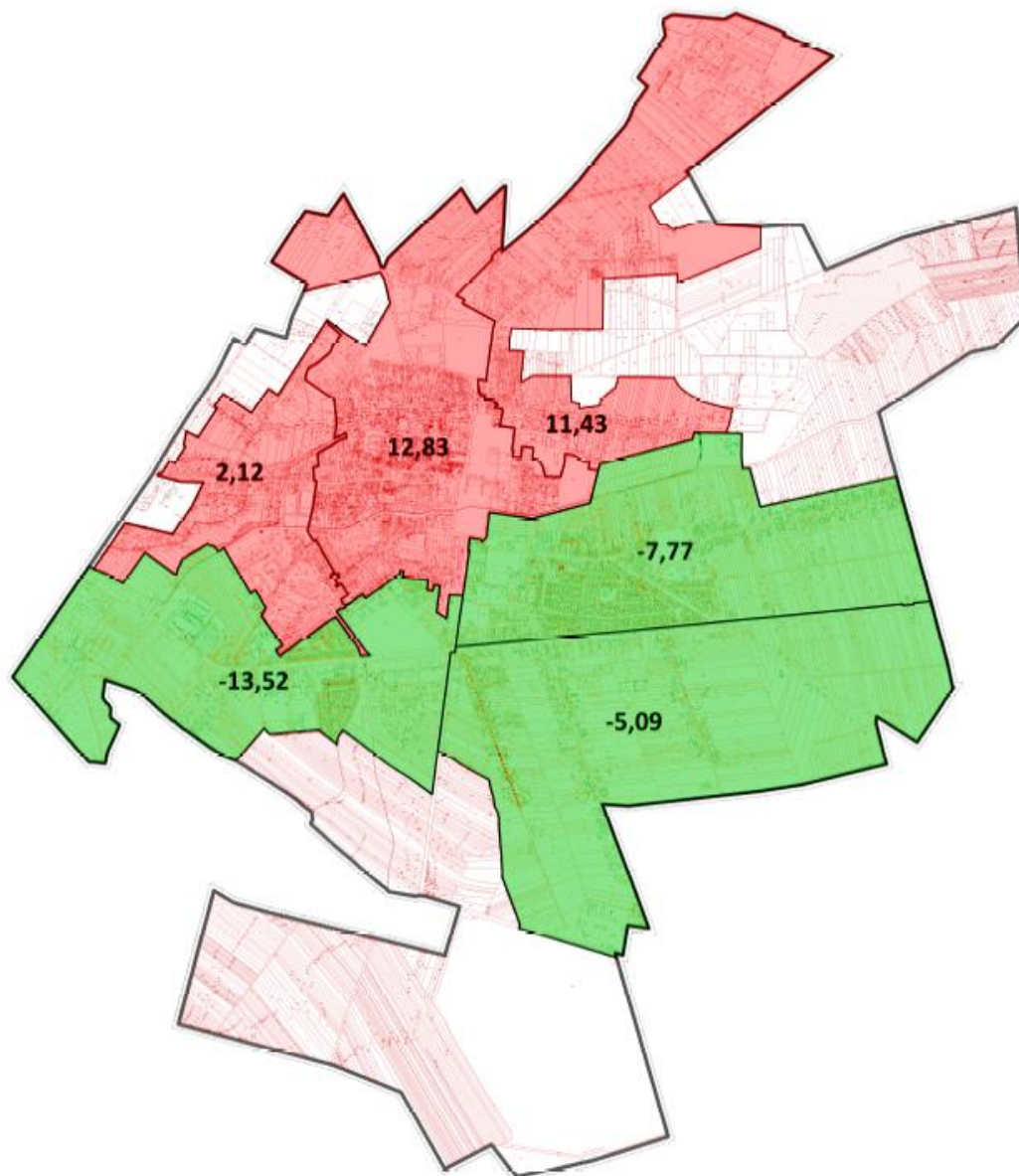
Numer wskaźnika	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	Suma
Charakter wskaźnika	D *	D*	D*	D*	D*	D*	D*	D*	D*	D*	D*	D*	S**	S**	S**	D*	D*	D*	D*	S**	
OBSZAR 1	-1,21	-1,56	0,56	1,62	1,77	1,79	1,49	1,25	1,40	0,99	1,75	-0,12	0,49	0,61	0,35	0,49	1,37	0,56	0,50	-1,29	12,83
OBSZAR 2	-1,21	-0,71	1,78	0,53	0,56	0,46	1,04	0,96	0,87	1,44	-0,17	1,34	-0,90	0,40	1,12	1,67	0,91	1,65	0,59	-0,89	11,43
OBSZAR 3	0,69	0,43	-0,92	-0,89	-0,51	-0,69	-0,78	0,10	-0,30	-0,34	0,18	-1,05	0,62	-0,48	0,18	-0,40	-0,93	-0,57	-1,95	-0,16	-7,77
OBSZAR 4	-0,04	-0,09	-0,39	-0,91	-0,57	-0,09	-0,48	-0,98	-0,26	-0,80	-0,59	-0,73	1,09	-0,30	-0,14	-0,66	-0,89	0,09	0,44	1,20	-5,09
OBSZAR 5	0,87	1,05	-0,52	-0,63	-0,95	-0,78	-0,82	-1,23	-1,43	-1,07	-1,24	-0,57	-1,52	-1,55	-1,86	-1,16	0,28	-1,13	0,62	0,10	-13,52
OBSZAR 6	0,90	0,88	-0,52	0,28	-0,29	-0,69	-0,46	-0,10	-0,27	-0,23	0,07	1,11	0,22	1,32	0,34	0,05	-0,74	-0,60	-0,20	1,03	2,12

Źródło: Opracowanie własne

* Destymulanta

**Stymulanta

Mapa 22 Wartości wskaźnika syntetycznego zjawisk społecznych dla poszczególnych jednostek referencyjnych

Źródło: Opracowanie własne

Jak widać z powyższej mapy szczególnie niekorzystną sytuację odnotowano w trzech obszarach referencyjnych - 1., 2. oraz 3. Dla obszarów tych wartość syntetycznego wskaźnika zjawisk społecznych kształtuje się na poziomie wyższym od 0, co świadczy o szczególnym natężeniu negatywnych zjawisk.

3.4 ANALIZA NIEKORZYSTNYCH ZJAWISK W POZOSTAŁYCH SFERACH

Kolejnym krokiem w procedurze delimitacji była analiza negatywnych zjawisk w pozostałych sferach: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej (art. 9 ust. 1 pkt 1-4). Obszar zdegradowany klasyfikowany jest jako teren cechujący się występowaniem negatywnych zjawisk sfery społecznej oraz przynajmniej jednego z negatywnych zjawisk określających pozostałe cztery sfery. Analiza zjawisk kryzysowych w ww. sferach przeprowadzona była zarówno na metodach ilościowych (wskaźnikowych), jak i jakościowych, mierzalnych oraz opisowych.

3.4.1 SFERA GOSPODARCZA

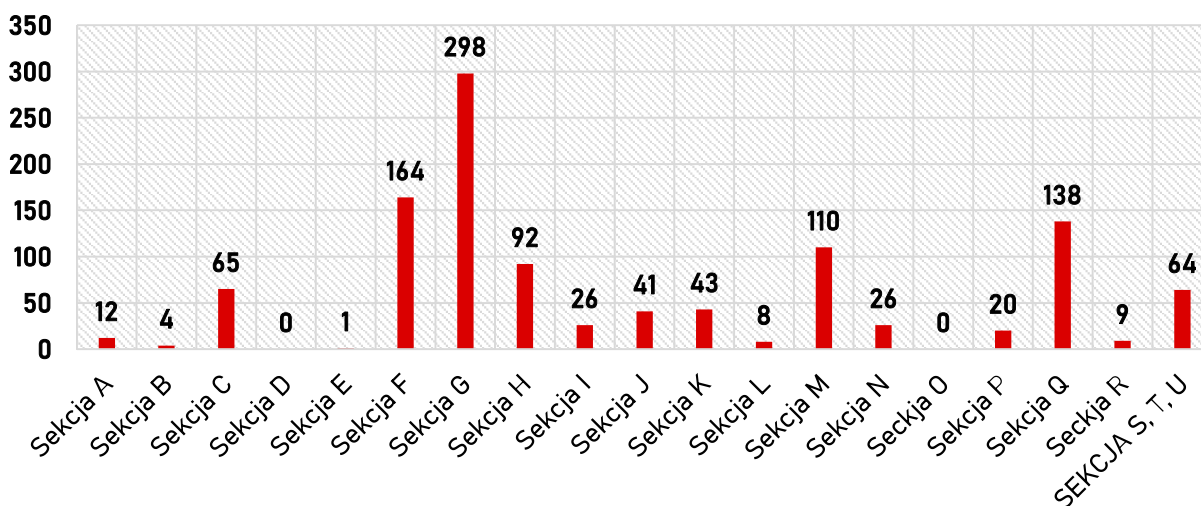
Analiza sfery gospodarczej koncentruje się na zjawiskach związanych z przedsiębiorczością oraz kondycją lokalnych przedsiębiorstw. Dobrze rozwinięta sfera działalności gospodarczej zależy głównie od potencjału kapitału ludzkiego w zakresie działalności indywidualnej, ale również jest wypadkową takich zmiennych jak lokalizacja czy wsparcie władz z sferze rozwoju przedsiębiorczości lokalnej.

Zgodnie z danymi GUS na koniec 2020 roku w Mieście Radzyń Podlaski funkcjonowało 1 513 podmiotów gospodarczych, z czego 51 stanowiły podmioty zaliczane do sektora publicznego, 1 462 stanowiły podmioty sektora prywatnego, w tym 1 139 osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, 53 spółki handlowe, 7 spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego, 11 spółdzielni oraz 68 stowarzyszeń i fundacji, a także organizacje społecznych prowadzących działalność gospodarczą. W latach 2015–2020 zanotowano systematyczny wzrost podmiotów prowadzących działalność gospodarczą. Podstawową formą gospodarowania na obszarze miasta jest działalność oparta na własności prywatnej i spółdzielczej.

Najliczniejszą grupą osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, według klasyfikacji PKD 2007 w 2020 r. stanowili przedsiębiorcy z branży handlu

hurtowego i detalicznego; naprawy pojazdów samochodowych, włączając motocykle, (sekcja G), budownictwa (sekcja F), opieka zdrowotna i pomoc społeczna (sekcja Q), działalność profesjonalna, naukowa, techniczna (M), przetwórstwa przemysłowego (sekcja C) i gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby (sekcja S i T).

Wykres 16 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą wg sekcji PKD 2007 w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Z danych ewidencji działalności gospodarczej prowadzonej przez Burmistrza Miasta Radzyń Podlaski wynika, iż liczba podmiotów prowadzących działalność gospodarczą z roku na rok maleje, ze względu na ciągle rosnące koszty pracy i ubezpieczeń społecznych, a także małej liczby instytucji otoczenia biznesu służących pomocą szkoleniową i doradczą.¹⁰

Na obszarze miasta prowadzona jest działalność usługowa, handlowa i produkcyjna, realizowana przez różne podmioty gospodarcze, w tym głównie – w ramach działalności gospodarczej osób fizycznych (usługi budowlane, stolarskie, ślusarskie, naprawa sprzętu gospodarstwa domowego, usługi związane z motoryzacją i obsługą ruchu drogowego, transportowe, itp.).

➤ Budownictwo

Budownictwo rozwija się dynamicznie i dotyczy podstawowych dziedzin gospodarki, tj. zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, wielorodzinnej, usługowej, produkcyjnej.

¹⁰ Zaczerpnięte z: „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Radzyń Podlaski na lata 2021-2025”; Uchwała nr XXVII/174/2021 Rady Miasta Radzyń Podlaski z dnia 25 maja 2021 r.

➤ **Rolnictwo**

Jedną z uzupełniających dziedzin gospodarki jest rolnictwo. Sprzyjają temu naturalne warunki obszaru miasta, tj. wysokie klasy bonitacyjne gruntów rolnych i korzystne warunki klimatyczne.

Obecnie rozwijają się różnorodne kierunki produkcji roślinnej – z przewagą uprawy zbóż, przy nieznacznym tylko udziale sadownictwa. Mniej intensywnie rozwija się produkcja zwierząt.

Dominują gospodarstwa indywidualne, o roślinno-zwierzęcym profilu produkcji. Miasto Radzyń Podlaski charakteryzuje obecnie zmniejszanie się udziału rolnictwa – w odniesieniu do głównych kierunków rozwoju – na rzecz usług, przemysłu, rzemiosła produkcyjnego i rzemiosła usługowego oraz rozwijającego się mieszkalnictwa – zarówno dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, jak i dla osób z poza obszaru Miasta.

➤ **Leśnictwo**

W granicach miasta znajdują się 3 kompleksy leśne, zajmujące ok. 4% jego powierzchni. Są to przede wszystkim lasy olszowe. Stanowią one własność prywatną.

Analiza podmiotów wpisanych do rejestru REGON według klas wielkości wskazuje, iż w latach 2015–2020 największy udział podmiotów wpisanych do rejestru REGON (około 95%) stanowiły podmioty zatrudniające do 9 pracowników. Drugą w kolejności, choć znacznie mniej liczną grupę (z udziałem na poziomie ok. 3%–4%) stanowiły podmioty zatrudniające od 10 do 49 pracowników. Podmioty zatrudniające od 50 do 249 pracowników stanowiły około 1% wszystkich podmiotów. Na terenie miasta działalności prowadzi jedynie 2 podmioty zatrudniające powyżej 250 pracowników.

Miasto Radzyń Podlaski jest siedzibą władz samorządowych miasta i powiatu radzyńskiego, wielu urzędów i instytucji obsługujących mieszkańców. Jest również znaczącym ośrodkiem handlowo – usługowo – przemysłowym województwa lubelskiego. Największym zakładem produkcyjnym w mieście jest Spółdzielnia Mleczarnia "Spomlek" – znany w Polsce producent serów i przetworów mlecznych. Inne znaczące przedsiębiorstwa to: Fabryka Narzędzi Chirurgicznych należąca do

koncernu B. Braun, Górnicza Fabryka Narzędzi, Spółdzielnia Zakład Pracy Chronionej "Simena".

Oprócz wyżej wymienionych podmiotów, istotni pracodawcy na terenie Miasta Radzyń Podlaski to:

- Powszechna Spółdzielnia Spożywców „SPOŁEM” w Radzynie Podlaskim,
- Chłódnia Owocowo-Warzywna BIMIZ FOOD sp. z o.o. w Radzynie Podlaskim,
- Dr GERARD sp. z o. o. Zakład Produkcyjny w Radzynie Podlaskim,
- MIESZKO S.A. Zakład Produkcyjny w Radzynie Podlaskim,
- PGE Dystrybucja O/Lublin Posterunek Energetyczny Radzyń Podlaski,
- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Radzynie Podlaskim,
- Zakłady Tekstylno - Odzieżowe „EUROTEX” w Radzynie Podlaskim,
- Bank PKO BP .S.A w Radzynie Podlaskim,
- Bank PEKAO S.A. w Radzynie Podlaskim,
- Bank Spółdzielczy w Radzynie Podlaskim,
- Bank Gospodarki Żywnościowej S.A. w Radzynie Podlaskim,
- Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej S.A. w Radzynie Podlaskim
- Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej sp. z o. o. w Radzynie Podlaskim
- Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w Radzynie Podlaskim,
- Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych sp. z o. o. w Radzynie Podlaskim,
- Zakład Zagospodarowania Odpadów Komunalnych Adamki k/Radzynia Podlaskiego.

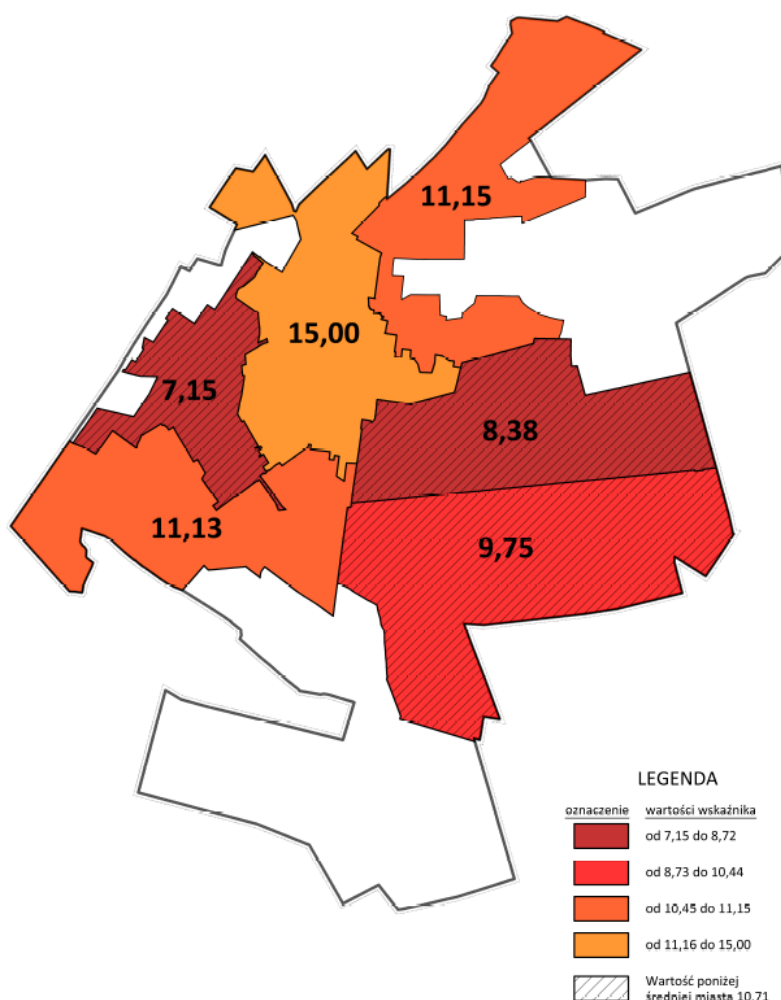
Ważne znaczenie dla Miasta ma działalność jednoosobowych spółek komunalnych - Przedsiębiorstwa Usług Komunalnych i Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej. Ponadto na terenie miasta działają takie instytucje publiczne jak: Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Sąd Rejonowy, Prokuratura Rejonowa, Urząd Statystyczny, Archiwum Państwowe, Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Urząd Skarbowy oraz instytucje związane z samorządem powiatowym: Komenda Powiatowa Policji, Komenda Powiatowa Straży Pożarnej, Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna, Powiatowy Urząd Pracy, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, szkoły ponadgimnazjalne, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie,

placówka opiekuńczo-wychowawcza „Mój Dom”, Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy.

Miasto Radzyń Podlaski, stanowi zaplecze gospodarcze, kulturalne, edukacyjne i administracyjne dla pozostałych gmin powiatu. Jednocześnie posiada najbardziej rozwiniętą infrastrukturę spośród wszystkich gmin powiatu.

Celem zbadania problemów w sferze gospodarczej przeanalizowano liczbę osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2020 roku. Średnia wartość wskaźnika dla obszaru całego miasta wyniosła 10,71. Najmniej korzystną sytuację zanotowano w obszarach referencyjnych 3., 4. oraz 6, gdzie wartość wskaźnika kształtuje się na poziomie niższym od ww. średniej (odpowiednio na poziomie: 8,38, 9,75, 7,15).

Mapa 23 Wskaźnik – Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne

Miasto Radzyń Podlaski jest niezwykle atrakcyjnym turystycznie miejscem. Jego ozdobę stanowi zespół pałacowo-parkowy z połowy XVIII wieku z bogatą dekoracją rzeźbiarską, najdoskonalszy w Polsce przykład tego typu budowli. Założenie pałacowo - parkowe w Radzynie Podlaskim zostało ukształtowane ostatecznie w latach 1750 - 1759 dla gen. artylerii litewskiej, marszałka Trybunału Koronnego Eustachego Potockiego. Pomimo poczynionych od lat postępów w zakresie rozwoju bazy turystycznej, rozpoznawalność miasta jest nadal niewystarczająca, co zmniejsza w sposób znaczny ruch turystyczny. Jednocześnie mały ruch ogranicza rozwój sfery gospodarczej i możliwości zarobkowania mieszkańców.

PARTYCYPACJA SPOŁECZNA:

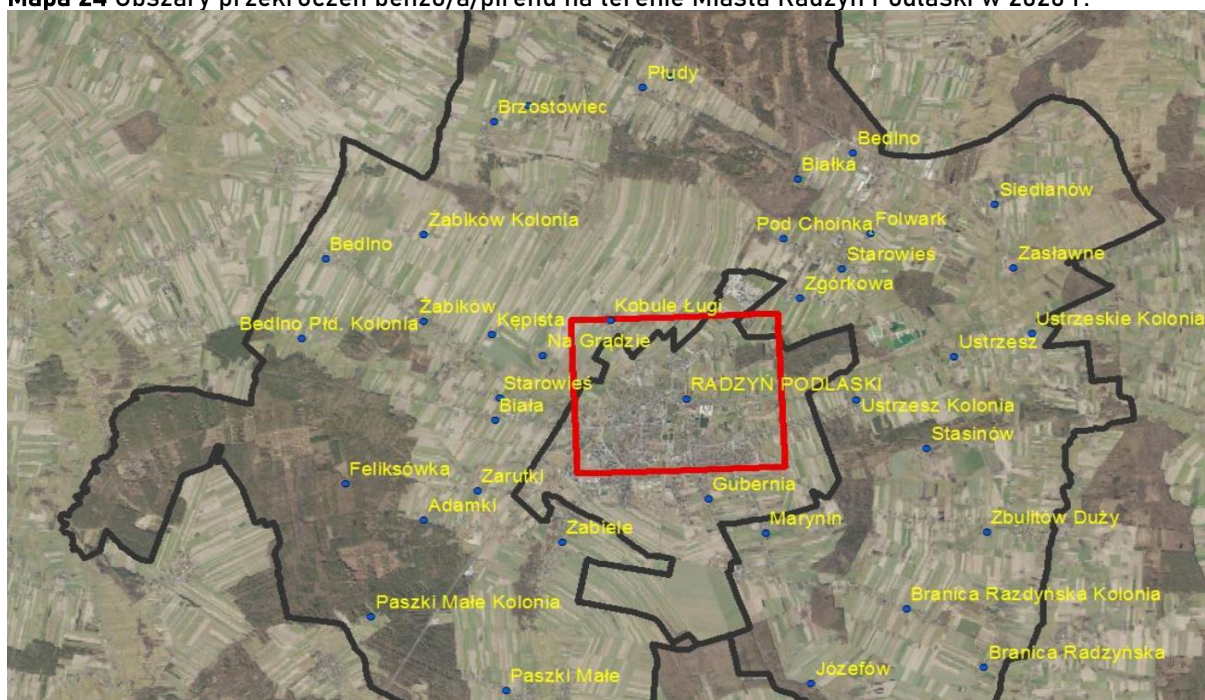
Wśród problemów zgłoszonych w trakcie badania ankietowego, w zakresie sfery gospodarczej, ankietowani zgłaszali problem niewystarczająca liczba miejsc pracy, skutkująca koniecznością poszukiwania jej poza granicami miasta i zniechęcająca tym samym do osiedlania się na jego terenie. Mieszkańcy podkreślali, że emigracja w celach zarobkowych dotyczy coraz większej liczby osób (w szczególności młodych i wykształconych) i powoduje szereg niekorzystnych zjawisk społecznych, takich jak na przykład rozluźnianie się więzi rodzinnych, rozbitcie rodzin, pozostawienie bez opieki najstarszych członków rodziny czy problem dzieci ponoszących negatywne, psychologiczne konsekwencje emigracji rodziców w celach zarobkowych. Mieszkańcy zwracali również uwagę na konieczność koncentracji usług i handlu w dużych przestrzeniach handlowych (parki handlowe), które są lepiej dostępne komunikacyjnie. W tej chwili zauważalne jest stopniowe przenoszenie usług poza centrum miasta.

3.4.2 SFERA ŚRODOWISKOWA

Jakość środowiska na terenie Miasta Radzyń Podlaski jest kolejnym z obszarów wymagających, zgodnie z ustawą o rewitalizacji, analizy.

Zgodnie z danymi uzyskanym z Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska - Regionalnego Wydziału Monitoringu Środowiska w Lublinie, na terenie Miasta Radzyń Podlaski łączna powierzchnia obszarów przekroczeń na terenie miasta wynosi 9,6 km², liczba ludności narażonej na ponadnormatywne stężenia - 11 520. Główną przyczyną przekroczeń jest oddziaływanie emisji związanych z indywidualnym ogrzewaniem budynków. Z tego względu stężenia benzo/a/pirenu charakteryzuje wyraźna sezonowa zmienność i zależność od zapotrzebowania na ciepło do ogrzewania domów. W związku z powyższym, problem złej jakości powietrza z większym natężeniem występuje w okresie grzewczym (zimą) i w przeważającej mierze koncentruje się na obszarach o nagromadzonej zabudowie mieszkaniowej, która ogrzewana jest głównie za pomocą lokalnych kotłowni węglowych oraz indywidualnych palenisk (najczęściej o niskiej sprawności), opalanych węglem słabej jakości lub odpadami komunalnymi, wytwarzanymi w gospodarstwach domowych. Roczna ocena jakości powietrza w województwie lubelskim za 2020 rok nie wykazała przekroczeń dopuszczalnych norm pozostałych zanieczyszczeń.

Mapa 24 Obszary przekroczeń benzo/a/pirenu na terenie Miasta Radzyń Podlaski w 2020 r.

Źródło: Główny Inspektorat Ochrony Środowiska - Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Lublinie

Istotnym źródłem zanieczyszczeń powietrza jest również emisja komunikacyjna, gdzie w wyniku spalania paliw w silnikach samochodowych do atmosfery przedostają się zanieczyszczenia gazowe: tlenki azotu, tlenek węgla, dwutlenek węgla i węglowodory oraz pyły. Ruch odbywający się po drogach jest uciążliwy dla zabudowy istniejącej wzdłuż tych dróg i sprawia, że zabudowa ta znajduje się w zasięgu działania toksycznych składników spalin. Niestety brak jest dostępnych danych dotyczących poziomu emisji liniowej na terenie miasta.

W celu określenia sytuacji problemowej w zakresie jakości środowiska na terenie Miasta Radzyń Podlaski analizie poddano dwa wskaźniki. Pierwszy z nich dotyczy udziału obszarów, na których odnotowano w 2020 r. przekroczenie jakości powietrza (benzo/a/pirenu) w ogólnej powierzchni jednostki referencyjnej. Drugi ze wskaźników dotyczy udziału budynków pokrytych azbestem w stosunku do ogólnej liczby budynków mieszkalnych w danym obszarze referencyjnym.

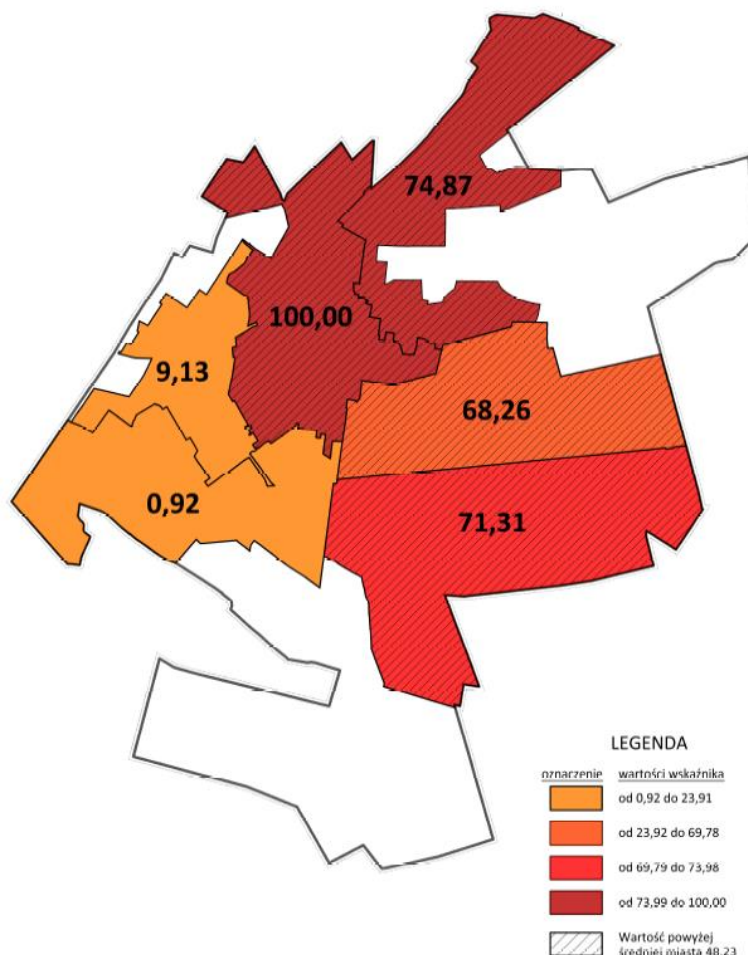
Na podstawie danych Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska określono, iż obszar przekroczeń w obrębie wyznaczonych jednostek referencyjnych wyniósł:

- obszar referencyjny 1 – 2,1756 km²,
- obszar referencyjny 2-0,7996 km²,
- obszar referencyjny 3 – 1,3999 km²,
- obszar referencyjny 4- 1,5119 km²,
- obszar referencyjny 5 – 0,0293 km²,
- obszar referencyjny 6 – 0,1875 km².

Łączna powierzchnia wyznaczonych jednostek referencyjnych wynosi: 1 265,61 ha. Natomiast łączna powierzchnia obszarów, na których odnotowano przekroczenia jakości powietrza wynosi: 610,38 ha. Średnia wartość wskaźnika obrazującego udział powierzchni przekroczeń kształtuje się na poziomie: 48,23 (%). W zakresie analizowanego wskaźnika najkorzystniejszą sytuację odnotowano w 5. obszarze referencyjnym, gdyż obszar przekroczeń wynosi tu zaledwie 0,92% całkowitej powierzchni. Wartość znacznie poniżej średniej osiągnięto również w 6. obszarze referencyjnym (zaledwie 9,13% powierzchni). W pozostałych obszarach referencyjnych wartość wskaźnika kształtuje się na poziomie znacznie wyższym niż

średnia dla całego miasta. Niezaprzeczalnie z najgorszą sytuacją mamy do czynienia w 1. obszarze referencyjnym, gdzie całość jego obszaru znajduje się w obszarze przekroczeń jakości powietrza.

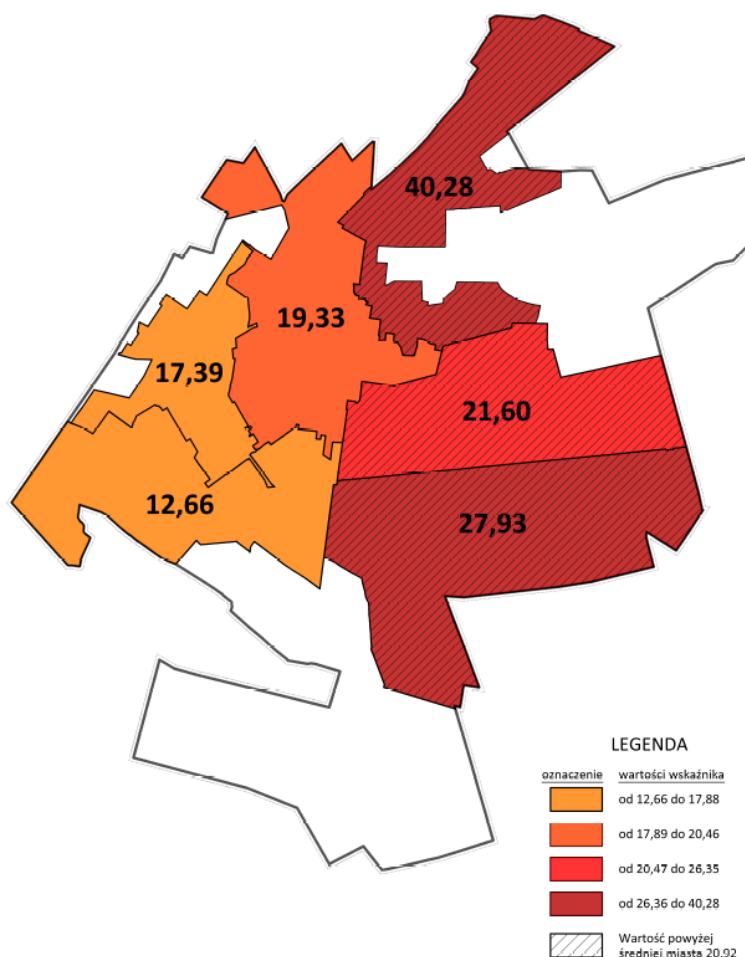
Mapa 25 Wskaźnik – Udział obszarów, na których odnotowano przekroczenia jakości powietrza w 2020 r. w ogólnej powierzchni obszaru referencyjnego

Źródło: Opracowanie własne

Drugi z analizowanych wskaźników dotyczy udziału budynków pokrytych azbestem w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych. Zgodnie z danymi udostępnionymi przez Urząd Miasta w Radziniu Podlaskim łączna liczba budynków pokrytych azbestem wynosi 509. Średnia wartość wskaźnika dla miasta wynosi 20,92(%). Największy udział budynków pokrytych azbestem odnotowano w 2., 3. oraz 4. obszarze referencyjnym.

Mapa 26 Wskaźnik – Udział budynków pokrytych azbestem w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne

PARTYCYPACJA SPOŁECZNA:

Wśród problemów zgłoszonych w trakcie badania ankietowego:

- nieprawidłowe nawyki mieszkańców wpływające na pogorszenie jakości powietrza na terenie miasta, min. spalanie w okresie zimowym odpadów z gospodarstw domowych,
- degradacja terenów zielonych, głównie w efekcie zaśmiecania,
- niski stopień wykorzystania odnawialnych źródeł energii;
- niewystarczający stopień wykorzystywania niskoemisyjnych źródeł/nośników energii, co wpływa na znaczne zanieczyszczenia powietrza szczególnie w sezonie jesienno-zimowym na terenie miasta jedynie około 30% mieszkańców korzysta z sieci gazowej (do ogrzewania pomieszczeń oraz przygotowywania ciepłej wody użytkowej).

3.4.3 SFERA TECHNICZNA

W katalogu zjawisk, decydujących o sytuacji kryzysowej danego obszaru, znalazły się również kwestie dotyczące sfery technicznej, w szczególności dotyczące degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz niefunkcjonowanie rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

Warunki mieszkaniowe to jeden z najważniejszych czynników świadczących o rozwoju gospodarczym społeczeństwa oraz stopniu jego zamożności. Zgodnie z danymi GUS na terenie Miasta Radzyń Podlaski w 2020 r. zlokalizowanych było 6 008 mieszkań o łącznej powierzchni 433 699,00 m². Na przestrzeni lat 2015-2020 zanotowano około 5%-owy wzrost liczby mieszkań. Przeważającą część zasobów mieszkaniowych stanowią zasoby prywatne (nieco ponad 96%). Zasób komunalny stanowi 230 mieszkań o łącznej powierzchni 8 591 m². Zasób komunalny zmniejsza się stopniowo ponieważ mieszkania wykupowane są przez najemców dzięki udzielonej przez Radę Miasta bonifikacje w wysokości 90% wartości mieszkania. Zakład Gospodarki Lokalowej posiada w swoich zasobach 7 lokali socjalnych usytuowanych w 5 budynkach o łącznej powierzchni 319,10 m². Są to mieszkania o obniżonym standardzie (bez dostępu do bieżącej wody i kanalizacji sanitarnej, o niewielkim metrażu), w których zamieszkują najubożsi mieszkańcy Radzyna Podlaskiego. W ostatnich latach duża liczba lokali socjalnych została przekształcona w lokale o wyższym standardzie w efekcie wykonanych inwestycji i remontów. Jest to korzystne z punktu widzenia warunków życia, natomiast wiąże się z większymi opłatami za mieszkanie. Stąd też wielu najemców i właścicieli posiada zadłużenie u zarządców lokali. Znaczna część mieszkańców miasta otrzymuje zwrot części kosztów mieszkaniowych w postaci dodatku mieszkaniowego. Jest to świadczenie wypłacane ze środków budżetu miasta na rachunki bankowe zarządców lokali. Wysokość dodatku stanowi różnicę pomiędzy wysokością wydatków na lokal a określonym procentem dochodu gospodarstwa domowego. Kwota wypłacanych dodatków mieszkaniowych systematycznie maleje, pomimo wzrostu czynszów za lokale (ilość wydanych decyzji i kwota przyznanych dodatków wynosi odpowiednio: 2016 r. -599; 485 294,63 zł, 2017 r. -519; 413 859,66 zł, 2018 r. 465; 355 284,63 zł, 2019 r. -385; 303 669,81 zł, 2020 r. -357; 303 229,91 zł. Dzieje się tak za sprawą prawidłowego i konsekwentnego prowadzenia postępowań administracyjnych, a także dzięki stopniowemu wzrostowi dochodów gospodarstw domowych. W Radzynie Podlaskim nie istnieje jako taki, problem

z deficytem lokali mieszkalnych; istnieje natomiast problem z utrzymaniem lub nabyciem mieszkań przez rodziny osiągające zbyt niskie dochody.¹¹

Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w całym okresie odniesienia wynosi około 72m². Z roku na rok zauważalny jest wzrost wartości wskaźnika obrazującego przeciętną powierzchnię użytkową na przypadającą na 1 mieszkańca - w latach 2015-2020 wzrost o 2,3 m².

Tabela 12 Charakterystyka zasobów mieszkaniowych na terenie Miasta Radzyń Podlaski w latach 2015-2020

Rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba mieszkań	5 711	5 747	5 846	5 934	5 943	6 008
Liczba nowych mieszkań	31	36	99	88	9	65
Powierzchnia użytkowa mieszkań [m²]	413 592	416 917	423 231	428 069	429 611	433 699
Nowa powierzchnia użytkowa mieszkań [m²]	2 826	3 325	6 314	4 838	1 542	4 088
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania [m²]	72,4	72,5	72,4	72,1	72,3	72,2
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę [m²]	25,8	26,2	26,8	27,2	27,4	28,1
Przeciętna liczba izb w mieszkaniu	4,06	4,06	4,04	4,03	4,03	4,02
Przeciętna liczba osób na mieszkanie	2,80	2,77	2,70	2,65	2,63	2,57

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Przy ocenie stanu jakości zasobów mieszkaniowych niezbędna jest również analiza wyposażenia mieszkań w urządzenia techniczno-sanitarne. Dzięki temu możliwe jest określenie warunków socjalnobytowych mieszkańców oraz wskazanie obszarów deficytowych i problemowych. W celu dokonania ogólnej charakterystyki tego obszaru posłużono się dostępnymi danymi Banku Danych Lokalnych GUS.

Na terenie Miasta Radzyń Podlaski długość eksploatowanej sieci wodociągowej (rozdzielczej i przesyłowej) w 2020 r. wynosiła 47,6 km. Istniejąca sieć pozwalała na doprowadzenie wody do 95,9% wszystkich mieszkań na obszarze miasta. Około 92,4% mieszkań wyposażonych było w łazienkę, a 88,7% w centralne ogrzewanie.

Na obszarze miasta istnieje również sieć gazowa. Długość czynnej sieci gazowej wynosi 61 379 m, natomiast liczba przyłączy wynosi: 1 646 szt., w tym: 1 517 szt. to przyłącza

¹¹ Zaczerpnięte z: „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Radzyń Podlaski na lata 2021-2025”; Uchwała nr XXVII/174/2021 Rady Miasta Radzyń Podlaski z dnia 25 maja 2021 r.

do budynków mieszkalnych. Istniejąca infrastruktura pozwala na zaopatrzenie w gaz około 30% mieszkań. W okresie lat 2015-2020 stopniowo uzupełniano infrastrukturę.

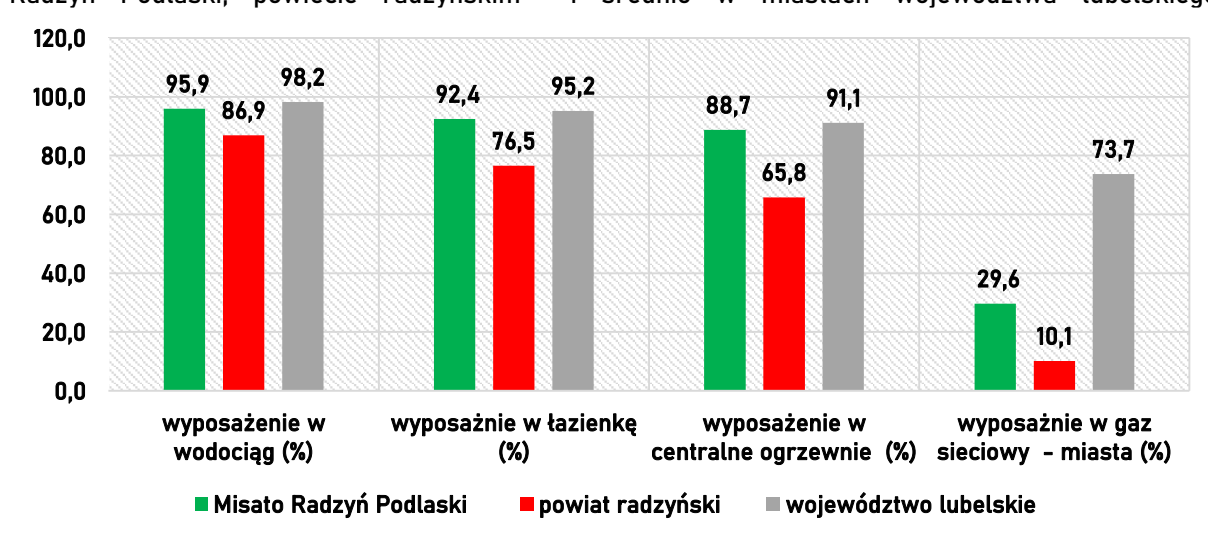
Tabela 13 Dynamika zmiany wyposażenia mieszkań w Mieście Radzyń Podlaski w urządzenia techniczno-sanitarne w latach 2015-2020

Rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wyposażenie w wodociąg (%)	95,6	95,6	95,7	95,8	95,8	95,9
Wyposażenie w łazienkę (%)	92,0	92,0	92,2	92,3	92,3	92,4
Wyposażenie w centralne ogrzewanie (%)	88,1	88,1	88,4	88,5	88,6	88,7
Wyposażenie w gaz sieciowy (%)	22,1	22,4	23,7	24,1	24,8	29,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Powyższe dane świadczą, iż poziom wyposażenia mieszkań w podstawową infrastrukturę zabezpieczającą potrzeby socjalno-bytowe mieszkańców jest wysoki. Odsetek lokali pozostających bez wyposażenia w podstawowe urządzenia techniczno-sanitarne jest stosunkowo niewielki. Poziom wyposażenia mieszkań w mieście w infrastrukturę, jest sporo wyższy niż w całym powiecie radzyńskim. Wartości wskaźników kształtują się na poziomie nieco niższym niż średnie dla miast województwa lubelskiego.

Wykres 17 Porównanie poziomu wyposażenia mieszkań w urządzenia techniczno-sanitarne w Mieście Radzyń Podlaski, powiecie radzyńskim i średnio w miastach województwa lubelskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Zgodnie z danymi Urzędu Miasta w Radzynie Podlaskim kanalizacja sanitarna na terenie miasta funkcjonuje w systemie rozdzielczym. Długość czynnej sieci kanalizacyjnej wynosi 49 km. Poziom skanalizowana jest bardzo wysoki. Udział budynków mieszkalnych podłączonych do sieci wynosi 91,03% ogółu budynków. Z infrastruktury korzysta około 89% ogółu ludności. Około 78%-tach kanalizacja służy odprowadzaniu ścieków komunalnych

bytowych, w pozostałej części – ścieków przemysłowych. Ścieki doprowadzane są siecią kanalizacyjną do mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków przy ul. Kockiej. Oczyszczalnia została rozbudowana i zmodernizowana w latach 2002-2005, przepustowość oczyszczalni wynosi 4 000 m³/dobę. Do oczyszczalni doptywa średnio ok. 2 700m³ ścieków/dobę.

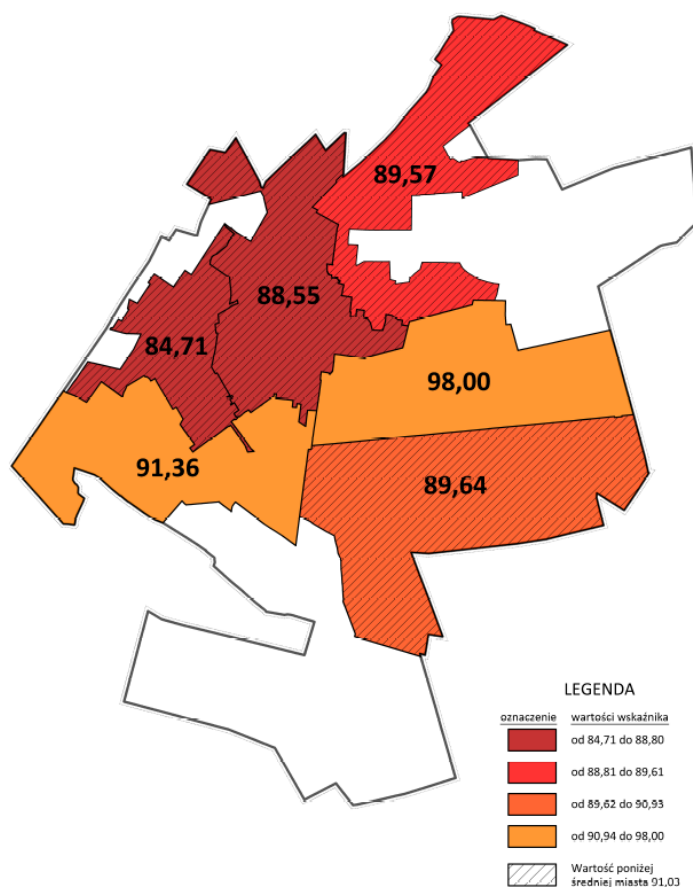
System dostarczania ciepła na terenie miasta oparty jest na: systemowych źródłach z sieciami dystrybucji ciepła, lokalnych źródłach z sieciami ciepła zasilanymi paliwami stałymi, gazem ziemnym i olejem opałowym oraz indywidualnych źródłach ciepła zasilanych paliwami stałymi. Potrzeby cieplne (ogrzewanie i wytwarzanie ciepłej wody użytkowej) w mieście zaspokajane są w głównej mierze z systemowych (PEC i kotłownie lokalne) i indywidualnych (piece i kotły węglowe, kotły gazowe) źródeł ciepła. Niewielka część wytwarzanego na terenie miasta ciepła produkowana jest z wykorzystaniem energii elektrycznej. Długość sieci cieplnej przesyłowej i rozdzielczej w 2020 r. wynosiła 11,5 km, natomiast długość przyłączy do budynków 8,2 km.

Uwzględniając powyższe informacje, charakteryzujące zjawisko degradacji technicznej, wybrano, na potrzeby przedmiotowej analizy, dwa wskaźniki, które najdokładniej oddadzą zasięg obszaru kryzysowego w obrębie sfery technicznej. Przeanalizowano zatem:

- Liczbę budynków korzystających z sieci kanalizacji sanitarnej na 100 budynków mieszkalnych w 2020 r.,
- Liczbę budynków podłączonych do PEC na 100 budynków mieszkalnych w 2020 r.,
- Liczbę budynków korzystających z OZE na 100 budynków mieszkalnych w 2020 r.

W zakresie pierwszego z analizowanych wskaźników z najgorszą sytuacją mamy do czynienia w obszarach referencyjnych 1. oraz 6. Niekorzystnie kształtuje się również sytuacja w zakresie obszaru referencyjnego nr 2. We wszystkich tych obszarach wartość analizowanego wskaźnika kształtuje się na poziomie niższym niż średnia dla miasta (91,03).

Mapa 27 Wskaźnik -Liczba budynków korzystających z sieci kanalizacji sanitarnej na 100 budynków mieszkalnych w 2020 r.

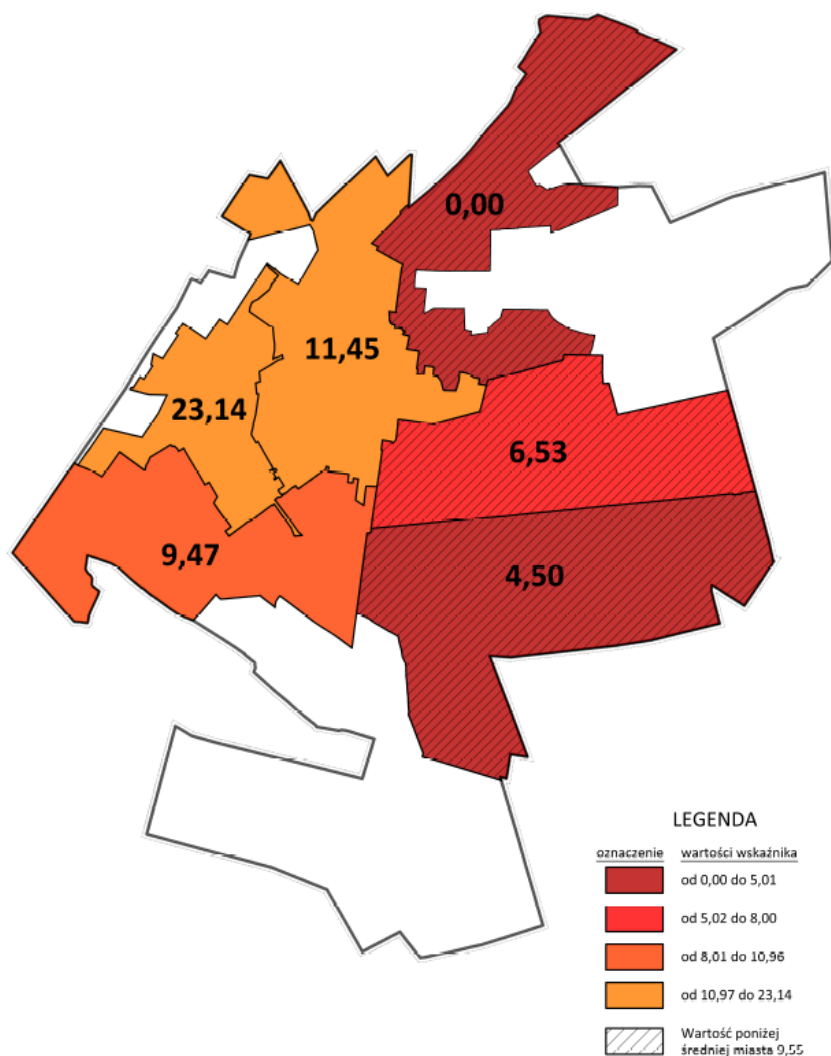

Źródło: Opracowanie własne

Drugi z analizowanych wskaźników dotyczy podłączenia budynków mieszkalnych do sieci ciepłowniczej. Tego rodzaju rozwiązanie stanowi nie tylko o wysokiej jakości zamieszkiwania (gwarantuje komfort korzystania z ciepła i ciepłej wody przez cały rok bez żadnego wysiłku), ale również jest niezwykle istotne dla jakości powietrza (ciepło systemowe pomaga zwalczać niską emisję; wg unijnych norm, uznawane jest za jeden z najbardziej ekologicznych sposobów ogrzewania). Zgodnie z danymi udostępnionymi przez przedsiębiorstwo ciepłowniczej w 2020 r. liczba budynków podłączonych do sieci ciepłowniczej wyniosła 233. Udział budynków mieszkalnych podłączonych do tejże sieci wynosi 9,55%.

Zgodnie z poniższą mapą z najlepszą sytuacją w zakresie budynków podłączonych do ciepła systemowego mamy do czynienia w 6.,1. oraz 5 obszarze referencyjnym. W pozostałych trzech obszarach wartość wskaźnika kształtuje się na poziomie niższym niż średnia dla miasta. Bez wątpliwa najbardziej problemowym terenem jest 2. obszar referencyjny- w jego obrębie żaden z budynków nie jest podłączony do sieci PEC.

Mapa 28 Wskaźnik -Liczba budynków podłączonych do PEC na 100 budynków mieszkalnych w 2020 r.

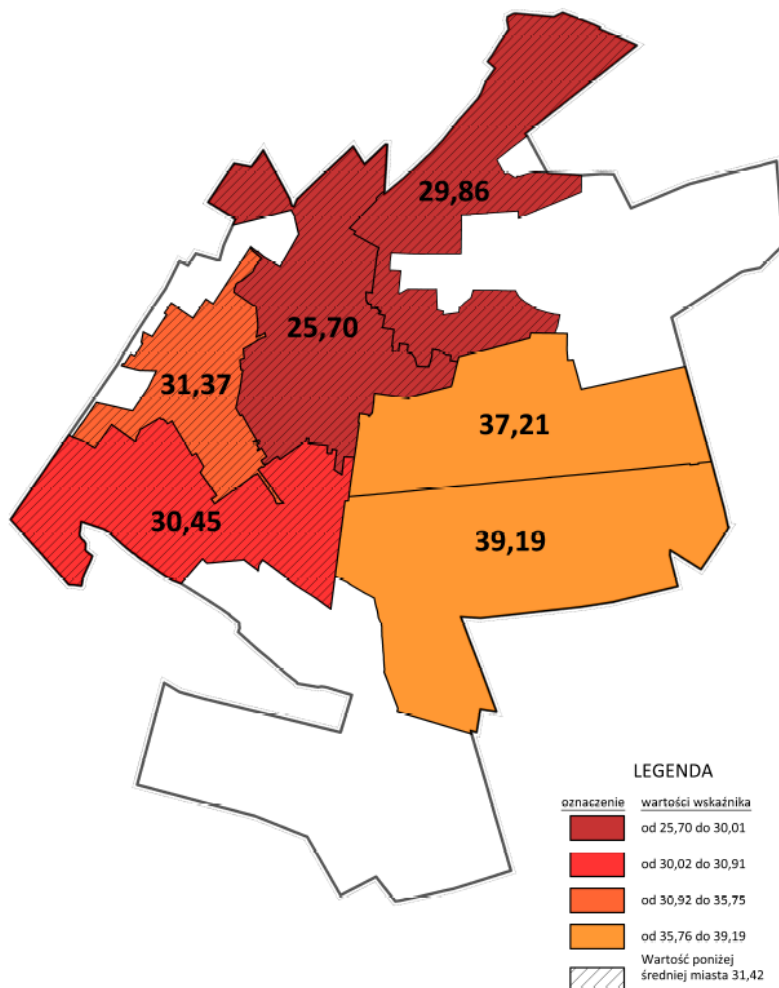

Źródło: Opracowanie własne

Zgodnie z danymi Urzędu Miasta Radzyń Podlaski w 2020 r. liczba budynków korzystających z odnawialnych źródeł energii wyniosła: 767 (dane dotyczą kolektorów słonecznych do przygotowywania ciepłej wody użytkowej oraz instalacji fotowoltaicznych do produkcji energii elektrycznej ze słońca). Oznacza to, że 31,42% budynków mieszkalnych w mieście wykorzystuje oze do produkcji energii cieplnej lub/i elektrycznej. Największy udział budynków korzystających z oze odnotowano w 4. obszarze referencyjnym - blisko 40% budynków. Wartość powyżej średniej odnotowano również w zakresie 3. obszaru referencyjnego. Dla pozostałych terenów wartość wskaźnika kształtuje się na poziomie poniżej średniej dla miasta. Z najgorszą sytuacją mamy do czynienia w 1. oraz 2. obszarze referencyjnym. Mając na względzie fakt, iż instalacje odnawialnych źródeł energii są kosztowne, to dane dotyczące logizacji montażu tego rodzaju instalacji mogą również

świadczą o sytuacji ekonomicznej mieszkańców. Dane dotyczące analizowanego wskaźnika są zbieżne z danymi dotyczącymi stanu zamożności i poziomu korzystania ze świadczeń pomocy społecznej mieszkańców poszczególnych obszarów referencyjnych.

Mapa 29 Wskaźnik –Liczba budynków korzystających z OZE na 100 budynków mieszkalnych w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne

Analiza sfery technicznej dotyczy również kwestii degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym. Pozyskanie danych dotyczących stanu technicznego wszystkich budynków będących własnością prywatną jest niezwykle trudne. W związku z tym, w ramach niniejszej diagnozy, przeanalizowano stan techniczny budynków wchodzących w skład zasobu miasta. W poniższej tabeli zawarto informacje w zakresie budynków wymagających podjęcia pilnej interwencji wraz z ich usytuowaniem w obrębie poszczególnych jednostek referencyjnych oraz zakresem niezbędnych prac.

Tabela 14 Zestawienie zasobów lokalowych Miasta Radzyń wymagających podjęcia interwencji

Numer obszaru	Rodzaj budynku i jego adres	Zakres wymaganej interwencji
OBSZAR 1	Budynek biurowy ul. Warszawskiej 32	Budynek wymaga kompleksowej termomodernizacji
	Budynek mieszkalny ul. Zamkowa 3	Budynek wymaga następujących prac: - modernizacja - kompleksowa termomodernizacja - dostosowanie do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami
	Budynek mieszkalny ul. Parkowa 31	Budynek wymaga następujących prac: - modernizacja - kompleksowa termomodernizacja - dostosowanie do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami
	Oranżeria (siedziba ROK) ul. Jana Pawła II 4	Budynek wymaga następujących prac: - modernizacja - kompleksowa termomodernizacja - dostosowanie do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami - w budynku znajdują się pomieszczenia, którym można nadać nowe funkcje
	Budynek mieszkalny ul. Cicha 17	Budynek wymaga następujących prac: - modernizacja - kompleksowa termomodernizacja - dostosowanie do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami
	Budynki mieszkalne ul. Koszary 1-3	Budynek wymaga następujących prac: - modernizacja - kompleksowa termomodernizacja - dostosowanie do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami
	Część usługowa budynku ul. Ostrowiecka 30	Budynek wymaga kompleksowej termomodernizacji
	Budynek mieszkalny ul. Ostrowiecka 64	Budynek wymaga następujących prac: - kompleksowa termomodernizacja - dostosowanie do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami
	Budynek mieszkalny oraz pozostałe ul. 11 Listopada 36a	Budynek wymaga następujących prac: - kompleksowa termomodernizacja - dostosowanie do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami
	Nie użytkowany budynek oświatowy ul. Armii Krajowej 2	Budynek jest zdegradowany i nie użytkowany - wymaga kompleksowej rewitalizacji w celu nadania mu nowych funkcji
	Budynek Przedszkola ul. Armii Krajowej 12	Budynek wymaga przeprowadzenia kompleksowej termomodernizacji
	Budynek szkoły ul. Jana Pawła II	Budynek wymaga przeprowadzenia kompleksowej termomodernizacji
	Budynek biurowy ul. Parkowa 4	Budynek wymaga następujących prac: - modernizacja - kompleksowa termomodernizacja - dostosowanie do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami
	Miejsce Pamięci ul. Warszawska 5a	Budynek wymaga następujących prac: - kompleksowa termomodernizacja

Numer obszaru	Rodzaj budynku i jego adres	Zakres wymaganej interwencji
		- dostosowanie do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami
	Budynek mieszkalny ul. Warszawska 8a	Budynek wymaga przeprowadzenia kompleksowej termomodernizacji
OBSZAR 2	Budynek mieszkalny ul. Międzyrzecka 3	Budynek wymaga następujących prac: - modernizacja - kompleksowa termomodernizacja - dostosowanie do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami
	Budynek mieszkalny ul. Płudzińska 24	Budynek wymaga następujących prac: - modernizacja - kompleksowa termomodernizacja - dostosowanie do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami
	Budynek mieszkalny ul. Budowlanych 4	Budynek wymaga następujących prac: - modernizacja - dostosowanie do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami
	Nie użytkowany budynek ul. Budowlanych 8b	Budynek jest zdegradowany i nieużytkowany - wymaga kompleksowej rewitalizacji w celu nadania mu nowych funkcji
OBSZAR 3	Budynek Przedszkola ul. Reja 2	Budynek wymaga przeprowadzenia kompleksowej termomodernizacji
	Budynek szkoły ul. Sitkowskiego	Budynek wymaga przeprowadzenia kompleksowej termomodernizacji
OBSZAR 4	Brak	Nie dotyczy
OBSZAR 5	Brak	Nie dotyczy
OBSZAR 6	Budynek biblioteki ul. Spółdzielcza 8	Budynek wymaga prac modernizacyjnych
	Budynek Przedszkola ul. Brata Alberta Chmielowskiego 8	Budynek wymaga przeprowadzenia kompleksowej termomodernizacji

Źródło: Dane UM w Radzynie Podlaski

PARTYCYPACJA SPOŁECZNA:

Wśród problemów zgłoszonych w trakcie badania ankietowego:

- zły stan techniczny budynków, którym można nadać nowe funkcje np. budynek ZPS,
- zły stan techniczny budynku, w którym znajduje się kino,
- niewystarczający stan techniczny budynku przedszkola przy ul Armii Krajowej

3.4.4 SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA

Ostatnią grupą problemów wymagających przeprowadzenia analizy na potrzeby niniejszego opracowania są negatywne zjawiska przestrzenno-funkcjonalne, czyli w szczególności: niewystarczający poziom wyposażenia w infrastrukturę społeczną i techniczną lub jej zły stan techniczny, niska jakość podstawowych usług lub brak dostępu do nich, niski poziom obsługi komunikacyjnej, niedobór lub niska jakość terenów publicznych, niedostosowanie rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru.

Zgodnie z danymi udostępnionymi przez Urząd Miasta w Radzynie Podlaskim zdegradowane przestrzenie publiczne wymagające w pierwszej kolejności podjęcia interwencji znajdują się w 1. obszarze referencyjnym. W poniższej tabeli zaprezentowano informacje w zakresie tychże obszarów.

Tabela 15 Zestawienie przestrzeni publicznych na terenie Miasta Radzyna Podlaski wymagających podjęcia interwencji

Numer obszaru	Przestrzeń publiczna, położenie oraz obszar	Zakres wymaganej interwencji
OBSZAR 1	Park Miejski ul. Jana Pała II 2 około 7,5 ha	- uporządkowanie, zagospodarowanie terenu (staw, alejki, stworzenie ogrodu),
	Stawy przy Pałacu ul. Jana Pała II 2 około 4,00 ha	- odrestaurowanie grobli, zagospodarowanie terenu, pielęgnacja roślinności i zieleńców, uporządkowanie stawów,
	Teren przypisany dla ul. Partyzantów działka nr 1714/40, stawy oraz teren wokół stawów około 4,9 ha	- oczyszczenie stawów, zagospodarowanie terenu zielenią, stworzenie ścieżki edukacyjnej
	Zieleniec przed Starostwem Powiatowym, Plac Potockiego, działka nr 809 około 0,1 ha	- nasadzenia roślinności, pielęgnacja zieleni
	ul. Warszawska ok.0,52 ha	- remont chodników, stworzenie ścieżek rowerowych
	ul. Kardynała Stefana Wyszyńskiego ok. 0,45ha	- remont chodników, stworzenie ścieżek rowerowych
	ul. Zabielska ok.0,55 ha	- remont chodników, stworzenie ścieżek rowerowych

Źródło: Dane UM w Radzynie Podlaski

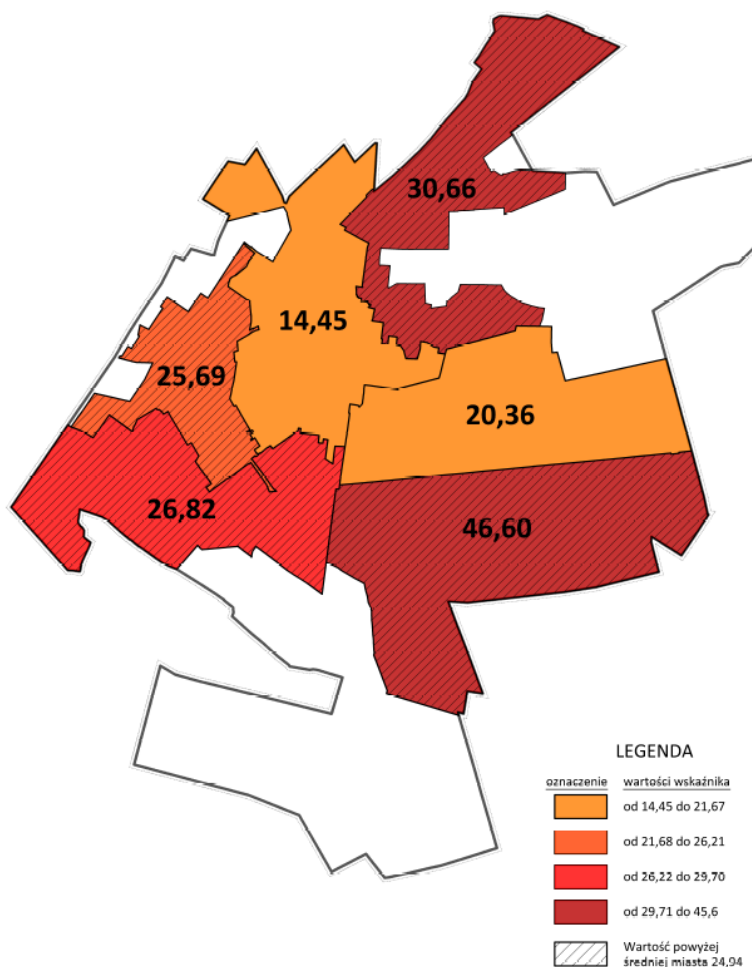
W świetle danych uzyskanych w trakcie ankietyzacji mieszkańców najbardziej problematyczne, w zakresie dostępu do usług publicznych, są:

- a) niewystarczająca jakość oraz ilość usług publicznych pozwalających na atrakcyjne spędzenie czasu wolnego, co jest efektem deficytu miejsc rekreacji i wypoczynku na świeżym powietrzu,
- b) niewystarczająca oferta usług dla seniorów pozywających na pełne ich włączenie do życia społecznego i obywatelskiego,
- c) deficyt miejsc opieki dla najmłodszych dzieci, w szczególności brak żłobka publicznego, co wpływa w sposób znaczny na ograniczenie powrotu rodziców (głównie matek) na rynek pracy,
- d) zły stan techniczny infrastruktury Ośrodka Kultury (budynek Oranżerii) oraz braki w wyposażeniu ograniczające w sposób znaczny rodzaj i jakość oferty kulturalnej; brak wszechstronnej oferty, która musi dotyczyć wielu tematów oraz obejmować różne metody pracy i musi być skierowana do osób pochodzących z wielu grup wiekowych; problemowy jest także brak dostosowania oferty do potrzeb osób ze szczególnymi z potrzebami, w tym w szczególności z niepełnosprawnościami.

Miasto Radzyń Podlaski położone jest przy bardzo ważnym węźle komunikacyjnym. Na jego obszarze krzyżują się drogi krajowe o znaczeniu międzynarodowym, tj. droga krajowa nr 19 łącząca Rzeszów z Białymstokiem (uwzględniając zagranicę – Koszyce na Słowacji z Kownem na Litwie i dalej z Rygą na Łotwie) z drogą krajową nr 63 prowadzącą od przejścia granicznego z Białorusią w Sławatyczach oraz do Siedlec i dalej do Łomży. Łączna długość dróg na terenie miasta wynosi: 64,884 km, w tym: drogi krajowe - 11,1 km, drogi wojewódzkie - 2,6 km, drogi powiatowe - 10,6 km, drogi gminne - 40,584 km.

W celu przeprowadzenia analizy w ramach obszaru obejmującego sferę przestrzenno-funkcjonalną badaniu poddano wskaźnik obrazujący udział dróg o złej nawierzchni w 2020 r.

Mapa 30 Wskaźnik –Udział długości ulic o złej nawierzchni w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne

PARTYCYPACJA SPOŁECZNA:

Wśród problemów zgłoszonych w trakcie badania ankietowego:

- nieodpowiednie oświetlenie i oznakowanie przejść dla pieszych lub ich całkowity brak,
- przestrzeń w mieście jest niedostosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych i osób o obniżonej sprawności ruchu, np. osób starszych czy rodziców z wózkami,
- niewystarczający stopień uzupełniania zieleni wycinanej w miejscach publicznych (wycinka martwych drzew lub drzew kolidujących z nową infrastrukturą),
- konieczność przeprowadzenia działań rewitalizacyjnych Parku Miejskiego,
- istotnym problemem jest także niewystarczająca ilość miejsc parkingowych (zwłaszcza w obszarze śródmieścia), oraz potrzeba modernizacji istniejących,
- szereg dróg na terenie Miasta nie spełnia parametrów technicznych w stosunku do istniejącego natężenia ruchu.

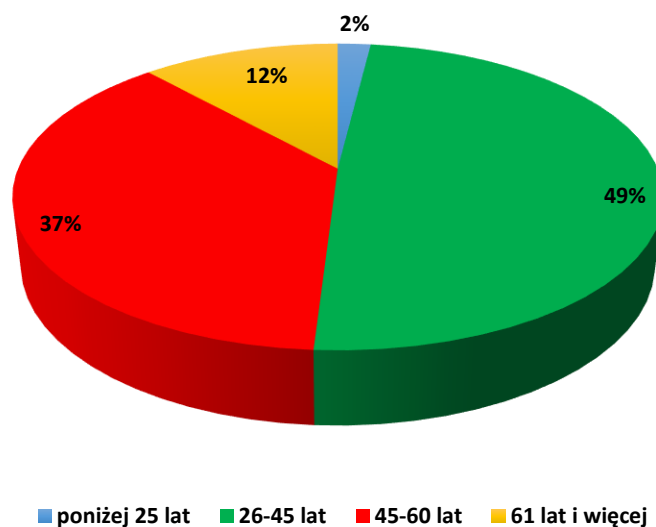
3.5 ANALIZA JAKOŚCIOWA

Na uwadze należy mieć, że dostępne dane statystyczne nie zawsze oddają sytuację badanego obszaru w pełnym zakresie, w toku prac nad niniejszym dokumentem, analizę wielokryterialną pogłębiono postępując się analizą jakościową.

W tym celu posłużono się badaniem ankietowym, jako jedną ze skuteczniejszych form badania większej grupy respondentów. Badanie ankietowe prowadzono w dniach 23.02.2022 r. -05.03.2022 r. Ze względu na panującą sytuację epidemiologiczną (panującą na terenie Polski od marca 2020 r. epidemia wirusa SARS CoV -2) badanie ankietowe zostało przeprowadzone w formie elektronicznej za pośrednictwem strony internetowej Miasta Radzyń Podlaski (<https://www.radzyn-podl.pl/>). Społeczność lokalna została szeroko poinformowana w sposób zwyczajowo przyjęty o prowadzonym badaniu. Stanowi ono integralną część diagnozy zjawisk społeczno-gospodarczo-przestrzennych służącej delimitacji obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji

W badaniu ankietowym wzięło udział 51 mieszkańców miasta, z czego 49% stanowiły kobiety, a 51% stanowili mężczyźni. Znaczna część z respondentów to osoby w przedziale wieku 26-45 lat (49%). Drugą, co do liczebności grupę stanowili mieszkańcy w wieku 46-60 lat.

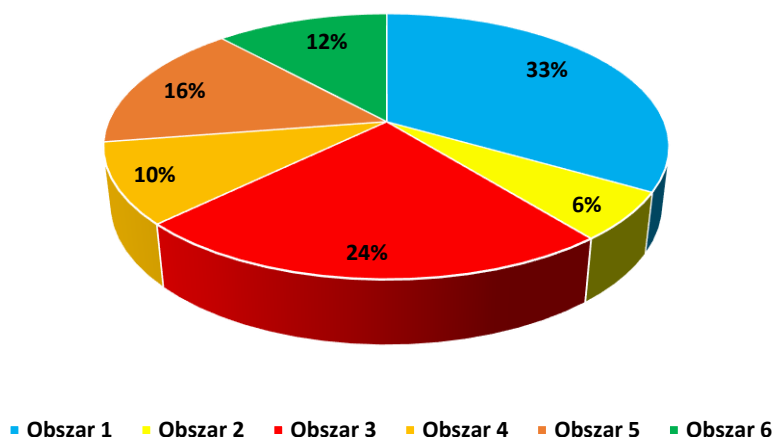
Wykres 18 Struktur respondentów wg wieku

Źródło: Opracowanie własne

Najliczniejszą grupę respondentów stanowili mieszkańcy 1. obszaru referencyjnego (33%) oraz 3. obszaru referencyjnego (24%). Kolejną grupę stanowili mieszkańcy 5. obszaru referencyjnego. Zbliżony udział odnotowano w zakresie mieszkańców 6. obszaru referencyjnego (12%) oraz 4. obszaru referencyjnego. Najmniej liczną grupę stanowili mieszkańcy 2. obszaru referencyjnego.

Wykres 19 Struktura respondentów wg miejsca zamieszkania

Źródło: Opracowanie własne

Wśród respondentów przeważały osoby z wykształceniem wyższym -82%. Osoby z wykształceniem średnim stanowiły 16%, natomiast osoby z wykształceniem zawodowym 2%. W badaniu ankietowym nie wzięła żadna osoba z wykształceniem podstawowym. Najliczniejszą grupę stanowiły osoby pracujące - 92% respondentów. Pozostałe grupy wyodrębnione ze względu na sytuację na rynku pracy reprezentowane były nielicznie: renciści/emeryci- 4%, osoba pozostająca w domu - 2%, uczniowie/studenci - 2%.

Zaprezentowane powyżej dane dotyczące grupy respondentów, która zdecydowała się wziąć udział w badaniu ankietowym, są również bardzo istotne. Świadczą o pewnych trendach w zakresie aktywności obywatelskiej mieszkańców miasta i mogą stanowić istotną wskazówkę dla zakresu projektowanych działań rewitalizacyjnych. Należy jednocześnie podkreślić, że niewielka aktywność wyżej wymienionych grup nie jest wyłącznie charakterystyczna dla analizowanego miasta, lecz jest trendem ogólnopolskim. Badania prowadzone przez Instytut Spraw Publicznych na temat społeczeństwa obywatelskiego i kapitału społecznego

wykazały, że grupy wiekowe poniżej 25 oraz powyżej 61 lat charakteryzuje najmniejsze zaangażowanie w sprawy otaczającego je środowiska i spraw publicznych.

Autorzy badania uznali za istotne, aby w pierwszej kolejności zapytać ankietowanych o konieczność realizacji programu ożywienia społeczno-gospodarczego Miasta Radzyń Podlaski w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji. Jest to niezwykle ważne z punktu widzenia całego procesu, gdyż partycypacja społeczna stanowi filar działań na różnych jego etapach (diagnozowanie, programowanie, wdrażanie, w tym finansowanie, monitorowanie i ewaluacja). W związku z tym, już na samym wstępie istnieje potrzeba zbadania podejścia społeczności lokalnej do tego zagadnienia. Dzięki temu możliwe jest poznanie opinii mieszkańców na temat niezbędności zaangażowania się organów gminy w tego rodzaju zadania oraz określenie ewentualnej skali niezadowolenia.

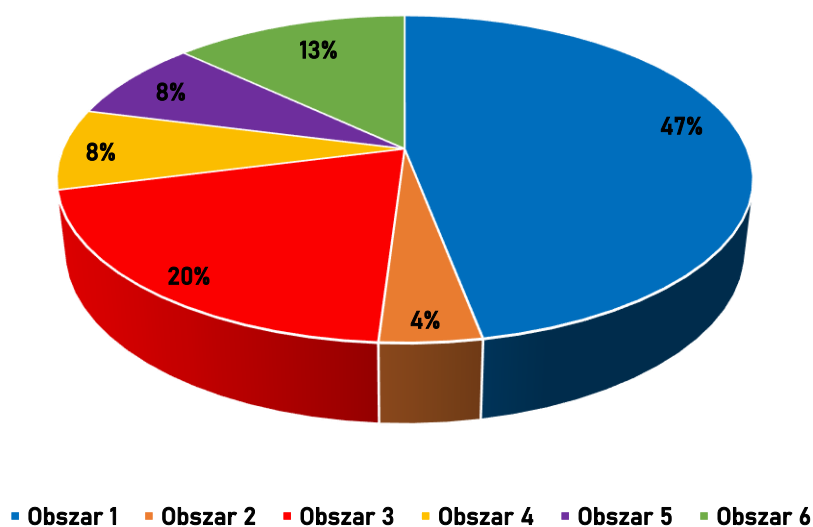
Wszyscy ankietowani biorących udział w badaniu odpowiedzieli twierdząco na pytanie o konieczność przeprowadzenia działań rewitalizacyjnych na terenie Miasta Radzyń Podlaski. Dowodzi to o ich przeświadczeniu w zakresie różnego rodzaju problemów, którym należy zaradzić. Zgodnie z wolą respondentów niezbędne jest przeprowadzenie komplementarnych i skoordynowanych przedsięwzięć wpływających na poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej gminy.

U podstaw całego procesu rewitalizacji leży niezbędność prawidłowego zdiagnozowania występujących problemów oraz wskazania obszaru, który charakteryzuje się największą koncentracją negatywnych zjawisk i procesów. Taki właśnie obszar może stanowić przedmiot Gminnego Programu Rewitalizacji. W związku z tym pytania zostały skonstruowane w taki sposób, aby dawały obraz sytuacji nie w całej gminie, lecz w wybranej przez respondenta jednostce analitycznej (obszarze referencyjnym).

W pierwszej kolejności ankietowani zostali zapytani, który z obszarów według subiektywnych odczuć mieszkańców, cechuje się szczególną koncentracją różnego rodzaju problemów w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej i środowiskowej. W opinii badanych, najbardziej problematycznym obszarem na terenie Miasta Radzyń Podlaski jest 1. obszar referencyjny. Przedmiotowy obszar został

wskazany przez niemal co drugiego respondenta. Informacje takie potwierdzają dodatkowo słuszność tez sformułowanych w ramach badania ilościowego (wskaźnikowego). Wśród obszarów o szczególnym natężeniu niekorzystnych zjawisk znalazły się również – obszar referencyjny 3. oraz 6.

Wykres 20 Pytanie 2- Która z wyznaczonych jednostek referencyjnych (analitycznych), Pani/Pana zdaniem, cechuje się szczególną koncentracją różnego rodzaju problemów w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej i środowiskowej?

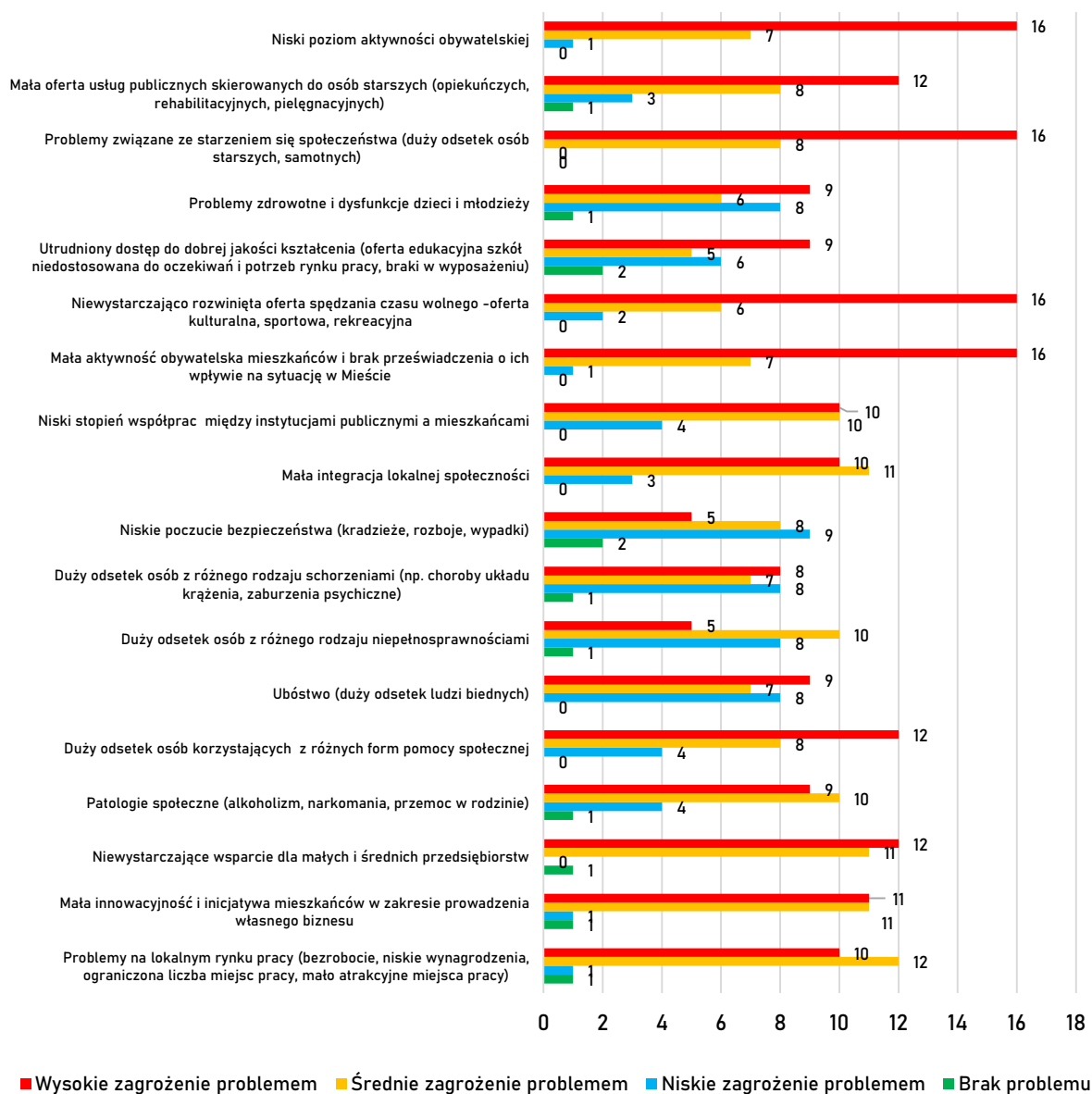

Źródło: Opracowanie własne

W dalszej kolejności badani zostali poproszeni o wskazanie intensywności występowania problemów społeczno-gospodarczych a także problemów technicznych, środowiskowych i przestrzenno-funkcjonalnych dla wybranych obszarów referencyjnych. Na poniższych wykresach zaprezentowano wyniki ankietyzacji dla poszczególnych jednostek analitycznych.

➤ OBSZAR REFERANCYJNY 1

Wykres 21 Odpowiedzi udzielone na pytanie: Jakie problemy społeczno-gospodarcze Pan/i zdaniem występują na wybranym powyżej obszarze, który kwalifikuje się w pierwszej kolejności do rewitalizacji? – 1. obszar referencyjny

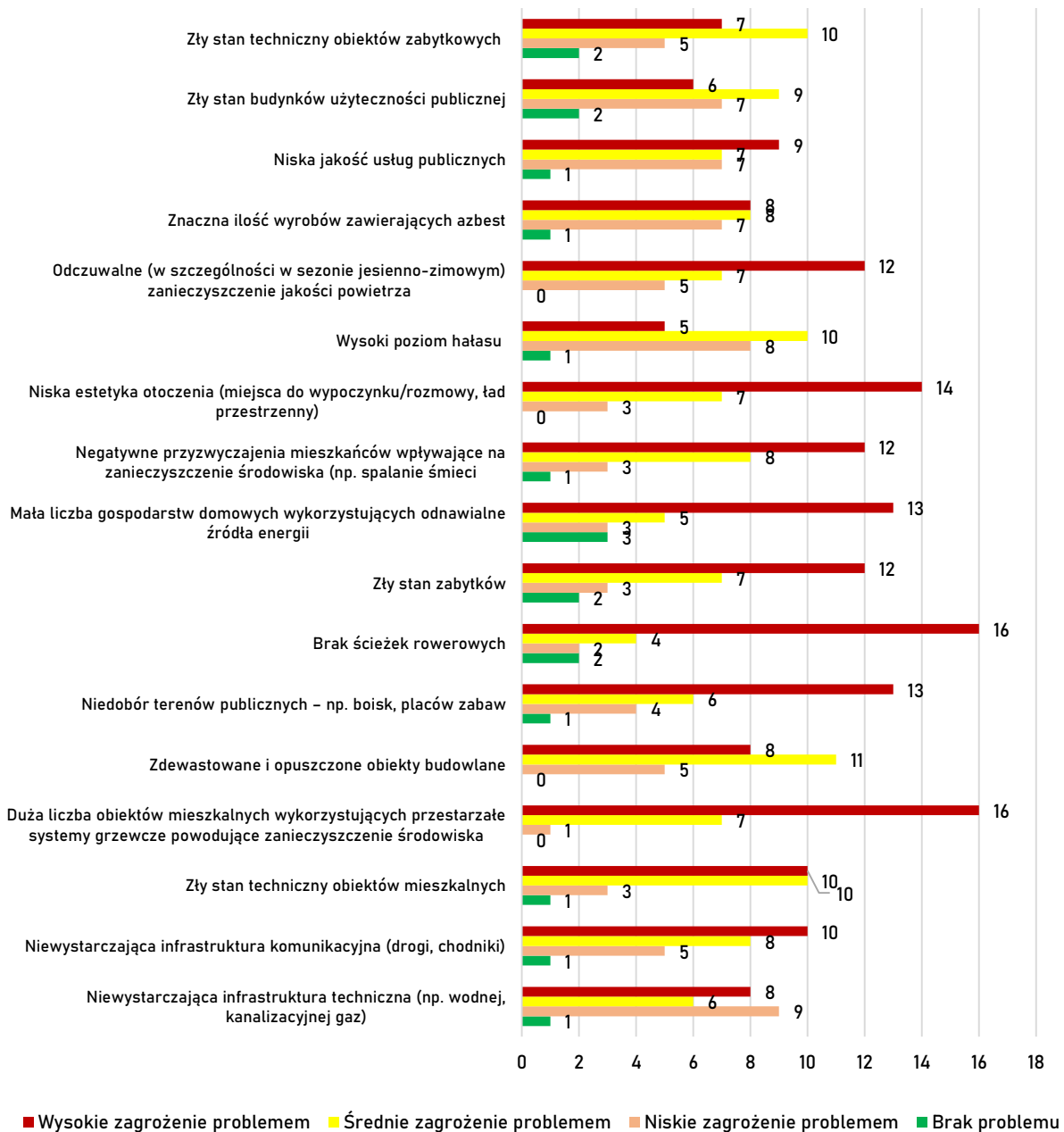

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankietyzacji

Analiza udzielonych przez respondentów odpowiedzi wskazuje, iż w 1. obszarze referencyjnym najbardziej odczuwalne są problemy związane z niską aktywnością obywatelską i brakiem przeświadczenia o możliwości współdecydowania o losach wspólnoty, niekorzystnymi trendami demograficznymi –starzeniem się

społeczeństwa, niedostatecznej oferty spędzania czasu wolnego, problemy na lokalnym rynku pracy wpływające na konieczność korzystania z pomocy społecznej.

Wykres 22 Jakie problemy techniczne, przestrzenne i środowiskowe Pana/i zdaniem występują na wybranym obszarze, który kwalifikuje się do rewitalizacji? – 1. obszar referencyjny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankietyzacji

Wśród głównych problemów pozostałych analizowanych sfer znajdują się: niewystarczająca liczba ścieżek rowerowych, duża liczba budynków mieszkalnych wykorzystujących przestarzałe systemy grzewcze powodujące zanieczyszczenie środowiska, niska estetyka otoczenia, odczuwalne, w szczególności w sezonie

jesiennie- zimowym, zanieczyszczenie powietrza, negatywne przyzwyczajenia mieszkańców wpływające na degradację środowiska naturalnego.

➤ OBSZAR REFERENCYJNY 2

Wykres 23 Odpowiedzi udzielone na pytanie: Jakie problemy społeczno-gospodarcze Pan/i zdaniem występują na wybranym powyżej obszarze, który kwalifikuje się w pierwszej kolejności do rewitalizacji? – 2. obszar referencyjny

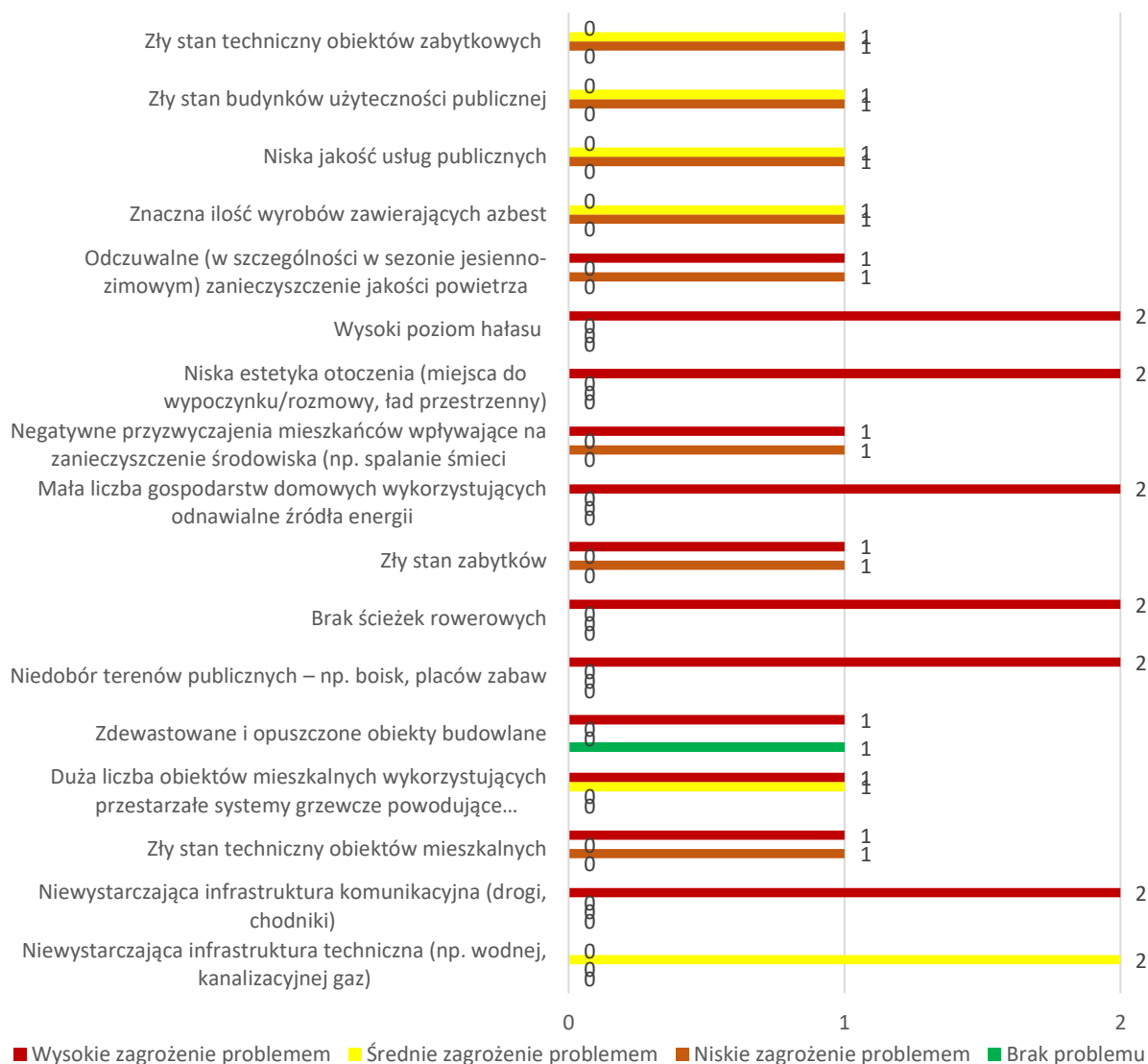

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankietyzacji

Respondenci wskazali, iż w 2. obszarze referencyjnym najbardziej problematyczne są: niekorzystne trendy demograficzne, takie jak starzenie się

społeczeństwa, niewystarczająca oferta spędzania czasu wolnego oraz niski poziom integracji lokalnej społeczności.

Wykres 24 Jakie problemy techniczne, przestrzenne i środowiskowe Pana/i zdaniem występują na wybranym obszarze, który kwalifikuje się do rewitalizacji? – 2. obszar referencyjny

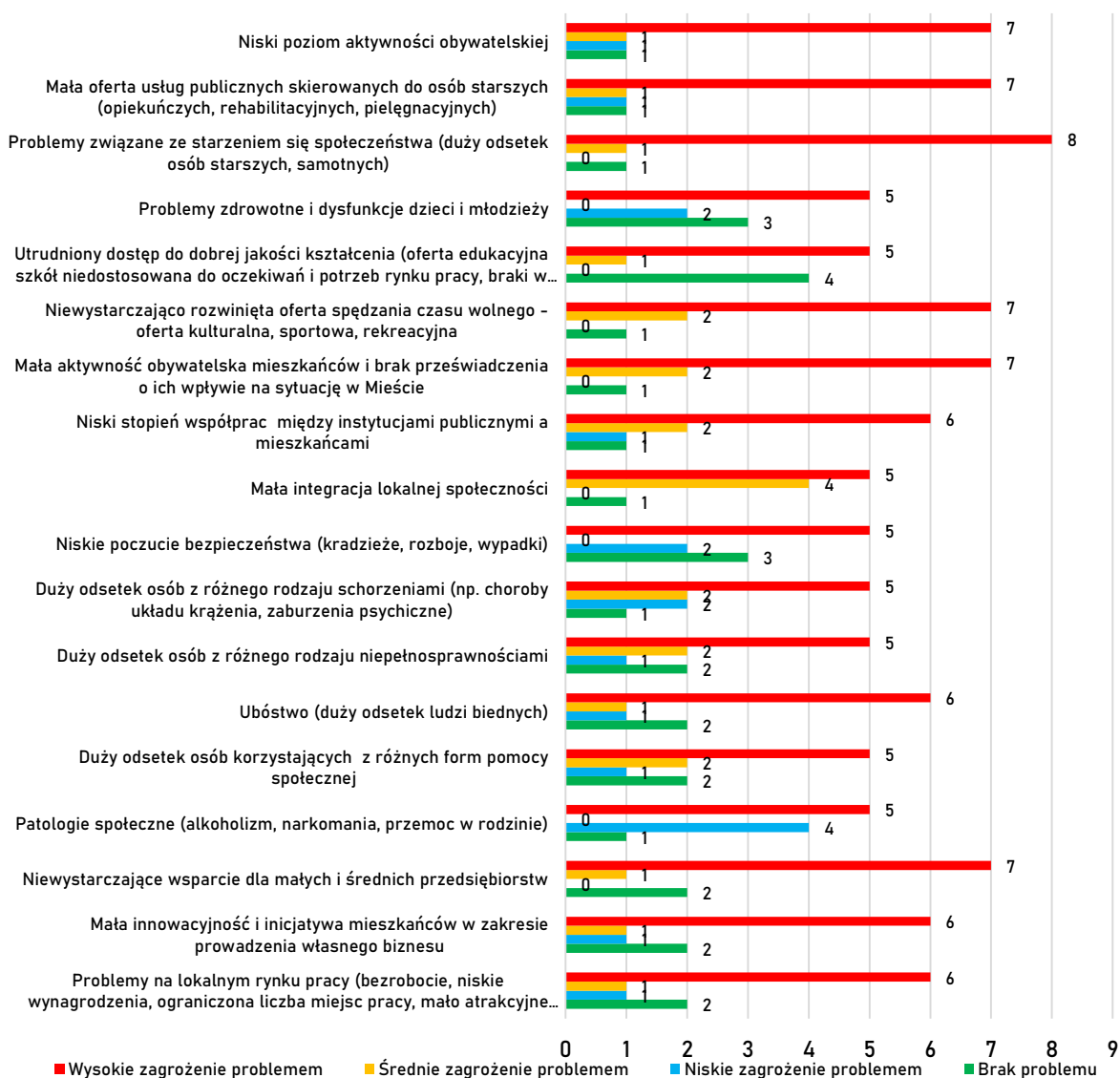

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankietyzacji

Wśród problemów o największym natężeniu mieszkańcy wskazali: wysoki poziom hałasu, niska estetyka otoczenia, mała liczba gospodarstw wykorzystujących odnawialne źródła energii, brak ścieżek rowerowych, niedobór terenów publicznych pozwalających na aktywne spędzenie czasu wolnego.

➤ OBSZAR REFERENCYJNY 3

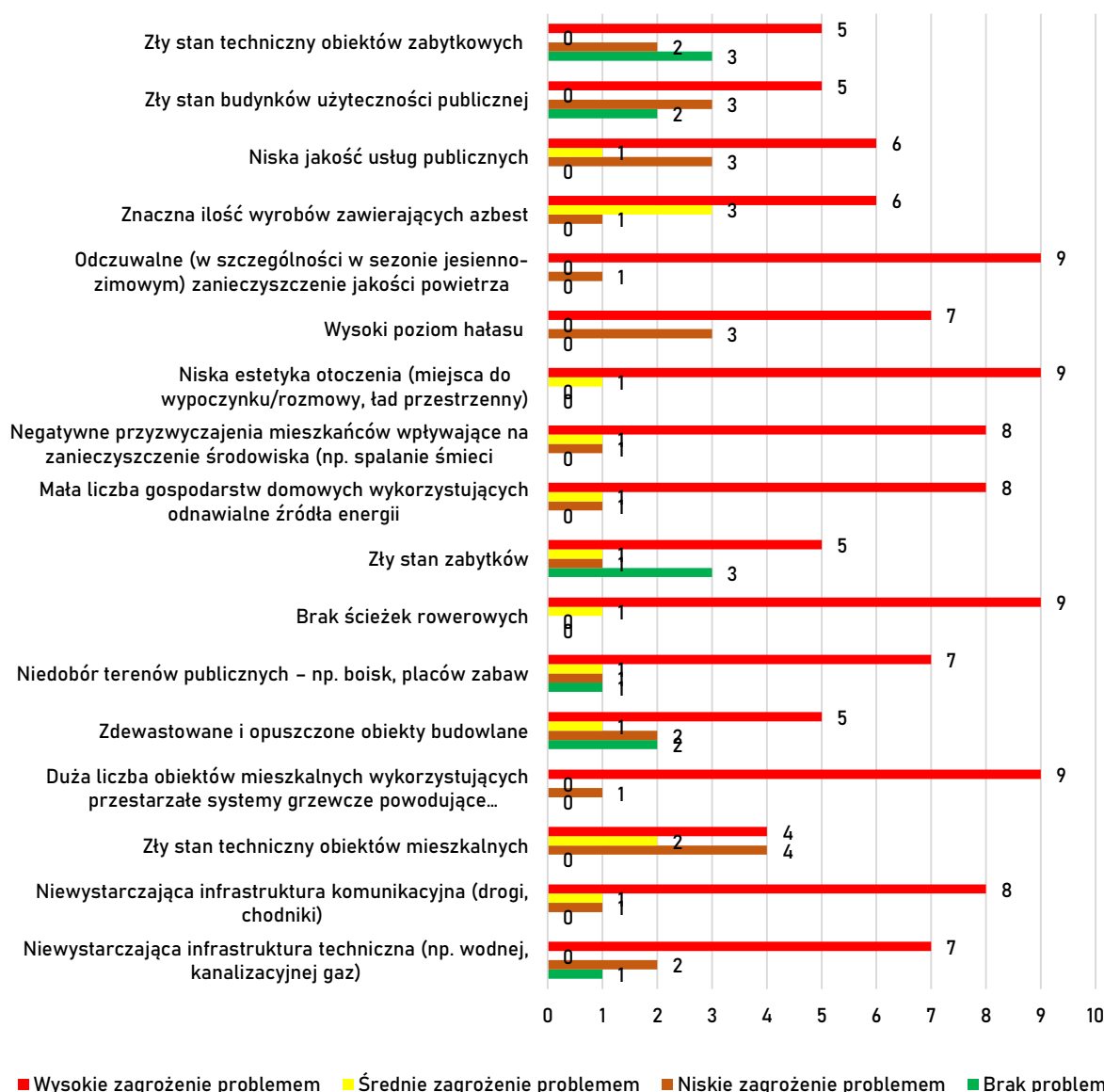
Wykres 25 Odpowiedzi udzielone na pytanie: Jakie problemy społeczno-gospodarcze Pan/i zdaniem występują na wybranym powyżej obszarze, który kwalifikuje się w pierwszej kolejności do rewitalizacji? – 3. obszar referencyjny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankietyzacji

W ramach badania ankietowego mieszkańcy 3. obszaru referencyjnego wskazali szereg problemów ich dotyczących. Zadeklarowali, iż największe zagrożenie stanowią: stopniowe starzenie się społeczeństwa, niska aktywność obywatelska, mała oferta usług publicznych skierowanych do seniorów, niewystarczająca oferta spędzania czasu wolnego oraz niewystarczające wsparcie dla małych i średnich przedsiębiorstw.

Wykres 26 Jakie problemy techniczne, przestrzenne i środowiskowe Pana/i zdaniem występują na wybranym obszarze, który kwalifikuje się do rewitalizacji? – 3. obszar referencyjny

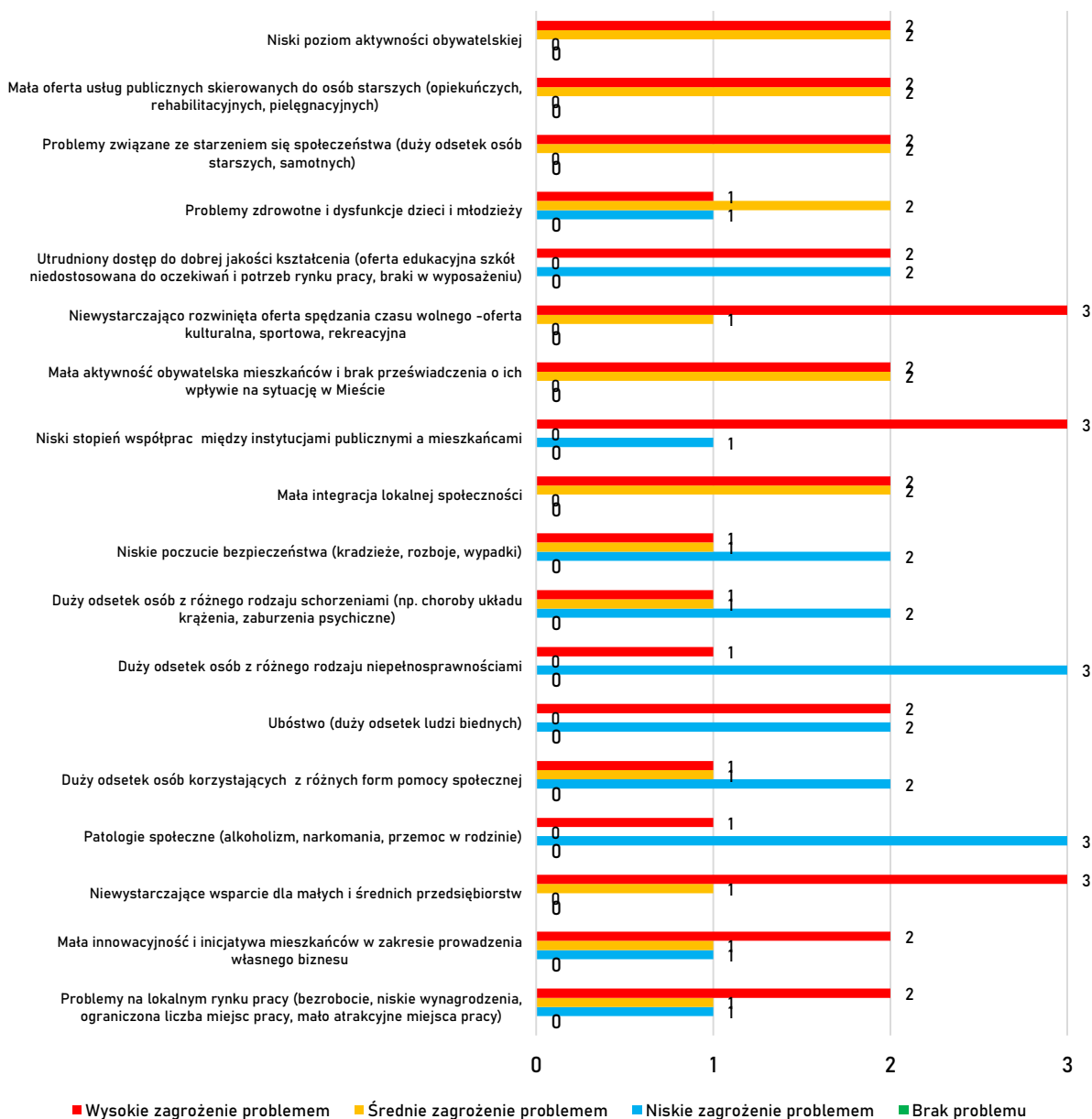

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankietyzacji

Podobnie, jak w przypadku powyżej zaprezentowanych obszarów, również w 3. obszarze referencyjnym mieszkańcy odczuwają szereg problemów i niedogodności, takich jak: zły stan techniczny obiektów zabytkowych, zły stan techniczny budynków użyteczności publicznej, niska jakość usług publicznych, wysoki poziom hałasu, niska estetyka otoczenia, mała liczba gospodarstw wykorzystujących odnawialne źródła energii, brak ścieżek rowerowych, niedobór terenów publicznych pozwalających na aktywne spędzenie czasu wolnego, duża liczba budynków mieszkalnych wykorzystujących przestarzałe systemy grzewcze, deficyty infrastruktury komunikacyjnej.

➤ **OBSZAR REFERANCYJNY 4**

Wykres 27 Odpowiedzi udzielone na pytanie: Jakie problemy społeczno-gospodarcze Pan/i zdaniem występują na wybranym powyżej obszarze, który kwalifikuje się w pierwszej kolejności do rewitalizacji? – 4. obszar referencyjny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankietyzacji

W 4. obszarze referencyjnym na pierwszy plan wysuwają się problemy: niewystarczającego wsparcia małych i średnich przedsiębiorstw, niski stopień współpracy pomiędzy instytucjami publicznymi a mieszkańcami, niewystająca oferta spędzania czasu wolnego.

Wykres 28 Jakie problemy techniczne, przestrzenne i środowiskowe Pana/i zdaniem występują na wybranym obszarze, który kwalifikuje się do rewitalizacji? – 4. obszar referencyjny

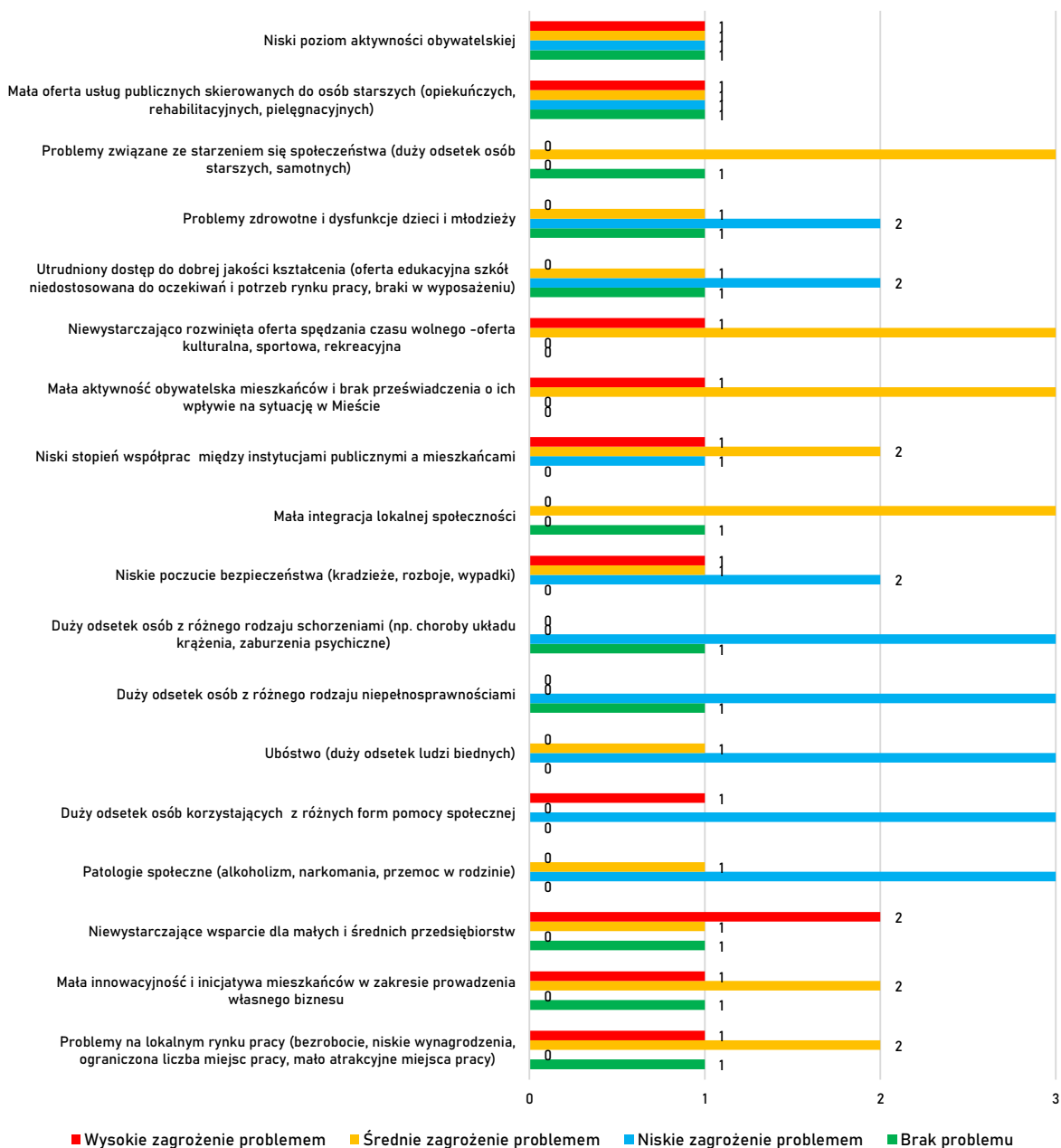

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankietyzacji

Ankietowani wskazali, iż główne problemy 4. obszaru referencyjnego to: odczuwalna, w szczególności w sezonie jesienno-zimowym, niska jakość powietrza, negatywne przyzwyczajenia mieszkańców wpływające na zanieczyszczenie środowiska, mała liczba gospodarstw wykorzystujących odnawialne źródła energii, zły stan zabytków, niedobór terenów publicznych pozwalających na aktywne spędzenie czasu wolnego, duża liczba budynków mieszkalnych wykorzystujących przestarzałe systemy grzewcze, niewystarczająca infrastruktura techniczna.

➤ **OBSZAR REFERENCYJNY 5**

Wykres 29 Odpowiedzi udzielone na pytanie: Jakie problemy społeczno-gospodarcze Pan/i zdaniem występują na wybranym powyżej obszarze, który kwalifikuje się w pierwszej kolejności do rewitalizacji? – 5. obszar referencyjny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankietyzacji

Dla mieszkańców 5.obszaru referencyjnego największy problem stanowią: niski poziom aktywności obywatelskiej, niewystarczająca oferta skierowana do seniorów, niskie poczucie bezpieczeństwa publicznego, niewystarczające wsparcie małych i średnich przedsiębiorstw oraz problemy na lokalnym rynku pracy (m.in. bezrobocie, niskie wynagrodzenia, mało atrakcyjne miejsca pracy) .

Wykres 30 Jakie problemy techniczne, przestrzenne i środowiskowe Pana/i zdaniem występują na wybranym obszarze, który kwalifikuje się do rewitalizacji?– 5. obszar referencyjny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankietyzacji

Najistotniejsze problemy 5. obszaru referencyjnego to: wysoki poziom hałasu, mała liczba gospodarstw domowych wykorzystujących oze, brak ścieżek rowerowych oraz niewystarczająca infrastruktura komunikacyjna i techniczna.

➤ OBSZAR REFERANCYJNY 6

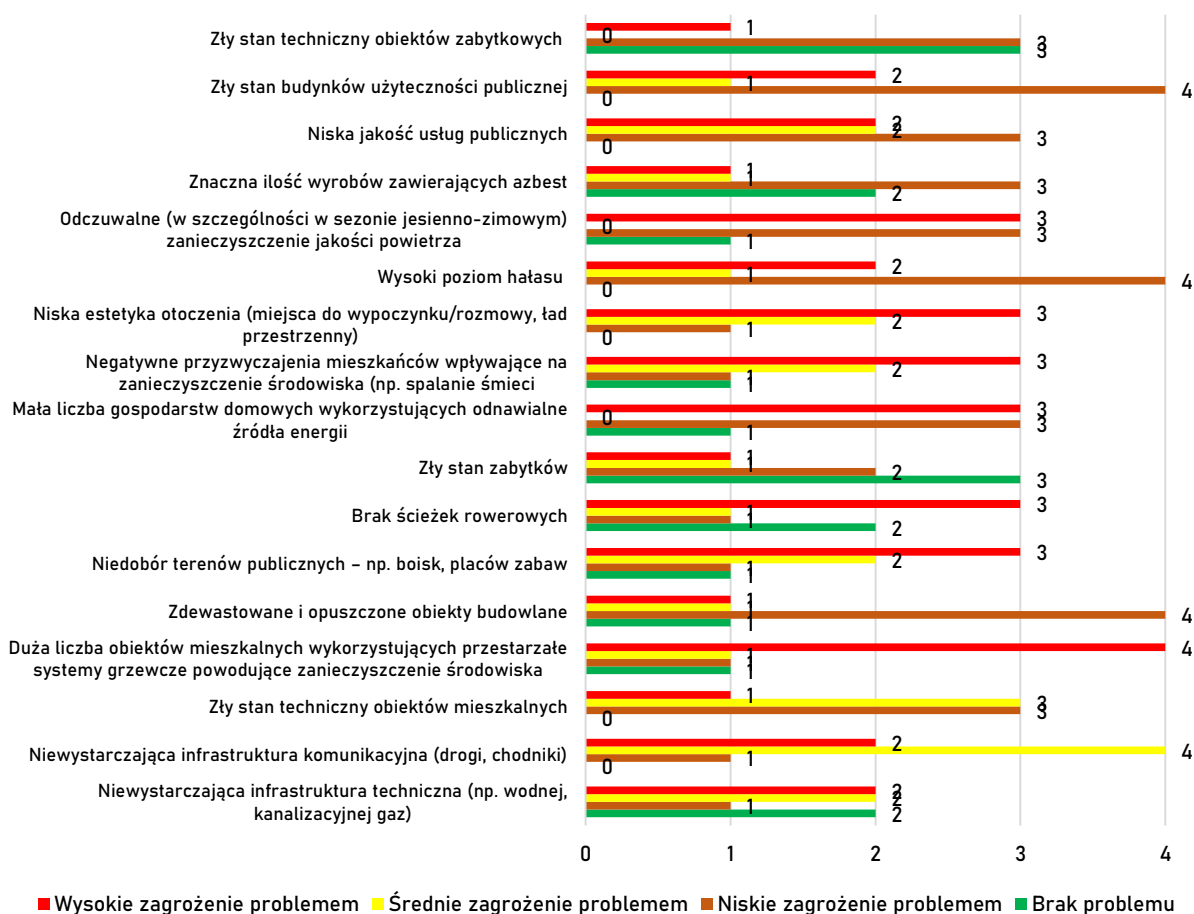
Wykres 31 Odpowiedzi udzielone na pytanie: Jakie problemy społeczno-gospodarcze Pan/i zdaniem występują na wybranym powyżej obszarze, który kwalifikuje się w pierwszej kolejności do rewitalizacji? – 6. obszar referencyjny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankietyzacji

Ostatni obszar referencyjny charakteryzuje się wysokim natężeniem następujących problemów: niski poziom aktywności obywatelskiej, małą ofertą usług skierowanych do seniorów, problemy zdrowotne mieszkańców, niewystarczająca oferta spędzania wolnego czasu, niski stopień współpracy pomiędzy instytucjami publicznymi a mieszkańcami, duży odsetek mieszkańców z różnego rodzaju chorobami oraz niepełnosprawnościami.

Wykres 32 Jakie problemy techniczne, przestrzenne i środowiskowe Pana/i zdaniem występują na wybranym obszarze, który kwalifikuje się do rewitalizacji? – 6. obszar referencyjny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankietyzacji

Główne problemy 6. obszaru referencyjnego to: zły stan techniczny obiektów zabytkowych oraz budynków użyteczności publicznej, znaczna ilość wyrobów zawierających azbest, odczuwalna, w szczególności w sezonie jesienno-zimowym, niska jakość powietrza, wysoki poziom hałasu, niska estetyka otoczenia, negatywne przyzwyczajenia mieszkańców wpływające na zanieczyszczenie środowiska, mała liczba gospodarstw wykorzystujących odnawialne źródła energii, zły stan zabytków, brak ścieżek rowerowych, duża liczba budynków mieszkalnych wykorzystujących przestarzałe systemy grzewcze, niewystarczająca infrastruktura techniczna.

Ostatnie z pytań dotyczyło zamiaru włączania się respondentów w proces wdrażania procesu rewitalizacji w Mieście Radzyń Podlaski. Blisko 77% badanych chce aktywnie uczestniczyć w proces rewitalizacji miasta. Pozostała grupa (23%) nie zgłosiła chęci uczestnictwa w tego rodzaju przedsięwzięciach.

3.6 WYZNACZENIE OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I OBSZARU REWITALIZACJI

Celem zidentyfikowania obszarów zdegradowanych przyjęto analizę wielokryterialną, opartą na zestawie wskaźników oraz analizach jakościowych. Pozwoliła ona na obiektywne określenie stopnia zróżnicowania rozwoju społeczno-gospodarczego poszczególnych obszarów Miasta Radzyń Podlaski i wyszczególnienie obszarów znajdujących się w stanie kryzysu.

Analizę negatywnych zjawisk w sferze społecznej przeprowadzono w oparciu o budowanie wskaźnika syntetycznego. W tym celu przeanalizowano 20 wskaźników, które podano normalizacji.

Ustawa o rewitalizacji definiuje obszar zdegradowany jako obszar znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym. Wymogiem wyznaczenia obszaru zdegradowanego jest współwystępowanie na nim obok ww. negatywnych zjawisk społecznych także negatywnych zjawisk w co najmniej jednej z następujących sfer:

- gospodarczej,
- środowiskowej,
- technicznej,
- przestrzenno-funkcjonalnej.

Zgodnie z przyjętą metodologią do obszaru zdegradowanego włączone zostały wszystkie te jednostki referencyjne, w których wskaźnik syntetyczny natężenia zjawisk kryzysowych w sferze społecznej osiągną wartość wyższą niż 0 oraz dla których zidentyfikowano (na zasadzie 0-1) przynajmniej jedno negatywne zjawisko w przynajmniej jednej z 4 sfer wskazanych w art. 9 ust. 1 pkt 1-4.

Tabela 16 Wyniki przeprowadzonej analizy delimitacyjnej

Obszar referencyjny	Wartość syntetycznego wskaźnika zjawisk społecznych	Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera techniczna	Sfera przestrzenno-funkcjonalna
Obszar referencyjny 1	12,83	0	1	1	1
Obszar referencyjny 2	11,43	0	1	1	1
Obszar referencyjny 3	-7,77	1	1	1	0
Obszar referencyjny 4	-5,09	1	1	1	1
Obszar referencyjny 5	-13,52	0	0	1	0
Obszar referencyjny 6	2,12	1	0	1	0

Źródło: Opracowanie własne

W efekcie przeprowadzonej analizy jako **obszar zdegradowany** wyznaczono **obszar odpowiadający następującym jednostkom analitycznym:**

- **obszar referencyjny 1 – o powierzchni: 2,1756 km²**
- **obszar referencyjny 2 – o powierzchni: 1,0681 km²**
- **obszar referencyjny 6 – o powierzchni: 2,0529 km²**

W związku z tym, iż ww. obszary urbanistyczne położone są obok siebie i posiadają wspólne granice (jest pomiędzy nimi ciągłość przestrzenna) obszar zdegradowany nie został podzielny na podobszary.

Zgodnie z wymogami ustawy obszar rewitalizacji obejmuje całość lub część obszaru zdegradowanego, który charakteryzuje się szczególną koncentracją zjawisk kryzysowych. Zgodnie z ustawą powierzchnia obszaru rewitalizacji nie może przekraczać 20% powierzchni gminy i nie może on być zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy.

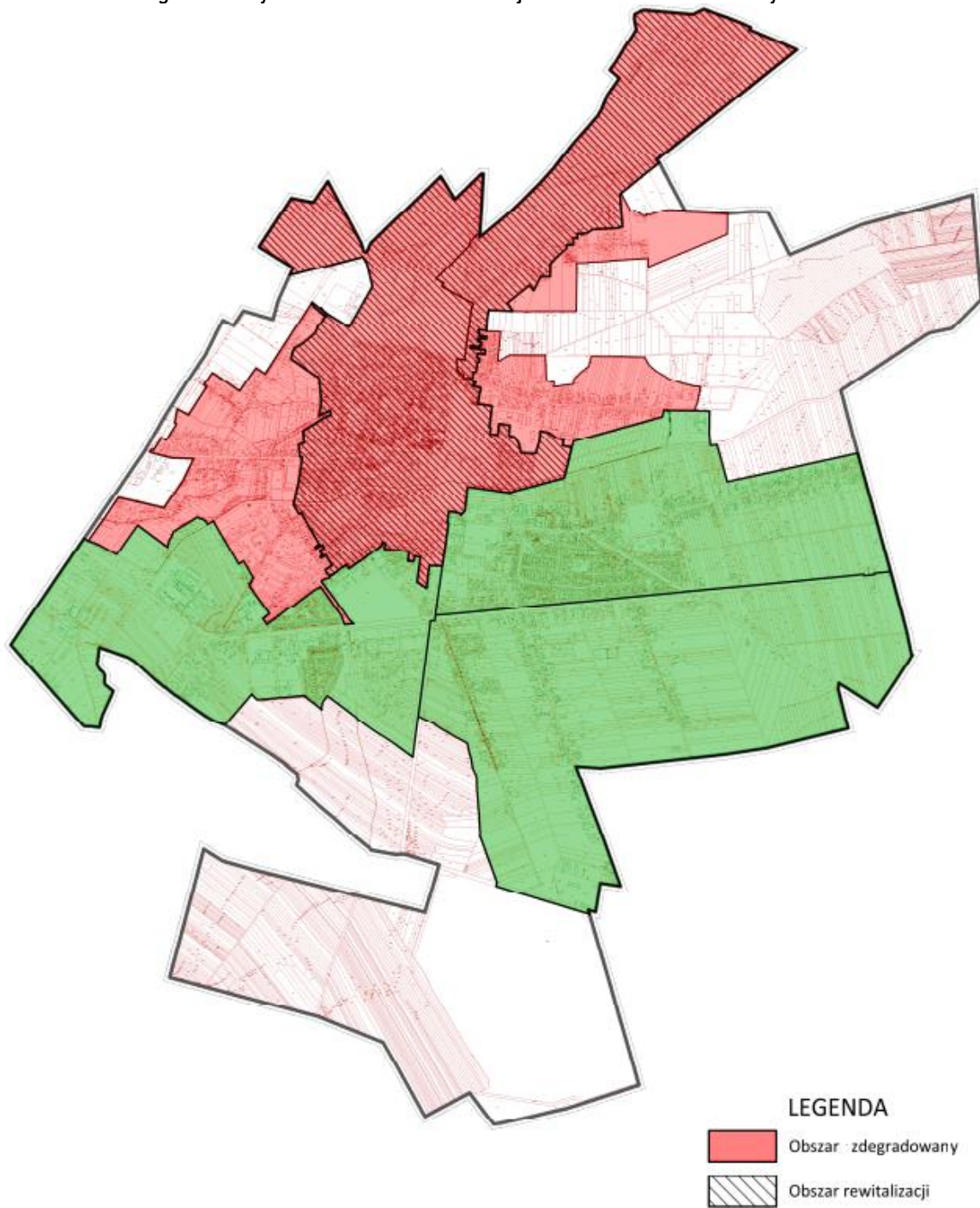
W ramach wyznaczania obszaru rewitalizacji wzięto pod uwagę wyniki przeprowadzonej analizy ilościowej i jakościowej oraz wnioski z przeprowadzonych konsultacji społecznych.

Spośród wyznaczonych obszarów zdegradowanych wyznaczono **obszar rewitalizacji składający się z całości obszaru referencyjnego 1. oraz części obszar referencyjnego 2. W skład obszaru rewitalizacji wchodzi następujące ulice: 11 Listopada, Armii Krajowej, Bohaterów, Brzostowiecka, os. Bulwary, Chomiczewskiego, Cicha, Grobla Kasztanowa, Grobla Paradna, Gwardii, Henryka**

Sienkiewicza, I Lendzinek, pl. Ignacego Potockiego, II Lendzinek, Jana Pawła II, Jarosława Dąbrowskiego, Karola Krysińskiego, Koszary, Lubelska do skrzyżowania z Zabielską, Nadrzeczna, Nowa, Ogrodowa, Ostrowiecka, Parkowa, Poczтова, Pomiarowa, Romualda Traugutta, Rynek, Spokojna, Tadeusza Kościuszki, Targowa, Warszawska do skrzyżowania z ul. Ogrodową, Wincentego Witosa, pl. Wolności, Zabielska do skrzyżowania z ul. Wojska Polskiego, Zamkowa, Budowlanych, Międzyrzecka, Płudzińska, Przemysłowa.

Powierzchnia wyznaczonego obszaru rewitalizacji wynosi: 3,11871 km², co stanowi 17,67 % całkowitej powierzchni miasta (wynoszącej 19,31279 km²). Obszar rewitalizacji zamieszkały jest przez 4 543 osób, co stanowi 29,96% wszystkich mieszkańców Miasta Radzyń Podlaski.

Mapa 31 Obszar zdegradowany oraz obszar rewitalizacji na terenie Miasta Radzyń Podlaski

Źródło: Opracowanie własne

Wyznaczony obszar rewitalizacji charakteryzuje się największym natężeniem niekorzystnych zjawisk społecznych, min. dużym udziałem rodzin korzystających z pomocy społecznej ze względu na złą sytuację materialną, rodzin ubogich i dysfunkcyjnych nieradzących sobie w sprawach opiekuńczo-wychowawczych czy prowadzenia gospodarstwa domowego. Taki stan rzeczy może prowadzić do pogłębiania się zjawiska wykluczenia społecznego, występowania patologii społecznych oraz natężenia zjawiska „dziedziczenia biedy”. Obszar ten zamieszkiwany jest również przez stosunkowo duży, w porównaniu do średniej dla całego miasta, odsetek osób borykających się z różnego rodzaju schorzeniami i uzależnieniami oraz osób ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnopravnościami, co powinno być istotnym czynnikiem wpływającym na decyzje w zakresie planowania przestrzennego czy inwestycji infrastrukturalnych. Przeprowadzona analiza wskaźnikowa wykazała, iż na obszarze tym występuje duży problem bezrobocia. Może być to jedną z przyczyn niskiej atrakcyjności osiedleńczej obszaru i wysokiego natężenia problemu emigracji ludzi młodych i wykształconych. Bardzo ważną kwestią jest również niski poziom poczucia bezpieczeństwa związany z odnotowaną dużą liczbą popełnionych przestępstw, prowadzonych interwencji domowych czy zdarzeń drogowych. Problem niskiej aktywności społecznej i uczestnictwa w życiu obywatelskim potwierdzają dane dotyczące wskaźników prezentujących frekwencje w dwóch ostatnio organizowanych wyborach.

Obszar rewitalizacji boryka się również z szeregiem problemów w sferze środowiskowej. Całość wyznaczonego obszaru rewitalizacji znajduje się na terenie, na którym odnotowuje się przekroczenia jakości powietrza. Spory jest również udział budynków pokrytych nadal szkodliwym dla zdrowia ludzkiego azbestem. Problemy sfery technicznej to niewystarczający poziom budynków korzystających z sieci kanalizacji sanitarnej, podłączonych do sieci ciepłowniczej czy korzystających z odnawialnych źródeł energii. Charakterystyczna jest również duża liczba budynków stanowiących zasób miasta (mieszkalnych, biurowych, oświatowych, o innych funkcjach), wymagających podjęcia niezwłocznej interwencji ze względu na różnego rodzaju problemy techniczne. Na obszarze znajduje się największa liczba obiektów o charakterze zabytkowym, które wymagają pilnej modernizacji i remontów. Obszar rewitalizacji boryka się także z szeregiem problemów w sferze przestrzenno-funkcjonalnej. Jako problemy obszaru ankietowani wskazywali także niską jakość i dostępność infrastruktury drogowej (w tym chodników, parkingów i ścieżek rowerowych) oraz niewystarczającą powierzchnię terenów zieleni urządzonej i miejsc rekreacji oraz konieczność podjęcia interwencji w zakresie zdegradowanego Parku Miejskiego.